

Міністерство
внутрішніх справ України

ОБСЕ

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЕ в Україні

НАСИЛЬСТВО В СІМ'І ТА ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ЙОГО ПОДОЛАННЯ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО КУРСУ**

**з протидії насильству в сім'ї
для курсантів факультетів міліції громадської безпеки
вищих навчальних закладів, підпорядкованих
Міністерству внутрішніх справ України**

**НАСИЛЬСТВО В СІМ'І ТА ДІЯЛЬНІСТЬ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ ЩОДО ЙОГО
ПОДОЛАННЯ**

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
до спеціалізованого курсу
з протидії насильству в сім'ї
для курсантів вищих навчальних закладів
МВС України**

УДК 343.5/.6(075.8)
ББК 67.408я73
НЗ1

Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання: навчально-методичний посібник для курсантів вищих навчальних закладів МВС України /Укладачі: Запорожцев А.В., Лабунь А.В., Заброда Д.Г., Басиста І.В., Дроздова І.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М. – Київ, 2012. – 246с.

Ухвалено до видання Міністерством внутрішніх справ України з присвоєнням грифа «Допущено МВС України».

Навчально-методичний посібник «Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання» допущений для використання у навчальному процесі під час підготовки курсантів вищих навчальних закладів МВС України згідно експертного висновку від 26.03.2012.

Спеціалізований курс та матеріали методичного посібника з протидії насильству в сім'ї будуть корисними для підготовки курсантів факультетів міліції громадської безпеки навчальних закладів системи МВС та підвищення кваліфікації дільничних інспекторів міліції.

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Опубліковано Координатором проектів ОБСЄ в Україні в рамках проекту «Посилення спроможності установ, відповідальних за протидію насильству в сім'ї в Україні».

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно копіюватися та використовуватися для освітніх і інших некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

ОБСЄ, інститути ОБСЄ та Координатор проектів ОБСЄ в Україні не несуть відповідальності за зміст та погляди, висловлені експертами або організаціями в цьому матеріалі.

ISBN 978-966-388-412-7

Україна, 01034, Київ
вул. Стрілецька, 16
www.osce.org/ukraine
© ОБСЄ 2012

Укладачі:

- Запорожцев А.В.** Заступник начальника Департаменту громадської безпеки – начальник управління дільничних інспекторів міліції Міністерства внутрішніх справ України, полковник міліції;
- Лабунь А.В.** Головний інспектор управління дільничних інспекторів міліції Департаменту громадської безпеки Міністерства внутрішніх справ України, майор міліції;
- Заброда Д.Г.** Перший проректор з навчально-методичної та наукової роботи Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, полковник міліції;
- Басиста І.В.** Професор кафедри кримінального процесу та криміналістики Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник міліції;
- Дроздова І.В.** Професор кафедри адміністративного права і адміністративного процесу Львівського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, підполковник міліції;
- Брижик В.О.** Доцент кафедри громадської безпеки Навчально-наукового інституту підготовки кадрів громадської безпеки та психологічної служби Національної академії внутрішніх справ, полковник міліції у відставці;
- Мусієнко О.М.** Експерт, підполковник міліції у відставці.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	9
РОЗДІЛ 1. Поняття насильства в сім'ї. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї. Види насильства в сім'ї	11
1.1. Історичні аспекти становлення проблеми насильства в сім'ї	11
1.2. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї. Поняття насильства в сім'ї, його види та форми	11
РОЗДІЛ 2. Причини та умови вчинення насильства в сім'ї. Кримінологічні характеристики кривдників та жертв сімейного насильства. Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, в якій чиниться насильство	23
2.1. Гендерні витоки насильства в сім'ї	23
2.2. Основні теорії насильства	25
2.3. Міфи і факти про насильство в сім'ї та насильство щодо дітей	27
2.4. Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, в якій чиниться насильство. Кримінологічні характеристики кривдників та жертв сімейного насильства	29
РОЗДІЛ 3. Правові основи попередження насильства в сім'ї в Україні. Державні органи та соціальні установи як суб'єкти протидії насильству в сім'ї. Організаційно-правова основа їх взаємодії. Форми і методи діяльності працівників міліції щодо попередження, виявлення, припинення та документування насильства в сім'ї	37
3.1. Досвід зарубіжних країн у подоланні насильства в сім'ї	37
3.2. Державні органи та соціальні установи як суб'єкти протидії насильству в сім'ї. Організаційно-правова основа їх взаємодії	53

3.3. Поняття заходів з попередження насильства в сім'ї	58
3.4. Підстави та порядок вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї	60
3.5. Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї	62
3.6. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї	65
3.6.1. Кримінальна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї	66
3.6.2. Адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї	71
3.6.3. Цивільно-правова відповідальність за вчинення насильства в сім'ї	71
3.7. Форми і методи діяльності працівників міліції щодо попередження, виявлення, припинення та документування насильства в сім'ї	74
3.7.1. Дії дільничного інспектора міліції при розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу	75
3.7.2. Практичні рекомендації дільничному інспектору міліції	77
ДОДАТОК 1. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15 листопада 2001 року	84
ДОДАТОК 2. Стаття 173 ² «Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми» Кодексу України про адміністративні правопорушення	96
ДОДАТОК 3. Постанова Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу»	97

ДОДАТОК 4. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ України від 07 вересня 2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї»	100
ДОДАТОК 5. Наказ МВС України від 11 листопада 2010 року №550 «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі МВС»	128
ДОДАТОК 6. Наказ МВС України від 14 квітня 2004 року № 400 «Про порядок приймання, реєстрацію та розгляд в органах та підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються»	160
ДОДАТОК 7. Бібліотечка дільничного інспектора міліції. Пам'ятка дільничного інспектора міліції при розгляді заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї	185
ДОДАТОК 8. Зразок матеріалу, на підставі якого прийнято рішення про відмову в порушенні кримінальної справи за ч. 1 ст. 129 та 296 Кримінального кодексу України	189
ДОДАТОК 9. Зразок справи про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173 ² Кодексу України про адміністративні правопорушення	203
ДОДАТОК 10. Зразок справи про адміністративне правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 173 ² Кодексу України про адміністративні правопорушення	216
ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ	231
СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	232
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	233

ПЕРЕДМОВА

Насильство в сім'ї є актуальною проблемою сьогодення. На жаль, необхідно констатувати, що сім'я як осередок суспільства, без підтримки держави та її інституцій, не завжди спроможна виконувати свої головні функції, зокрема щодо забезпечення належного добробуту та виховання дітей.

Слід відзначити, що в Україні з часу прийняття законодавчих актів, які регулюють відносини в сімейному середовищі, завдяки зусиллям органів державної та місцевої влади, ряду громадських організацій ужито заходів, які посприяли суттєвим змінам у ставленні суспільства до проблеми домашнього насильства, становленню системи реабілітації осіб, які від нього постраждали, посиленню захисту дітей від насильства у сім'ї та ін.

Зазначений навчально-методичний посібник відображає основні положення законодавства України та зарубіжних країн з протидії насильству у сім'ї; основи тактики дій працівників міліції при виявленні означених правопорушень, принципів, методів та способів тактичних дій у типових ситуаціях; систему державних органів, установ, служб і організацій щодо попередження сімейного насильства; форми і порядок взаємодії дільничних інспекторів міліції з іншими підрозділами ОВС, правоохоронними органами, органами місцевого самоврядування та громадськістю; систему знань про врегульовану переважно нормами адміністративного права діяльність підрозділів міліції громадської безпеки, зокрема дільничних інспекторів міліції, щодо використання науково-обґрунтованих способів та методів протидії насильству в сім'ї, забезпечення прав і свобод громадян, попередження вчинення таких злочинів, як заподіяння тілесних ушкоджень, побоїв, мордування, та притягнення до відповідальності громадян, які чинять насильство у сім'ї.

Навчально-методичний посібник розроблено відповідно до програми спеціалізованого курсу з протидії насильству в сім'ї, яка передбачається для використання у навчальному процесі ВНЗ МВС під час підготовки курсантів факультетів міліції громадської безпеки і забезпечує підвищення професійної та практичної підготовки за названим напрямом. Відповідно до цього метою курсу є вироблення в курсантів розуміння основних понять, таких як насильство, його детермінанти, основні форми та види, причини й умови вчинення його на сімейному ґрунті, способи подолання та профілактики, уміння аналізувати нормативно-правові акти й інші документи, виробляти навички самостійного аналізу адміністративно-правових явищ, уміння застосовувати отримані знання при оцінці конкретної ситуації, довільно використовувати засвоєні знання для розв'язання типових ситуацій, що виникають під час діяльності працівників міліції громадської безпеки, зокрема дільничних інспекторів міліції, а також організувати свою діяльність на основі певного алгоритму. Водночас вчить складати необхідні службові та інші документи, знаходити шляхи розв'язання нетипових завдань, що виникають під час виявлення, припинення означеного правопорушення, застосування заходів адміністративного примусу, а також оволодінню навичками спілкування як з жертвами насильства в сім'ї, так і їх кривдниками.

Зазначений спецкурс передбачає формування ціннісних орієнтирів

курсантів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховування активної громадянської позиції; сприяння усвідомленню ролі та значення юридичної діяльності в розбудові та зміцненні української держави; високий рівень правової свідомості та правової культури, професійних і особистісних якостей.

Найважливіші світоглядні ідеї та категорії, які підлягають засвоєнню під час вивчення матеріалу, пов'язані з розумінням працівниками міліції прав і свобод людини, її життя, здоров'я, честі та гідності як найважливіших соціальних цінностей, забезпечення яких є їх повсякденним обов'язком.

Запровадження в навчальному процесі вузів системи МВС спеціалізованого курсу з протидії насильству в сім'ї сприятиме оволодінню курсантам практичними навичками самостійно приймати чіткі й виважені рішення при розв'язанні конфліктів, пов'язаних з насильством у сім'ї.

Зазначений навчально-методичний посібник «Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ щодо його подолання» розраховано на курсантів ВНЗ МВС.

РОЗДІЛ 1.

ПОНЯТТЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї. ЗАКОНОДАВСТВО УКРАЇНИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї. ВИДИ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

1.1. Історичні аспекти становлення проблеми насильства в сім'ї

Тривалий час проблема насильства в сім'ї вважалася прерогативою усталених звичаїв та традицій і залишалася поза сферою правового регулювання. Будь-яке втручання в сімейні стосунки з боку держави та суспільства вважалося грубим порушенням таємниці приватного життя й категорично не припускалося. Таке становище призвело до певного свавілля у сфері сімейних відносин та перетворення їх на сферу латентних правопорушень, які залишалися поза увагою компетентних органів державної влади.

Вперше на світовому рівні проблема сімейного насильства була висвітлена та актуалізована завдяки активним спільним діям міжнародного руху на захист прав жінок, оскільки саме жінки становили найбільш уразливу та незахищену групу, що страждала від насильницьких дій з боку членів своєї родини (батьків, чоловіків, братів тощо). Отже, на початковому етапі запобігання насильству в сім'ї увійшло в поле зору світової спільноти як складова подолання насильства щодо жінок загалом. Історія боротьби з насильством щодо жінок як міжнародна проблема – це історія злиття двох напрямків правозахисту: прав людини і прав жінок. Результати активності жіночого руху на міжнародному рівні відбилися у хронології конференцій, у текстах декларацій та конвенцій, резолюцій регіональних і міжнародних організацій, інших міжнародних документів останніх десятиріч, серед яких, насамперед, слід виділити Конвенцію ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок¹ (Жіночу Конвенцію).

У результаті плідної співпраці народних депутатів України з активістами жіночого та молодіжного руху держави 15 листопада 2001 року прийнято Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» – перший у країнах СНД та Східної Європи комплексний нормативний акт, спрямований на запобігання цьому соціально негативному явищу. Закон набув чинності 19 березня 2002 року – через три місяці з моменту його офіційного опублікування.

1.2. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї. Поняття насильства в сім'ї, його види та форми

Діяльність щодо попередження насильства в сім'ї регламентується Конституцією України, Законами України «Про попередження насильства в сім'ї», «Про міліцію», «Про охорону дитинства», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальну роботу

¹ Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок від 18.12.1979 р. Ратифікована Президією Верховної Ради СРСР 19.12.1997 р.

з сім'ями, дітьми та молоддю», Сімейним кодексом України, постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальної його загрози»; спільним наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 № 5/34/24/11 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення»; спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки, Міністерства праці та соціальної політики, Міністерства транспорту та зв'язку, Міністерства внутрішніх справ та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 №1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах»; спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» (далі – Інструкція № 3131/386-2009).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», **наси́льство в сім'ї** – будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і завдають йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю².

Насильство в сім'ї може бути вчинено тільки членом сім'ї. Одразу ж виникає необхідність з'ясувати, кого ж можна вважати членом сім'ї.

За статтею 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», **члени сім'ї** – особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Це визначення відповідає поняттю «сім'я», що міститься в ст. 3 Сімейного кодексу України від 10 січня 2002 року № 2947-III, який набув чинності 1 січня 2004 року: **сім'я є первинним та основним осередком суспільства. Її складають особи, які спільно проживають, пов'язані спільним побутом, мають взаємні права та обов'язки. Сім'я створюється на підставі шлюбу, кровного споріднення, усиновлення, а також на інших підставах, не заборонених законом і таких, що не суперечать моральним засадам суспільства**³.

До членів сім'ї належать:

а) подружжя;

² Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789 (із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-V від 07.02.2007, ВВР, 2007, № 15, ст. 194, № 559-VI від 25.09.2008, ВВР, 2009 № 13, ст. 153).

³ Сімейний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 4 жовтня 2011 року – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

- б) батьки (мати, батько) й дитина (діти);
- в) брати і сестри;
- г) дід (баба) й онук (онука);
- д) усиновителі (усиновитель) та усиновлений (удочерена);
- е) вітчим (мачуха) й пасинок (падчірка);
- ж) особи, які проживають однією сім'єю, мають взаємні права та обов'язки морального і матеріального характеру, але не перебувають у шлюбі між собою;
- з) інші родичі прямої або непрямой лінії споріднення за умови їхнього спільного проживання.

Дитина належить до сім'ї своїх батьків і тоді, коли разом з ними не проживає.

*За законодавством України у випадках вчинення актів насильства стосовно один одного між **колишнім подружжям**, якщо вони розлучені, але продовжують проживати в одному помешканні, на них не поширюється законодавство про попередження насильства в сім'ї, оскільки вони не вважаються членами однієї сім'ї.*

Проте якщо в цій ситуації постраждалими також є спільні діти, такі дії можуть розцінюватися як насильство в сім'ї (дії одного з колишнього подружжя стосовно іншого у присутності дітей можуть бути розцінені як психологічне насильство в сім'ї, якщо воно завдало душевних страждань неповнолітній особі).

Те ж саме стосується і інших колишніх членів сім'ї.

Згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» виділяють такі обов'язкові **ознаки насильства в сім'ї**:

- 1). особами, які страждають від сімейного насильства, можуть бути тільки члени сім'ї (тобто дія цього Закону не поширюється на сусідів, розлучених осіб, що продовжують проживати разом, осіб, які зустрічаються, але не перебувають у шлюбі тощо);
- 2). діяння кривдника повинно бути протиправним (тобто суперечити нормам чинного законодавства);
- 3). діяння призвело або могло призвести до порушення прав члена сім'ї як людини, так і громадянина;
- 4). вина кривдника повинна виявлятися у формі умислу, а не необережності.

Діяння визнається насильством у сім'ї лише тоді, коли воно порушує вимоги чинного законодавства та призводить чи може призводити до порушення конституційних прав і свобод члена сім'ї. Насильство в сім'ї може мати форму **активних дій** (нанесення побоїв, знищення майна тощо) або **бездіяльності**, тобто пасивної поведінки особи, коли вона не вчиняє дій, які могла та повинна була вчинити, щоб запобігти настанню шкідливих наслідків (наприклад, ненадання допомоги члену сім'ї, який перебуває в небезпечному для життя стані).

Насильством у сім'ї визнаються лише **умисні** діяння. Це означає, що особа, яка вчинила насильство, усвідомлювала або повинна була усвідомлювати характер учинюваних нею дій або бездіяльності,

передбачала або могла передбачити (виходячи з її фізичного і психічного стану) можливість настання таких шкідливих наслідків, як заподіяння моральної шкоди, шкоди фізичному або психічному здоров'ю іншого члена сім'ї. Необхідно зазначити, що вчинення насильства у стані алкогольного сп'яніння не виключає можливості особи усвідомлювати і передбачати настання шкідливих наслідків. Згідно з Кримінальним кодексом України (далі – КК) особа, яка скоїла злочини в стані сп'яніння внаслідок уживання алкоголю, наркотичних засобів або інших одурманюючих засобів, підлягає кримінальній відповідальності.

Ознакою насильства в сім'ї є наявність моральної, фізичної або психічної шкоди здоров'ю члена сім'ї, що заподіяна внаслідок протиправних діянь.

Шкода фізичному здоров'ю полягає у тілесних ушкодженнях, завданих жертві насильства в сім'ї. Відповідно до пункту 1.2 Правил судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17.01.1995 № 6, під тілесними ушкодженнями розуміють порушення анатомічної цілості тканин, органів та їх функцій, що виникає як наслідок дії одного чи кількох зовнішніх ушкоджувальних чинників – фізичних, хімічних, біологічних, психічних.

Шкода психічному здоров'ю виявляється у психоневрологічних розладах, виникненні депресивних та (або) істеричних станів, деструкції особистості, викривленні психосексуального розвитку тощо. Така шкода може бути наслідком будь-якого з видів насильства.

Згідно з частиною 2 статті 23 Цивільного кодексу України моральна шкода полягає:

- 1). у фізичному болю та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я;
- 2). у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів;
- 3). у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна;
- 4). у приниженні честі, гідності, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи.

Підсумовуючи, можна виділити такі обов'язкові ознаки насильства в сім'ї:

- 1). суб'єктами насильства в сім'ї можуть бути тільки члени сім'ї;***
- 2). діяння кривдника має бути протиправним (тобто порушувати вимоги чинного законодавства);***
- 3). діяння призвело або могло призвести до порушення прав і свобод члена сім'ї;***
- 4). вина кривдника має проявлятися у формі умислу.***

Дуже важливим як для теорії, так і для практики є чітке розмежування насильства в сім'ї на два види залежно від наслідків такого насильства:

- 1) дії, що не мають значного суспільно небезпечного характеру, але порушують або створюють загрозу порушення прав і свобод особи та мають

наслідком лише вжиття заходів із попередження випадків насильства в сім'ї в майбутньому;

2) дії, які відповідно до чинного законодавства визнаються правопорушеннями та мають наслідком притягнення винної особи до адміністративної, цивільної або кримінальної відповідальності.

Проте це зовсім не означає, що притягнення винного у вчиненні насильства в сім'ї до юридичної відповідальності того чи іншого виду виключає застосування заходів з попередження насильства в сім'ї. Навпаки, у таких випадках запобігання наступним актам насильства має ще більше значення.

Поширена помилка!

Дуже часто працівники міліції й інших органів, які здійснюють функції щодо попередження насильства в сім'ї та (або) притягнення до юридичної відповідальності за таке насильство, визнають насильством у сім'ї та застосовують заходи з попередження насильства в сім'ї лише до тих діянь, що не передбачають кримінальної, адміністративної або цивільної відповідальності. Це неправильно, адже у будь-якому випадку і діяння, що не передбачають юридичної відповідальності, і проступки та злочини є актами сімейного насильства. Заходи з попередження насильства в сім'ї мають застосовуватись як у першому, так і в другому випадках.

Як впливає з визначення поняття насильства в сім'ї, наведеного у статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», це явище має чотири основні форми – фізичну, психологічну, сексуальну й економічну.

Фізичне насильство в сім'ї – умисне заподіяння одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, заподіяння шкоди його честі та гідності. Це:

- загроза зброєю;
- удушення;
- побиття, стусани та укуси;
- заподіяння опіків;
- кидання предметами у бік жертви;
- відмова надати необхідну допомогу в разі хвороби або вагітності.

Фізичним насильством можуть порушуватись особисті права, такі як право на вільний розвиток своєї особистості, право на життя, свободу та особисту недоторканість.

Фізичне насильство вважається одним із найтяжчих видів насильства в сім'ї. Це пояснюється тим, що дії кривдника посягають безпосередньо на життя і здоров'я, недоторканість та безпеку особи, які, згідно зі статтею 3 Конституції України, визнаються найвищою соціальною цінністю.

Дія кривдника може полягати як у безпосередньому фізичному впливі на організм людини (заподіяння ушкоджень життєво важливим органам, удушення тощо), так і зумовлювати такий вплив за допомогою чинників

зовнішнього середовища (дія високих чи низьких температур, електроструму, отруйних чи вибухових речовин, пожежі та ін.).

Приклад

Громадянин К. проживав у шлюбі з громадянкою Л. з березня 1985 року.

Після народження у 1987 року спільної дитини К. і Л. стали постійно сваритися. Під час однієї з таких сварок К. столовим ножем ударив Л., заподіявши їй тілесні ушкодження середнього ступеня тяжкості. Після цього К. був засуджений за частиною 1 статті 122 КК до трьох років позбавлення волі.

У цьому випадку мало місце фізичне насильство. Те, що громадянин К. був притягнутий до кримінальної відповідальності, не виключає можливості застосування до нього заходів із попередження насильства в сім'ї, а навпаки, є бажаним, оскільки має на меті недопущення вчинення подібного або інших видів насильства в сім'ї в майбутньому.

Сексуальне насильство в сім'ї – протиправне посягання одного члена сім'ї на статево недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру стосовно неповнолітнього члена сім'ї.

Сексуальне насильство в сім'ї може порушувати такі права і свободи особи, як право на повагу гідності, право на особисту недоторканність, право на вільний розвиток своєї особистості тощо.

Більшість видів сексуального насильства закріплені в Кримінальному кодексі України, тобто визнаються злочинами. Зокрема, це:

- примус жінки до сексуальних зносин із чоловіком та іншими людьми проти її волі;
- примус до болісних або садистських статевих зносин та застосування предметів для цієї мети;
- применшення значення почуттів партнера в сексуальному відношенні;
- застосування погрози насильством для примусу партнера (найчастіше жінки) до згоди на сексуальний зв'язок;
- демонстрація дитині (підлітку) статевих органів (ексгібіціонізм);
- демонстрація акту онанізму;
- залучення до заняття дитячою проституцією, у тому числі використовуючи порнографічну літературу, фотографії, кінофільми та ін. з метою одержання прибутку.

Проте сексуальне насильство в сім'ї може виявлятися не тільки у вигляді злочинів, а й у сексуальній поведінці, яка не суперечить КК, і все ж, відповідно до Закону про попередження насильства, порушує сексуальну недоторканість і статево свободу жінки чи чоловіка.

Як вказується в літературі, це можуть бути дії, які мають характер настирливого нав'язування сексуальної близькості:

- постійне нав'язування сексуальної близькості, коли жінка чи чоловік перебувають у стані алкогольного або наркотичного сп'яніння;
- нав'язування сексуальної близькості, коли жінка чи чоловік не бажають її, але бояться відмовити;

- нав'язування жінці чи чоловіку особливих видів сексуальних контактів проти її (його) волі;
- нав'язування без згоди жінки чи чоловіка фізичного контакту з еrogenними зонами, іншими частинами їхнього тіла тощо.

Приклад

Громадянка Л. з 1995 року одружена з громадянином Б. З 2000 року в сім'ї постійно відбувалися сварки через те, що Б. зловживав алкогольними напоями. Під час однієї з таких сварок Б. почав змушувати свою дружину вступити з ним у статевий зв'язок, стверджуючи, що це є її обов'язком перед ним як дружини. Щоб зламати опір дружини, Б. завдав Л. декілька ударів, а потім зґвалтував. За це діяння Б. був притягнений до кримінальної відповідальності за частиною 1 статті 152 КК.

Цей приклад ілюструє одразу два моменти:

1). Зґвалтування й інші злочини, що порушують статеву недоторканість особи в родині, **є формою сімейного насильства**. Перебування кривдника і жертви насильства у шлюбі не може бути підставою для обмеження права на статеву свободу.

2). Вчинення одним із подружжя злочину стосовно іншого вважається насильством у сім'ї.

Поширена помилка!

На практиці досить поширеною серед працівників спеціально уповноважених державних органів та звичайних громадян є думка, що між подружжям не може мати місце сексуальне насильство (наприклад, зґвалтування). Така позиція є хибною, оскільки визнання певних дій такими, що мають ознаки сексуального насильства (не тільки в сім'ї, а й загалом) не залежить від стосунків, що мали місце між жертвою та правопорушником, або попередньої поведінки потерпілої особи.

Психологічне насильство в сім'ї – насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

Психологічне насильство в сім'ї може порушувати такі права, як право на рівність у гідності та правах, право на повагу гідності, таємницю листування, телефонних розмов, кореспонденції, право на свободу думки і слова тощо.

Психологічне насильство в сім'ї може мати різні прояви: образи з використанням лайливих слів та (або) криків, образливі жести, пози, міміка, погляди, інтонації, тримання членів сім'ї в атмосфері страху. Психологічне насильство виявляється у брутальному ставленні до родичів чи друзів члена сім'ї, заподіянні шкоди домашнім тваринам, знищенні, пошкодженні, псуванні або приховуванні особистих речей, предметів, прикрас тощо,

використанні принизливих зауважень щодо члена сім'ї, постійних проявах незадоволення, безпідставних докорів, зауважень і звинувачень, крайніх проявах підозрливості, ревнощів, перевірок, стеження, що робить нестерпним життя, тощо. А також:

- ігнорування почуттів особи;
- образа переконань, що мають цінність для особи;
- образа віросповідання, національної, расової та класової приналежності або походження;
- переслідування особи (частіше жінки чи дівчини) через уявлені особою протилежної статі сексуальні зв'язки;
- обмеження свободи дій та пересування особи;
- погрози заподіяти фізичну чи економічну шкоду;
- погрози залишити сім'ю, побити чи вбити дружину, дітей;
- підштовхування до самогубства;
- примушення до протизаконних дій;
- ізоляція від оточуючих;
- використання дітей проти матері;
- залякування, усунення від процесу ухвалення рішень;
- заперечення наявності проблеми насильства, перекладання відповідальності за неї на партнера;
- обмеження в самореалізації, навчанні, роботі.

Приклад

Громадянка Р. з 1980 року перебувала у шлюбі з громадянином Б. Р. і Б. мали спільних дітей 1987 і 1989 р.н. У серпні 1991 року у зв'язку зі зловживанням чоловіком алкогольними напоями, веденням аморального способу життя та постійними погрозами застосування насильства вони розлучилися. Через відсутність іншого місця проживання, Р. разом із дітьми змушена була і після розлучення проживати в одному помешканні з Б., але в різних кімнатах. Протягом 10 років після цього Б. постійно ображав, погрожував, залякував та іншими діями робив життя Р. та двох спільних неповнолітніх дітей нестерпним. Через постійний страх перед батьком, сильні душевні хвилювання, напружену атмосферу вдома у дітей почалися психічні розлади. Обидва підлітки перебувають на обліку в психоневрологічному диспансері.

У цьому випадку є всі підстави констатувати факт психологічного насильства в сім'ї, тому що наявні всі чотири ознаки насильства в сім'ї. Але оскільки громадянка Р. і громадянин Б. не перебувають у шлюбі, то таке насильство має місце лише у взаєминах батька з неповнолітніми дітьми.

Найбільш гостро проблема психологічного насильства в сім'ї постає серед дітей. Це пов'язано, здебільшого, з їхньою вразливістю та необізнаністю. Вразливість дітей до насильства пояснюється їхньою фізичною, психологічною та соціальною незрілістю, а також залежним (підлеглим) становищем стосовно дорослих, незалежно від того, чи є це батьки, чи опікуни.

До найбільш поширених різновидів психологічного насильства над дітьми належать:

- поводження з дітьми як із підлеглими, рабами чи слугами;
- покарання;
- відмова повідомляти про рішення, що стосуються відвідин та опікунства;
- навіювання страху за допомогою розповідей, дій, поглядів;
- використання своїх переваг – росту, розмірів та сили;
- крики;
- погрози покинути дитину;
- погрози розлюбити дитину;
- загроза суворого покарання Богом, судом, міліцією, школою, спецшколою, притулком, родичами та психіатричною лікарнею;
- приниження;
- використання скарг для тиску на дитину, присоромлення дитини;
- постійне підкреслювання недоліків;
- контролювання, обмеження у спілкуванні, стеження;
- використання дітей у конфліктах між батьками;
- заборона лягати спати або насильне пробудження;
- звинувачення дитини у всіх проблемах;
- «торговельна» поведінка одного з батьків щодо любові до дитини;
- ігнорування;
- критика думок, почуттів, дій;
- відсутність у сім'ї доброзичливої атмосфери (психологічна ізоляція);
- недостатнє забезпечення дитини наглядом та опікою;
- недостатнє задоволення потреб дитини в їжі, одязі, освіті, медичній допомозі за умови, що батьки матеріально спроможні зробити це.

Економічним насильством у сім'ї визнається умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Цей вид насильства може порушувати такі права і свободи особи, як право на недоторканість житла, право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом, право на працю, право приватної власності тощо.

Економічне насильство в сім'ї теж різноманітне за видами і виявляється у своєрідному економічному тиску на члена сім'ї. Це не тільки вказані у визначенні порушення, а й інші види позбавлення або обмеження трудових і майнових прав. Наприклад, заборона працювати члену сім'ї за наявності його бажання та працездатності; позбавлення або обмеження одним членом сім'ї іншого члена сім'ї можливості користуватися і розпоряджатися грошима, які він заробив або які є їхньою спільною власністю; примус члена сім'ї виконувати важку, непосильну роботу; відмова члена сім'ї (батька, матері) опікуватися малолітніми, неповнолітніми членами сім'ї, старими, інвалідами тощо.

Економічне насильство може виявлятися у створенні ситуації, за якої один член сім'ї змушений систематично просити гроші, коли вони в сім'ї є, на утримання сім'ї або на власні потреби, у втягненні неповнолітніх у заняття жебрацтвом, пошкодженні чи знищенні майна іншого члена сім'ї або

спільного майна, примушуванні чи втягненні в заняття проституцією.

За окремі, найбільш небезпечні види економічного насильства в сім'ї передбачена кримінальна відповідальність.

Приклад

Громадянин С., 1975 р.н., був прописаний і проживав разом зі своїм батьком у місті Харкові з 1995 року. Але у квітні 2005 року він зміг потрапити до квартири, оскільки замок на дверях замінили. Двері відчинив батько і відповів, що не пустить свого сина С. до квартири. На подальші численні спроби С. у наступні дні потрапити до квартири батько також відповідав відмовою. Іншого місця проживання у С. не було. Крім того, у квартирі залишилися його речі, одяг тощо. Отже, дії батька С. визначаються як економічне насильство в сім'ї, оскільки наявним є умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, одягу, іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право.

Слід зауважити, що акт домашнього насильства, зазвичай, включає в себе різноманітні комбінації грубої фізичної та сексуальної поведінки разом із формами психологічних та економічних зловживань.

Насильство в сім'ї може розглядатися за кількома векторами:

1. Подружжя (чоловік – дружина). Здебільшого насильство здійснюється чоловіком, хоча зустрічаються і протилежні випадки.

2. Батьки – неповнолітні діти. Насильство може здійснюватись як матір'ю, так і батьком. У випадках, коли мати сама є жертвою насильства, вона може вчиняти негативні, насильницькі дії щодо своєї дитини як компенсаторний механізм свого приниження чоловіком.

3. Дорослі діти – батьки. Насильство може здійснюватись як дорослими дітьми стосовно батьків, так і навпаки, хоча перший випадок значно поширеніший. Досить типовою є ситуація, коли діти, які виростили в атмосфері насильства, будують свої стосунки з батьками на основі такого ж насильства. Насильство над батьками також може здійснюватись в сім'ях, у яких діти виростили в атмосфері всюдозволеності.

4. Насильство між дітьми. Такі взаємини, як правило, виникають на фоні насильницьких стосунків між дорослими членами сім'ї і мають різноманітний характер. Старші діти можуть здійснювати насильство над молодшими, брати – над сестрами, діти можуть об'єднуватись проти когось одного з дітей; можливе насильство між зведеними братами і сестрами.

5. Член сім'ї – інші родичі. Це насильницькі стосунки між тещою чи тестем і зятем, свекром чи свекрухою і невісткою, онуками і дідусем чи бабусею.

6. Гомосексуальні партнери.

7. Насильство проти хворих, немічних членів сім'ї, членів сім'ї – інвалідів.

Природа насильства – поведінки, яка спрямована на завдання шкоди іншій особі, – є складною. З ряду причин найбільш травмувальними є акти насильства, що здійснюються серед близьких людей, подружжя. Це

пояснюється наявністю тісного емоційного зв'язку та інших видів uzалежнення (матеріального, житлового). Високий рівень травматичності такого насильства, відповідно, передбачає цілий комплекс негативних наслідків, з яких частіше усвідомлюються лише видимі ознаки (травми, синці). Однак вплив подружнього насильства є набагато глибшим, прихованим.

Досить важко провести чітку межу між різними формами домашнього (подружнього) насильства. Так, одні дослідники відносять позбавлення сну до психологічного насильства, інші – до фізичного⁴. Аналогічним чином, пошкодження або знищення особистих речей, заподіяння шкоди домашнім тваринам або їхнє вбивство може, залежно від обставин, виступати як психологічне чи економічне насильство. Таким чином, домашнє насильство є складним феноменом, наслідки якого, зазвичай, охоплюють кілька сфер: фізичну (соматичне здоров'я), емоційну, економічну, сексуальну. Будь-який вид насильства призводить до деструкції особистості постраждалої сторони, адже сексуальний примус обов'язково тягне за собою приниження гідності. Фізичне насильство також справляє значний вплив не лише на соматичну (тілесну), а й на моральну, емоційну сфери особистості, тобто є водночас і психологічним.

Крім того, досить непросто відрізнити насильство (насамперед, психологічне) від конфліктних ситуацій, суперечок, які виникають у будь-якій родині та є підґрунтям для подальшого розвитку здорових сімейних стосунків. Межа полягає в наступному: якщо конфлікти в подружжі вирішуються на засадах компетентності, тобто виходячи з того, хто краще розуміється на певному питанні, то не йдеться про насильство. Ситуація ж, коли основним способом вирішення спірних питань стає принцип «хто сильніший, той і має рацію» або головною метою є не так вирішення проблеми, як доказ власної правоти за будь-яких умов і будь-якими шляхами, є благодатним підґрунтям для виникнення насильницьких стосунків. Крім того, для фіксації сімейного насильства в подружніх взаєминах має спостерігатися елемент агресії, тобто мотивації заподіяння шкоди.

Згідно із статтею 3 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

- 1) спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;
- 2) відповідні підрозділи органів внутрішніх справ;
- 3) органи опіки і піклування;
- 4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства:
 - кризові центри для жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї (далі – кризові центри);
 - центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи й організації, незалежно від форми власності,

⁴ Ola W. Barnett, Cindy Lou Miller-Perrin, Robin D. Perrin. Family Violence Across the Lifespan: An Introduction, SAGE, 2005.

об'єднання громадян, а також окремі громадяни можуть сприяти у здійсненні заходів із попередження насильства в сім'ї. Їх повноваження визначені статтями 5-9 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» відповідно.

Інші нормативні акти додають до цього переліку:

- службу у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи охорони здоров'я;
- органи освіти й установи кримінально-виконавчої системи (у частині жорстокого поводження з дітьми).

Від налагодження тісної взаємодії між усіма суб'єктами здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї, включаючи і неурядові громадські організації, значною мірою залежить ефективність протидії насильству в сім'ї.

РОЗДІЛ 2.

ПРИЧИНИ ТА УМОВИ ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї. КРИМІНОЛОГІЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ КРИВДНИКІВ ТА ЖЕРТВ СІМЕЙНОГО НАСИЛЬСТВА. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТЕЙ ТА ПОВЕДІНКИ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї, У ЯКІЙ ЧИНИТЬСЯ НАСИЛЬСТВО

2.1. Гендерні витоки насильства в сім'ї

Відповідно до ст. 24 Конституції України громадянам України гарантуються рівні права незалежно від статі, чоловіки і жінки мають рівні можливості реалізації своїх прав та свобод. Принцип рівних прав чоловіків і жінок закріплений і в інших нормативно-правових актах, зокрема Сімейному кодексі, Кодексі законів про працю, Цивільному і Цивільно-процесуальному кодексах, Кодексі про адміністративні правопорушення, Кримінальному і Кримінально-процесуальному кодексах України тощо. З 2005 року діє Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків». Але, незважаючи на це, реальне становище чоловіків та жінок відрізняється майже в усіх сферах життя.

Звичайно, значною мірою це обумовлено біологічними відмінностями чоловіків і жінок, насамперед, різними ролями у відтворенні нових поколінь. Але не тільки ці відмінності визначають різне становище чоловіків та жінок у суспільстві. Не менше значення мають ті традиції і звичаї, які склалися протягом усієї історії народу та відображають особливості давніх умов існування людини. І хоча старовина давно відійшла в минуле, сформовані тоді традиції і звичаї досі продовжують впливати на суспільство.

Така обумовленість суспільних ролей чоловіка і жінки традиціями, соціальними настановами, засвоєними стереотипами поведінки спонукала соціологів сформулювати нове поняття – «гендер», яке означає сукупність не біологічних, а соціально-культурних ознак, що визначають місце і роль людини як чоловіка або жінки у різних сферах особистого, сімейного і громадського життя.

Відмінність у суспільному становищі чоловіків і жінок є причиною специфічних насильницьких дій, які об'єднуються поняттям «гендерне насильство». Це поняття охоплює такі насильницькі дії проти особи, причиною яких є стать жертви насильства, а також визначені суспільною думкою ролі людей та їхня очікувана поведінка. Це поняття включає насильство в сім'ї, а також інші насильницькі дії, такі, як сексуальне насильство, примусова проституція, сексуальні домагання на роботі тощо.

Традиційні погляди, уявлення щодо гендерних ролей, які не ґрунтуються на об'єктивних даних, не враховують величезної різноманітності людей і мають у своїй основі думку про другорядність однієї статі порівняно з іншою, називають гендерними стереотипами. Гендерні стереотипи, наприклад, можуть обмежувати людину у виборі професії, чим заважають її всебічному розвитку і самореалізації. Згідно з такими стереотипами, головне призначення жінки – бути матір'ю, хатньою господинею, а чоловіка – матеріально забезпечувати сім'ю. Такі уявлення, очевидно, давно вже не

відповідають сучасним умовам життя. Ґендерні стереотипи міцно закріпилися в суспільстві і завдають значної шкоди його розвитку.

Ґендерні стереотипи відіграють істотну роль у поширенні насильства в сім'ї, насамперед над жінками. Під впливом цих стереотипів, як правило, перебувають насильники-чоловіки, часто жертви насильства та особи, які їх оточують, а іноді й працівники міліції, які за своїм посадовими обов'язками мають втручатись у випадки насильства в сім'ї.

Чоловіки, які чинять насильство в сім'ї, часто схильні підкреслювати перевагу чоловічої статі, особливу відповідальність чоловіка за добробут сім'ї, роль годувальника, лише завдяки якому сім'я існує. Це дає їм підстави вимагати від оточуючих особливої поваги, виконання всіх примх і забаганок. Навіть у тих випадках, коли немає інших підстав для гордості, його самоповага живиться думкою про те, що він заслуговує на повагу вже тому, що він чоловік. Іноді до цього додається ще бажання бути «крутим хлопцем». У поєднанні ці риси утворюють те, що психологи називають «комплексом мачо». Такий чоловік без коливань вдається до насильства, як тільки йому здається, що поставлено під сумнів його виняткове становище в сім'ї або репутація «крутого хлопця».

Жінки – жертви насильства в сім'ї, які перебувають під впливом ґендерних стереотипів, нерідко вважають себе винними в тому, що над ними вчинене насильство, можуть розглядати його як заслужене покарання за реальні або уявні помилки, не відчують того, що порушуються їхні права, схильні все вибачати насильнику, соромляться оприлюднювати факти насильства та звертатися за допомогою до міліції чи соціальних служб. При спілкуванні з жертвою насильства необхідно роз'яснити їй, що ніхто не має права чинити над нею насильство, що насильство є порушенням її прав, а також порушенням законодавства. Це буде сприяти руйнуванню ґендерних стереотипів жертви і заохочувати її шукати вихід із ситуації насильства.

Ще гірше, коли носієм ґендерних стереотипів є офіційна особа, яка за своїми посадовими обов'язками повинна протидіяти насильству в сім'ї. Найчастіше це трапляється з працівниками міліції – чоловіками, хоча працівники інших структур, у тому числі й жінки, часто також не є вільними від таких стереотипів. Навряд чи такі працівники зможуть ефективно захистити жінку чи надати їй допомогу, якщо вони вважають, що жінка повинна бути покірною, слухняною, виконувати всі примхи чоловіка, а той має право вирішувати, карати її чи ні. Зустрічаються ще працівники міліції, які можуть запитати кривдника: «За що ти її побив?». Тим самим кривднику чітко дають зрозуміти, що він має право бити жінку, якщо, на його думку, для цього є вагомі причини.

Подолання ґендерних стереотипів у суспільстві взагалі і в тих, хто має боротися з насильством у сім'ї, є важливою складовою попередження такого насильства. Найперше від таких стереотипів повинні звільнитися ті, хто працює у сфері боротьби з цим явищем. Усім, хто може впливати на громадську думку, треба докладати постійних зусиль до подолання ґендерних стереотипів у суспільстві. Лише позбувшись їх, можна об'єктивно і неупереджено ставитися як до жертви насильства, так і до кривдника. Вивільнення суспільної свідомості з полону таких стереотипів є необхідною умовою подолання насильства в сім'ї.

2.2. Основні теорії насильства

Сьогодні виділяють такі чинники, що призводять до прояву насильства в сім'ї:

- соціальні (напруження, конфлікти, насильство в суспільстві, пропагування в засобах масової інформації насильства як моделі поведінки);
- економічні (матеріальні нестатки, відсутність гідних умов життя поряд із відсутністю умов для працевлаштування, заробляння грошей, економічна залежність, безробіття);
- психологічні (стереотипи поведінки);
- педагогічні (відсутність культури поведінки – правової, моральної, громадянської, естетичної, економічної, трудової);
- соціально-педагогічні (відсутність усвідомленого батьківства, сімейних цінностей у суспільстві, позитивної моделі сімейного життя на засадах ґендерної рівності, сімейного виховання на основі прав дитини);
- правові (ставлення до насильства як до внутрішньосімейної проблеми, а не як до негативного суспільного явища, до членів сім'ї як до власності через відсутність правової свідомості);
- політичні (прихильність до ґендерних стереотипів, недостатній пріоритет проблем сім'ї та ґендерної рівності, увага до материнства і дитинства, а не сім'ї в цілому, брак уваги до батьківства, чоловіків);
- соціально-медичні (відсутність репродуктивної культури у населення, відповідального батьківства, системи сімейних лікарів, алкоголізм, наркоманія, агресія тощо);
- фізіологічні та медичні (порушення гормонального фону, обміну речовин, швидкості реакцій, прийом збуджувальних ліків, хвороби нервової системи тощо).

До насильства в сім'ї призводять певні соціальні та культурні умови. До них можна віднести такі:

- відсутність у соціальній свідомості чіткої оцінки фізичних покарань;
- демонстрація насильства в засобах масової інформації;
- права громадян на недоторканість приватного життя, власну та сімейну таємницю, закріплені у Конституції, не дозволяють своєчасно встановити факт насильства і здійснити втручання;
- відсутність ефективної превентивної політики держави;
- недостатнє розуміння суспільством насильства як соціальної проблеми;
- низька правова грамотність населення;
- погана обізнаність дорослих і дітей про свої права;
- недосконалість законодавства.

Основні теорії насильства класифіковано в три групи.

1. Соціально-історична або соціокультурна. Домінантна позиція чоловіків у суспільних відносинах, патріархальні культурні норми, що провокують насильство. Таким чином, причини насильства

- переносяться у соціокультурну площину, сферу суперечностей суспільної свідомості з питань взаємин чоловіка і дружини та поглядів на їхні ролі в сім'ї.
2. Системно-сімейна. За цією теорією наголос ставиться на походження та форми конфлікту, вивчаються особливості взаємодії, динаміка спілкування, процеси вирішення суперечностей у сім'ях; насильство в такому разі розглядається як дисфункція всієї системи, а не просто як наслідок індивідуальної психопатології одного з членів сім'ї. Вчені виокремлюють такі чинники, що детермінують насильство: бажання самоствердитися за рахунок інших або використати когось для отримання певних вигод, пошук чи підтвердження соціальної ідентичності, «добрі» наміри «навчити розуму», «наставити на шлях істинний», емоційний стан.
 3. Індивідуально-психологічна. Основна увага приділяється діагностиці генетичних та біологічних аномалій, що виявляються в порушенні фізичного (наприклад, сексуальні та інші розлади) та психічного здоров'я (захворювання нервової системи, депресивні стани, перенесені в дитинстві психологічні травми), зловживанні алкоголем та пристрасті до наркотиків, аморальних вчинках.

Причини подружнього насильства багато авторів розглядають ще й в історичному контексті, тобто як пережиток минулого, коли чоловік мав закріплене не тільки традицією, а й законом право карати і дисциплінувати дружину. У свою чергу, за цією теорією, мазохістська поведінка жінок закладена в соціальній ситуації, і в будь-якій культурі така поведінка виявляється у випадках, коли:

- обмежується кількість дітей, яких вони можуть народити;
- жінки вважаються неповноцінними порівняно з чоловіками;
- жінки економічно залежать від чоловіків;
- блокується прояв сексуальності жінок;
- жінки обмежені своїми ролями, які пов'язують їх із сім'єю, релігією та добродійністю.

Коли такі умови зберігаються в культурі, «природа» жінок описується як слабка, пасивна, емоційна і залежна. За цією теорією «жіночу природу» також пов'язують з віктимною поведінкою жінок: мовляв, жінка своєю поведінкою «жертви» сама провокує насильство⁵.

Учені вказують на насильство чоловіків щодо жінок як на результат соціалізації, а також на проблему дисбалансу влади: сім'ї, у яких більшість рішень приймаються одним із подружжя, найчастіше стикаються з проблемою насильства. Усі ці чинники роблять жінку вразливою до насильства в сім'ї.

Корені сучасного насильства психологи вбачають також у тому, що соціальне життя проходить в умовах жорстокої та насильницької регламентації. Прояви насильства спрямовані на демонстрацію власної сили, свого контролю над жертвою. Саме так кривдник намагається вирішити особисті проблеми, замінивши контроль над своїм внутрішнім світом і

⁵ Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866.

свою життєвою позицією контролем над іншою людиною. Отож, агресію викликають почуття власної безпорадності, незахищеності та невпевненості в собі. Чому це відбувається?

По-перше, тому, що метою домашнього насильства завжди є встановлення контролю над жертвою, коли кривдник намагається бути єдиним «розпорядником» її життя.

По-друге, тому що в українському суспільстві дівчат змалечку вчать, що сім'я – найголовніше в житті жінки, а чоловік у всьому голова і йому потрібно догоджати, не перечити і, щоб не трапилося, зберегти сім'ю. Тому, на жаль, ми стикаємося зі «змовою мовчання» та прихованим осудом потерпілих від насильства в сім'ї.

Така позиція хибна. Ніхто, ніколи і ні за яких обставин не має стати жертвою домашнього насильства, бо насильство – це злочин. У суспільстві утвердилося й багато інших стереотипів щодо насильства, які перешкоджають подоланню цього явища. А, мабуть, найбільш згубно впливають на суспільну думку уявлення про те, що поодинокі випадки агресії не є насильством. Насправді досить часто поодинокі, так би мовити, випадки плавно трансформуються в систему.

2.3. Міфи і факти про насильство в сім'ї та насильство щодо дітей

Наведемо найбільш поширені міфи про насильство в сім'ї.

1. Жінки, що піддаються насильству в родині, – мазохістки. Їм приємно, коли їх б'ють.

Зазвичай вважається, що б'ють тих жінок, які «хочуть і заслуговують бути побитими», тому вони не кидають кривдників і терплять таке ставлення. Цей міф стверджує, що жінка отримує сексуальне задоволення від того, що її б'є чоловік, якого вона любить.

2. Жінки провокують насильство і заслуговують його.

Це дуже поширене переконання свідчить про те, що проблема насильства щодо жінок – соціальна. Вона закорінена в гендерних стереотипах, що з дитинства прищеплюються людям. Жодна людина не заслуговує на побиття, але насправді кривдник завжди знайде виправдання своїм діям, незалежно від того, як поводитися жертва.

3. Жінки, які піддаються насильству, завжди можуть піти від кривдника.

У суспільстві, де жінкам запропоновано з культурної точки зору вірити в те, що любов і шлюб є для них самореалізацією, часто вважається, що вони мають право і волю піти з дому, коли насильство стає дуже серйозним. У справжньому житті існує дуже багато перешкод для жінок на цьому шляху.

4. Людина, яка одного разу зазнала насильства, назавжди стає жертвою.

Пройшовши консультування у фахівців, жінка може повернутися до

нормального життя, якщо цикл насильства розірваний, і жінка не перебуває в ситуації насильства та небезпеки.

5. Один раз ударивши, людина не може зупинитися.

Якщо теорія психологічно набутої насильницької поведінки правильна, то кривдників можна навчити неагресивній поведінці.

6. Чоловіки-кривдники поведуться агресивно і грубо у стосунках з усіма.

Більшість із них здатні контролювати свою поведінку і розуміти, де і стосовно кого можна виявляти агресивні емоції.

7. Ті, хто б'ють, не є люблячими чоловіками чи партнерами.

Вони використовують любов для того, щоб утримати жінку в рамках насильницьких відносин.

8. Кривдники, які застосовують насильство, психічно нездорові.

Ці чоловіки часто ведуть нормальний спосіб життя, за винятком тих моментів, коли дозволяють собі спалахи агресивної поведінки. Соціальний статус таких чоловіків може бути досить високим, вони можуть обіймати керівні посади, вести активне соціальне життя, бути успішними в бізнесі.

9. Чоловіки, які вдаються до насильства, є невдахами і не можуть подолати проблеми в житті.

Стан стресу рано чи пізно переживають усі люди, але не всі піддають насильству інших людей.

10. Чоловіки, які б'ють дружин, б'ють також і дітей.

Це трапляється приблизно в третині родин.

11. Чоловік припинить насильство, «коли ми одружимося».

Жінки думають, що чоловіки припинять контролювати їх, якщо вони одружаться. Передбачається, що, отримавши своє, він повинен заспокоїтися і повірити, що вона його любить, бо шлюб є найвищим доказом любові. Але проблема в тому, що влади не буває багато, і цикл насильства продовжується.

12. Дітям потрібен їхній батько, навіть якщо він агресивний – «залишаюся тільки через дітей».

Без сумніву, в ідеалі діти мають потребу в матері та батькові. Проте діти, які живуть в умовах насильства в родині, самі можуть просити матір утекти від батька, аби врятуватися від насильства.

13. Домашні сварки, рукоприкладства і бійки характерні для неосвічених і бідних людей. У родинах із вищим рівнем достатку такі події трапляються рідше.

Насильство в родині не обмежується визначеними групами населення. Це відбувається в усіх соціальних групах, незалежно від рівня доходів.

14. Сварки між чоловіками і дружинами існували завжди. Це природно і не може мати серйозних наслідків.

Сварки і конфлікти справді можуть спостерігатися в різних сферах стосунків. Прикметною рисою насильства є серйозність, циклічність, інтенсивність і наслідки.

15. Ляпас ніколи не ранив серйозно.

Насильство відрізняється циклічністю і поступовим посиленням актів насильства. Це може починатися просто з критики, переходячи до принижень, ізоляції, ляпасу, удару, регулярних побоїв, а іноді має летальний фінал.

16. Причиною насильства є алкоголь.

Уживання алкоголю знижує здатність контролювати поведінку, але серед кривдників багато чоловіків, які не вживають тютюну чи алкоголь. Деякі, пройшовши лікування від алкоголізму, продовжували бути агресивними і жорстокими щодо близької людини. Алкоголізм чи вживання алкогольних напоїв не може виправдати насильство.

17. Насильство в родині – нове явище, породжене сучасними економічними і суспільними змінами, темпом життя та стресами.

Звичай бити дружину так само старий, як і сам шлюб. У найдавніші часи, за свідченнями, які дійшли до нас, існував закон, який відкрито заохочував і санкціонував звичай бити дружину.

18. Нині домашнє насильство – явище рідкісне. Воно залишилося в минулому, коли часи були жорстокішими і жінки вважалися власністю чоловіків.

Насильство в родині – явище дуже поширене в наш час. У багатьох країнах фахівці з юриспруденції та адвокати, які спеціалізуються із захисту прав жінок, вважають, що домашнє насильство займає одне з перших місць серед тих видів злочинності, відомості про які рідко доходять до правоохоронних органів.

Існування цих та інших міфів про проблему насильства в родині є додатковим тягарем для жінок, що зазнають насильства. Усе це – бар'єри на шляху до нормального життя.

2.4. Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, у якій чиниться насильство. Кримінологічні характеристики кривдників та жертв сімейного насильства

Домашнє насильство відбувається у всіх секторах суспільства, незалежно від релігії, раси, сексуальних уподобань, професійного та освітнього рівня. Особи, які чинять насильство, намагаються одержати владу та контроль над близькими партнерами. Влада набирає вигляду стратегічної образливої тактики (фізична, сексуальна, вербальна, емоційна), що забезпечує посилення контролю. Коли образа переходить межу і

перетворюється на насильство, усе може розпочатися з порівняно незначних проявів. Коли насильство повторюється, воно стає все жорстокішим та цілеспрямованішим. Особи, які чинять насильство, не «втрачають контроль», а застосовують насильство для контролювання та одержання влади над жертвою.

Кривдник чинить насильство тому, що:

1. Суспільство каже, що це нормально – занадто довго суспільство мирилося із насильством у сім'ях та не притягувало кривдників до відповідальності за насильство.
2. Це працює – тероризована насильством жертва буде казати чи робити все, щоб вижити.
3. Це вибір – кривдник вирішує чинити насильство для підтримання влади та контролю над жертвою. Так само, як і кривдник, кожна людина має проблеми, злиться та страждає від стресу, але не кожна вирішує чинити насильство.
4. Контроль – кривдник бажає одержати повний контроль над жертвою та сім'єю і може застосовувати у поєднанні насильство та образливу тактику для одержання і підтримки контролю.
5. Вивчена поведінка – така поведінка «вивчається» з дитинства, від власних батьків, від однолітків, школи, спорту та медіа.

Характеризуючи осіб, які здійснюють насильство в сім'ї, кримінологи виокремлюють такі *чинники їх протиправної поведінки*:

1. Кривдникам притаманні такі *особливості особистості*, як ригідність, домінування, тривожність, швидке роздратування (особливо на провокативну поведінку членів сім'ї), низька самооцінка, депресивність, імпульсивність, залежність, низький рівень емпатії та відкритості, низька стресостійкість, емоційна лабільність, агресивність, замкнутість, підозрілість і проблеми самоідентифікації.
2. *Негативне ставлення до сім'ї та неадекватні очікування від її представників*: кривдник сприймає членів сім'ї як стресовий чинник, унаслідок чого постійно відчуває негативний вплив стресу, невдоволеність сімейним життям, почувається нещасним.
3. *Низький рівень соціальних навичок*: у кривдника відсутні навички вести переговори, вирішувати конфліктні ситуації та проблеми мирним шляхом, приймати помірковані рішення, звертатися за допомогою до інших.
4. *Психологічне здоров'я* кривдника характеризується вираженими психопатологічними відхиленнями, підвищеною нервозністю або депресивністю, схильністю до суїциду, які тільки збільшують ризик застосування насильства до членів сім'ї.
5. *Алкоголізм та/або наркоманія* кривдників є психофармакологічною проблемою, що породжує афективні порушення психіки (агресивність, гіперсексуальність, роздратованість, порушення координації, знищення самокритики й інші), наслідком яких є втрата контролю над власною поведінкою та незворотний процес деградації особистості.
6. *Проблеми з фізичним здоров'ям кривдників* (патологічний перебіг

вагітності, перервана вагітність, важкі пологи, інвалідність тощо) є чинником, який збільшує імовірність насильницьких проявів, оскільки потужно впливає на нервову систему, викликає негативні емоції, швидке збудження, тривожність, унаслідок чого чоловік або жінка стають нерезистентними до стресорів, знижується рівень їх самоконтролю.

7. *Нерозвиненість батьківських навичок та почуттів* найчастіше спостерігається в молодих батьків, у яких труднощі виховання дітей викликають нервозність, репресивність, тривожність, страх, що знижують самооцінку та здатність справлятися з обов'язками батьківства, призводять до нервово-психічних розладів.

Відповідно до характеристики, у типології особистостей, що чинять насильство в сім'ї, виокремлюють:

- *регресивний тип*, який при низькому рівні власної гідності не вміє контролювати свої потяги та бажання, втрачає межі дозволеного під час виконання функції розпорядника в родині;
- *морально нерозбірливий тип*, що характеризується брутальним типом поведінки й жорстоким ставленням до членів сім'ї, примушуванням їх вступати в сексуальний контакт із застосуванням при цьому фізичної сили, використовуючи безпорадний стан жертви;
- *сексуально нерозбірливий тип* не має жодних ні моральних принципів, ні меж і правил у сексуальному задоволенні своїх потреб;
- *неадекватний тип* – соціопати, які не вписуються в рамки соціальних норм і ставляться до членів сім'ї як до власності, яка не являє жодної моральної цінності і не має права на особистісні прояви.

КОЛЕСО ВЛАДИ ТА КОНТРОЛЮ

Колесо влади та контролю описує звичайну тактику, яку кривдники використовують для контролю над своїми жертвами, працівниками правоохоронних органів та іншими особами. За його допомогою проілюстровано механізми, вплив і логіку, що використовуються з метою обґрунтування насильницької та домінантної поведінки. Воно також відображає «моментальні знімки» насильницької техніки: фізичне й сексуальне насильство, емоційну образу, залякування, погрози, економічне насильство, використання чоловічої переваги, спроби ізолювати жертв та маніпулювання і знуцання над дітьми.

Хоча багато актів психологічного й емоційного насильства не пов'язані конкретно з порушенням норм, це допомагає особам, які чинять насильство, установити контроль, який часто підсилюється фізичним та сексуальним насильством.

Застосування примусу та погроз

1. Висловлювання погроз та/або заповідання шкоди здоров'ю.
2. Погроза залишити жертву, вчинити самогубство, залишити без коштів на існування.
3. Змушування жертви відмовитися від обвинувачень.
4. Змушування жертви вчиняти незаконні дії.

Застосування залякування

1. Залякування жертви поглядом, діями, жестами.
2. Розбивання речей.
3. Знищення майна жертви.
4. Насильство або вбивство домашніх тварин.
5. Залякування зброєю.

Застосування емоційного насильства

1. Заниження самооцінки жертви.
2. Обзивання жертви.
3. Змушування жертви думати, що він/вона божевільний/а.
4. Приниження жертви.
5. Змушування жертви почуватися винною.

Застосування ізоляції

1. Контроль дій жертви.
2. Контроль оточення жертви.
3. Контроль того, що читає жертва.
4. Контроль переміщення жертви.
5. Обмеження соціальної активності жертви.

Применшення, відмова та звинувачення

1. Спрощення проблеми насильства та відмова сприймати серйозно занепокоєння жертви.
2. Висловлювання твердження про те, що насильства не відбулося.
3. Перекладання відповідальності за свою насильницьку поведінку на жертву.
4. Висловлювання твердження про те, що жертва сама винна.

Використання дітей

1. Змушування жертви почуватися винною через дитину.
2. Використання дітей для передачі повідомлень.
3. Використання відвідування дитини для дратування жертви.
4. Погроза забрати дітей.

Застосування чоловічої переваги

1. Поводження з жертвою, як зі слугою.
2. Односібне прийняття усіх важливих рішень.
3. Поведінка «володаря замку».
4. Визначення жіночих і чоловічих ролей.
5. Погроза вбити дітей або зашкодити їм.

Застосування економічного насильства

1. Перешкоджання жертві одержати роботу чи залишатися працювати.
2. Змушування жертви просити гроші.
3. Ненадання жертві грошової допомоги.
4. Забирання грошей жертви.
5. Приховування від жертви інформації про сімейний дохід та обмеження доступу до цих коштів.

Окреслюючи проблему насильства, дослідники звертають увагу на сутність цього явища, його динамічні процеси та форми. Насамперед, важливо констатувати, що насильство – це явище, яке виникає з діяльності людини.

Передусім, насильство є процесом, який розгортається за певних умов і характеризується етапністю (циклічністю), що має видимі чи невидимі ознаки.

Етапність процесу насильства передбачає його так звану циклічність та здатність до повторення. Це досить типовий механізм реалізації агресивності. У якийсь період емоційна напруга в сім'ї зростає, потім відбувається вибух гніву з насильницькими діями. Після такого спалаху чоловік відчуває каяття, він підкреслено запобігливий, навіть ніжний. Далі іде благополучний період, коли все спокійно. Але потім напруга зростає, і знову неминуче стається новий спалах.

ЦИКЛ НАСИЛЬСТВА

Цикл стосунків:

1. Напруження зростає – потреба кривдника у владі та контролі лежить в основі злості та обвинувачення за будь-яке напруження в стосунках. Коли напруження зростає, жертва почувається так, ніби «ходить по голках».

2. Вибух – злочинець показує силу та встановлює контроль над ситуацією, її результатом та його/її партнером шляхом застосування насильницьких методів. Особа, яка чинить насильство, свідомо вирішує його чинити.

3. Любов і каяття – особа, яка чинить насильство, вдається до романтичного примирення, просить вибачення та обіцяє змінитися, користуючись зняковілістю і страхом, що був спричинений насильством.

Цикл кривдника:

1. Образа – особа, яка чинить насильство, показує владу та контроль образливими методами.

2. Провина та страх репресій – особа, яка чинить насильство, боїться бути «спійманою» або що жертва буде намагатися помститися.

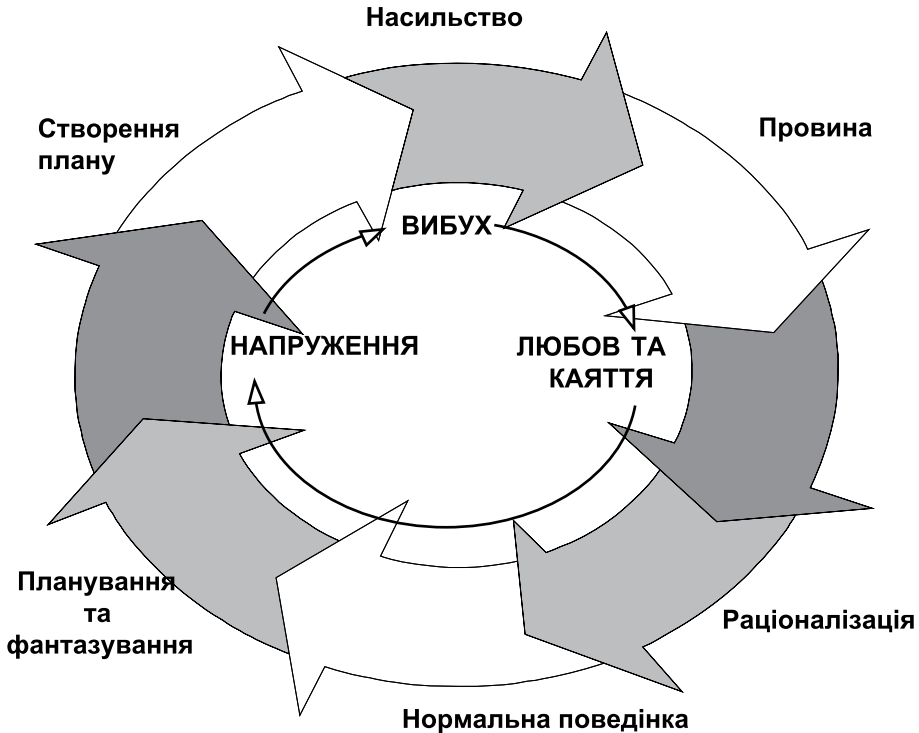
3. Раціоналізація – кривдник переконує жертву, що вона винна у насильстві, ігноруючи будь-яку особисту відповідальність.

4. Нормальна поведінка – кривдник поводить себе так, ніби нічого не трапилось. Зазвичай жертва змушена приховувати правду внаслідок маніпуляції чи обвинувачування.

5. Планування та фантазування – фантазії про колишні та майбутні насильства підкріплюють злість кривдника, що призводить до активного планування іншого епізоду.

6. Складання плану – кривдник створюватиме та контролюватиме

ситуації, за яких жертва не матиме вибору і буде змушена діяти у спосіб, який «обґрунтує» насильство.

Уявлення особи, яка чинить насильство:

«Я не роблю нічого неправильного, якщо і роблю, то мене не спіймають, якщо спіймають, то я виправдаюсь.»

«Якщо будуть наслідки, вони будуть незначними.»

Не вважається виправданням для домашнього насильства:

1. Хвороба – лише незначний відсоток (менше 5%) насильства, що стосується близьких осіб, спричинений поведінкою внаслідок хвороби.
2. Генетика – домашнє насильство є поведінкою, що виникає внаслідок спостереження та посилення. Це не спричинено генетично.
3. Алкоголь та наркотики – такий елемент може бути присутнім у багатьох ситуаціях домашнього насильства, але алкоголь не змушує нікого ставати жорстоким. Алкоголь може зробити з жорстокої людини ще жорстокішу. Особи, які чинять насильство, часто посилаються на алкоголь для виправдання своєї жорстокості.
4. «Неконтрольована» поведінка – насильство контролюється та зазвичай спрямоване лише проти членів сім'ї. Особи, які чинять насильство,

обирають тих, над ким будуть знущатися, що вони робитимуть чи не робитимуть із жертвою, де і коли вони завдадуть удару. Таке прийняття рішення підтверджує, що кривдники все таки контролюють власну насильницьку поведінку.

5. Злість:

- а) деякі епізоди, пов'язані з побиттям, трапляються і коли особа, яка чинить насильство, не заряджена емоційно або зла, і коли вона дуже сильно заряджена емоційно;
- б) особи, які чинять насильство, обирають насильство або іншу тактику (наприклад, прояв гніву) для контролю чи одержання того, що вони хочуть, або того, на що, за їх переконанням, мають право. Джерелом жорстокості є не злість, а швидше потреба кривдника одержати контроль.

6. Стрес – усі страждають від стресу (наприклад, робота, конфлікти у стосунках, хвороба, гроші тощо), однак стрес не змушує людей бути жорстокими. Багато епізодів домашнього насильства трапляється, коли кривдник не перебуває на емоційному піку або в стані стресу. Насильство – це вибір, який робить кривдник.

7. Поведінка жертви та проблеми у стосунках – врахування стосунків або поведінки жертви для пояснення домашнього насильства ставить наголос не на діях особи, яка чинить насильство та відповідальна за нього.

Жертва насильства в сім'ї – член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Жертвою насильства є будь-який член сім'ї, якому діями іншого члена цієї сім'ї спричинена матеріальна або нематеріальна шкода, тобто порушені його конституційні права і свободи.

Як свідчить статистика органів внутрішніх справ, близько 90% потерпілих від насильства в сім'ї – жінки.

Можна навести ряд причин того, чому жінки, які потерпають від подружнього насильства, не розривають шлюб із кривдником:

- відсутність (або впевненість у відсутності) альтернатив у сфері працевлаштування та джерел надходження фінансів (часто всі грошові надходження контролює чоловік). Ця проблема є особливо значущою для жінок із дітьми;
- відсутність житла або іншого помешкання, куди жінка могла б переїхати та забрати своїх дітей;
- соціальні, культурні та сімейні традиції, які декларують шлюб найвищою цінністю та закликають до збереження родини за будь-яку ціну;
- наявність людей, які переконують жінку (або підтримують у неї впевненість) у тому, що вона сама винна в насильстві і що може зупинити його, повністю підкорившись вимогам партнера;
- імобілізація в результаті психологічної та/або фізичної травми (травмовані особи часто не можуть мобілізувати власні ресурси, необхідні для припинення деструктивних шлюбних стосунків і початку нового життя для себе та своїх дітей, особливо безпосередньо після травмування).

РОЗДІЛ 3.

ПРАВОВІ ОСНОВИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І В УКРАЇНІ. ДЕРЖАВНІ ОРГАНИ ТА СОЦІАЛЬНІ УСТАНОВИ ЯК СУБ'ЄКТИ ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'І. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВА ОСНОВА ЇХ ВЗАЄМОДІЇ. ФОРМИ І МЕТОДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ МІЛІЦІЇ ЩОДО ПОПЕРЕДЖЕННЯ, ВИЯВЛЕННЯ, ПРИПИНЕННЯ ТА ДОКУМЕНТУВАННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

3.1. Досвід зарубіжних країн у подоланні насильства в сім'ї

Основою національного законодавства України у сфері попередження та протидії насильству в сім'ї виступають міжнародні стандарти подолання домашнього насильства.

До основних стандартів ООН належать:

1. Загальна декларація прав людини, прийнята і проголошена Резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 р.
2. Декларація про ліквідацію дискримінації стосовно жінок, затверджена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 2263 від 7 листопада 1967 р.
3. Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації стосовно жінок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 18 грудня 1979 р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР від 24 грудня 1980 р. (чинна згідно із Законом України від 12 вересня 1991 р. № 1543-XII «Про правонаступництво України»).
4. Загальні рекомендації №№ 12, 14 та 19 Комітету ООН з ліквідації дискримінації стосовно жінок.
5. Декларація ООН про викорінення насильства щодо жінок № 48-104 від 20 грудня 1993 р.
6. Пекінська Декларація та Платформа дій, ухвалена на Четвертій міжнародній конференції ООН зі становища жінок 15 вересня 1995 р.
7. Модельний закон «Про запобігання домашньому насильству», схвалений 2 лютого 1996 р. Комісією ООН з прав людини.
8. Резолюція A/HRC/7/L.22/REV про викорінення насильства щодо жінок від 27 березня 2008 року.

До основних документів Ради Європи, які прямо чи опосередковано спрямовані на подолання та протидію насильству в сім'ї, належать:

1. Європейська конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р., ратифікована Законом України від 17 липня 1997 р. № 455/97-ВР.
2. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 3 травня 1996 р., ратифікована із заявами Законом України від 14 вересня 2006 р. № 137-V.

3. Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми від 16 травня 2005 р., ратифікована Законом України від 21 вересня 2010 р. № 2530-VI.

4. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (85) 4 від 26 березня 1985 р.

5. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R (90) 2 про соціальні заходи щодо насильства в сім'ї (1990 р.).

6. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № Rec (2002) 5 про захист жінок від насильства (2002 р.).

7. Резолюція Парламентської Асамблеї Ради Європи № 1582 (2007) від 13 вересня 2007 р.

8. Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством стосовно жінок та домашнім насильством від 11 травня 2011 р.

Також ООН та Радою Європи прийнято ряд правових документів, спрямованих на **запобігання жорсткому поводженню з дітьми**, проявом якого виступає насильство над дітьми в сім'ї, а саме:

1. Декларація прав дитини, затверджена Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН № 1386 (XIV) від 20 листопада 1959 р.

2. Конвенція ООН про права дитини від 20 листопада 1989 р., ратифікована постановою Верховної Ради України від 27 лютого 1991 р.

3. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо торгівлі дітьми, дитячої проституції і дитячої порнографії від 1 січня 2000 р., ратифікований Законом України від 3 квітня 2003 р. № 716-IV.

4. Протокол про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками й дітьми, і покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, прийнятий Резолюцією № 55/25 Генеральної Асамблеї від 15 листопада 2000 р., ратифікований Законом України від 4 лютого 2004 р. № 1433-IV.

5. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 р., ратифікована Указом Президії Верховної Ради УРСР від 26 січня 1987 р. (чинна згідно із Законом України від 12 вересня 1991 р., № 1543-XII «Про правонаступництво України»).

6. Конвенція про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці № 182, ухвалена в межах Міжнародної організації праці 17 червня 1999 р., ратифікована Законом України від 5 жовтня 2000 р. № 2022-III.

7. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального розбещення від 25 жовтня 2007 р.

Міжнародні стандарти у цій сфері вимагають від правоохоронних органів та інших уповноважених осіб свідомого розуміння того, що домашнє насильство є грубим порушенням прав людини.

Обов'язки правоохоронних органів щодо попередження насильства в сім'ї викладено в Модельному законі ООН про домашнє насильство. Ним, зокрема, передбачено, що в разі надходження відповідної заяви працівник правоохоронних органів:

1) повинен реагувати на кожне прохання про допомогу і захист у випадках, коли підозрюється насильство в сім'ї;

2) не вправі розглядати звернення та факти, пов'язані зі зловживаннями, у вчиненні яких підозрюються члени сім'ї, як менш важливі, ніж звернення і факти, пов'язані з аналогічними зловживаннями та порушеннями з боку сторонніх осіб;

3) зобов'язаний особисто з'являтися на місце події, коли заявник/ниця повідомляє, що:

- насильство насувається або посилюється;
- є охоронний ордер і можливе його порушення;
- насильство в сім'ї мало місце в минулому;

4) зобов'язаний діяти відразу, навіть якщо заявник/ниця – не жертва насильства, а свідок насильства, друг/подруга або родич/родичка, представник/ниця служби охорони здоров'я або центру допомоги потерпілим від насильства;

5) реагуючи на звернення та факти, повинен:

- опитати сторони і свідків, включаючи дітей, в окремих кімнатах, щоб забезпечити їм можливість говорити вільно;
- докладно записати скарги;
- дати консультації жертві насильства з приводу її прав;
- скласти і зареєструвати рапорт про насильство в сім'ї, як це пропонується законом;
- надати або організувати транспортування постраждалої особи в найближчу лікарню чи медичний заклад для лікування та огляду, якщо це вимагається або запитується;
- надати або організувати транспортування постраждалої особи, її дітям або залежним членам сім'ї у безпечне місце або притулок, якщо це вимагається або запитується;
- надати або організувати транспортування постраждалої особи до місця її проживання, щоб зібрати особисті речі;
- забезпечити захист особі, яка повідомила про факт насильства;
- влаштувати так, щоб кривдник пішов із дому, а якщо це неможливо і постраждала особа продовжує перебувати під загрозою насильства, заарештувати кривдника.

Працівник правоохоронних органів повинен спілкуватися з постраждалою особою мовою, яку вона розуміє, і повідомити своє ім'я та номер посвідчення. Закон вимагає, щоб працівник правоохоронних органів інформував постраждалу особу й особу, яка вчинила насильство, про те, що насильство в сім'ї – це злочин. Він повинен:

- відвезти потерпілу особу або забезпечити їй транспортування в медичний заклад, де лікуватимуть її тілесні ушкодження, а за її бажанням – у безпечне місце або притулок;
- зробити всі необхідні кроки, щоб переконатися, що постраждала і

- залежні від неї особи перебувають у безпеці;
- передати постраждалій особі опис наявних правових процедур мовою, яку вона розуміє.

Цей документ повинен указувати, що:

- закон передбачає, що постраждала особа може звернутися за надзвичайним тимчасовим обмежувальним ордером і/або судовим ордером, що забороняє подальше насильство щодо потерпілої особи, залежних від неї осіб, інших домочадців або осіб, у яких вона попросила допомоги і притулку;
- тимчасовий обмежувальний ордер і/або судовий ордер охороняє власність постраждалої або спільну власність сім'ї;
- судовий ордер може передбачати, що кривдник має залишити сімейний будинок;
- якщо насильство мало місце вночі, у вихідні або святкові дні, постраждалу особу потрібно інформувати про екстрені заходи для отримання обмежувального ордеру;
- постраждалій особі не потрібно наймати адвоката, щоб отримати надзвичайний тимчасовий обмежувальний ордер і/або судовий ордер;
- працівники суду повинні надати необхідні форми та допомогу неюрідичного характеру особам, які звертаються за надзвичайним тимчасовим обмежувальним ордером і/або судовим ордером;
- постраждалу особу повинні проконсультувати, як звернутися до відповідного суду, щоб отримати судовий ордер;
- правоохоронні органи повинні вручити надзвичайний обмежувальний ордер кривднику.

Обов'язком працівника правоохоронних органів є також заповнення рапорту про насильство в сім'ї, що має бути частиною справи. Копія рапорту повинна бути представлена у відповідний орган юстиції та відповідний суд. Форма рапорту про насильство в сім'ї пропонується комісаром. Він повинен включати такі відомості (але не обмежуватися ними): статус стосунків сторін; стать сторін; інформація про заняття та освіту сторін; час і дату надходження скарги; час, коли працівник правоохоронного органу почав розслідування за скаргою; чи були залучені або присутні діти при акті насильства; тип та ступінь правопорушення; кількість і тип застосованої зброї; час, що необхідний для розгляду випадку та дії, вжиті працівником правоохоронних органів; дата видання і термін дії будь-якого попереднього надзвичайного тимчасового ордеру або судового ордеру, що стосується сторін; будь-які інші дані, необхідні для повного аналізу всіх обставин, що призвели до випадку насильства в сім'ї, про який заявлено.

Правоохоронним органам України варто орієнтуватись і на позитивну практику інших держав у подоланні насильства в сім'ї.

Австрія

У листопаді 1996 року Австрійська національна асамблея прийняла Акт про захист від насильства у сім'ї, який набув чинності 1 травня 1997 року, поправки до нього – 1 січня 2000 року і 1 січня 2004 року.

Акт про захист від насильства у сім'ї – не єдиний закон, його положення викладені у Цивільному кодексі, Правоохоронному кодексі (Enforcement Code) та Акті служби безпеки. Закон забезпечує право потерпілого на захист від кривдника у його/її життєвому середовищі і в соціальному оточенні, надаючи поліції повноваження виселяти правопорушників і накладати заборонні ордери. Заборонний ордер може бути продовжено, якщо особа, життя якої перебуває під загрозою, звертається до сімейного суду за тимчасовою судовою заборонаю. Більше того, були засновані так звані «центри втручання», які пропонують безкоштовні консультаційні послуги й підтримку потерпілим від насильства у сім'ї.

Якщо правопорушник погрожує чи завдає шкоди особі, яка мешкає в тому ж домі, поліція має право виселити правопорушника зі спільного житла і близького оточення та заборонити йому туди повертатися, навіть якщо він є власником будинку чи квартири.

Постраждала особа не може вплинути на видання заборонних ордерів. Заборонний ордер є чинним 10 днів, і впродовж перших трьох днів поліція контролює його виконання. Правопорушник повинен передати свої ключі поліції; якщо він хоче забрати якісь речі, він повинен повідомити постраждалу особу про свій прихід. Коли правопорушника застали вдома під час чинності заборонного ордеру, його штрафують за це порушення згідно з адміністративно-кримінальним правом і навіть можуть заарештувати, якщо він відмовляється покинути приміщення (якщо потерпіла особа дозволила кривднику повернутися додому, її також можуть оштрафувати).

У всіх дев'ятох австрійських провінціях були засновані так звані «центри втручання». Це неурядові організації, які фінансуються Федеральними міністерствами внутрішніх і соціальних справ. Їх основними завданнями є турбота про людей, що зазнають насильства, і налагодження контактів з усіма інституціями, які займаються захистом від насильства.

Поліція має без затримки повідомляти центрові втручання про кожне виселення і заборонний ордер, долучаючи також особисту інформацію потерпілої особи. Центр контактує з потерпілими і пропонує їм підтримку (складання планів виходу з кризи, програм безпеки тощо). Упродовж десяти днів після видачі заборонного ордеру потерпіла особа може подати заяву про тимчасову судову заборону до цивільного (сімейного) суду. Якщо така заява подана, заборонний ордер автоматично продовжується на 20 днів. Протягом цього періоду суд зобов'язаний прийняти рішення.

Тимчасова судова заборона може видаватися на (колишнього) близького родича після фізичного насильства або після погроз, у разі психологічного тероризування, якщо воно серйозно шкодить психологічному здоров'ю потерпілої особи і коли такі напади роблять проживання з особою, яка вдається до насильства, нестерпним.

Тимчасова судова заборона чинна упродовж 3 місяців (максимум). Лише у випадку, коли потерпіла особа подала на розлучення (і ще в кількох інших особливих випадках), заборона може бути продовжена до розлучення.

Кривднику можуть не лише заборонити заходити до свого помешкання, а й не дозволити з'являтися біля будинку та в інших визначених місцях (наприклад, на шляху потерпілої особи на роботу, на місці праці, у школі дітей). Контакти будь-якого виду також можуть бути забороненими. Якщо кривдник порушує наказ, що забороняє контакт, або заходить на захищену територію, потерпіла особа може подавати заяву на штраф за неповагу до суду.

Однією з основних рис Акта про захист від насильства в сім'ї є те, що у разі вчинення насильства поліція повинна реагувати, незважаючи на інтереси потерпілої особи, яка самостійно приймає рішення лише стосовно тимчасової судової заборони. Такий двоступеневий підхід забезпечує розуміння того, що держава вважає себе відповідальною за безпеку в приватному житті і що вона обізнана з проблематичною ситуацією потерпілої особи, яка перебуває в насильницьких стосунках під тиском кривдника.

Болгарія

У 2005 році Національна асамблея Болгарської Республіки прийняла Акт про захист від насильства у сім'ї. Документ регулює права осіб, які потерпіли від насильства в сім'ї, заходи захисту і процедури їх забезпечення. Відповідальність, якої добиваються згідно з цим Актом, не виключає будь-якої іншої цивільної чи кримінальної відповідальності правопорушника. Насильство в сім'ї може бути фізичною, психологічною, сексуальною дією, до них належать також спроби вдатися до такого насильства, примусове обмеження особистої свободи і приватного життя, вчинені проти осіб, які є чи перебували в сімейних чи кровних стосунках, у фактичному подружньому співжитті або які мешкають в одному і тому самому помешканні.

Захисту, згідно з цим Актом, може шукати будь-яка особа, яка потерпіла від насильства в сім'ї, завданого фактичним або колишнім подружжям; особою, з якою він/вона є чи перебували у фактичному подружньому співжитті; особою, яка стала батьком її дитини; предком; нащадком; братом чи сестрою; родичем по шлюбу до другого коліна; опікуном, названим батьком чи матір'ю.

У разі насильства в сім'ї потерпіла особа має право звернутися до суду за захистом. За наявності даних, які свідчать про безпосередню загрозу життю чи здоров'ю потерпілої особи, він/вона може подати заяву до органів поліції для негайного вжиття заходів. Органи Міністерства внутрішніх справ повинні передати таку заяву до суду разом з поясненням правопорушника (якщо такий є) і протоколом про вжиті заходи, який описує причини для негайного судового захисту.

Згідно з цим Актом захист від насильства в сім'ї забезпечується зобов'язанням правопорушника утриматися від вчинення насильства у сім'ї, усуненням правопорушника з помешкання спільного користування на строк, визначений судом, заборонаю правопорушнику заходити в помешкання, на місце праці та місця соціальних контактів і відпочинку потерпілої особи на умовах і на строк, визначені судом, тимчасове (умовне) призначення місця проживання дитини з потерпілим батьком чи матір'ю чи тим із батьків, хто не вчиняв насильства, на умовах і на строк, визначені судом, якщо це не суперечить інтересам дитини, зобов'язанням правопорушника відвідувати спеціалізовані програми, направленням потерпілих на реабілітаційні програми. Згадані вище заходи повинні тривати від місяця до року. У всіх випадках суд у своїй резолюції мусить також накладати на правопорушника штраф у розмірі від 200 до 1000 левів (від 100 до 500 євро).

Повноваження вживати захисних заходів належать регіональному суду, який обслуговує район фактичної адреси потерпілої особи, або регіональному суду, який обслуговує район поліцейської дільниці, на території якої шукали захисту.

Процес видачі ордера може розпочатися за скаргою потерпілої особи, за проханням директора управління соціальної допомоги, за заявою брата, сестри чи особи, яка є прямим родичем потерпілої – у разі негайного судового захисту. Скарга або заява має подаватися у письмовій формі (вказуються імена, адреси та індивідуальні номери прохача чи особи, яка подає заяву (якщо ж потерпіла особа не спроможна чи не бажає оприлюднювати свою адресу, адреси суду буде достатньо), імена і фактичні

адреси правопорушника чи інша адреса, на яку йому/їй можна надіслати повістку до суду, у тому числі номери телефону і факсу, дані про сім'ю, родичів чи фактичні стосунки між потерпілою і правопорушником, опис фактів насильства у сім'ї, підпис). Скарга або заява подається не пізніше одного місяця після вчинення акту насильства в сім'ї. У день отримання скарги чи заяви суд повинен запланувати відкрите судове засідання не пізніше тридцятиденного строку. Суд виносить резолюцію на відкритому засіданні і, приймаючи скаргу чи заяву, видає розпорядження про захисний ордер. Із цим розпорядженням суд накладає один чи більше захисних заходів. Будь-які оскарження не призупиняють виконання розпорядження. Рішення окружного суду є остаточним.

Захисний ордер підлягає негайному виконанню. Поліцейські органи наглядають за виконанням ордера. У разі невиконання ордера поліцейський орган мусить затримати правопорушника і негайно повідомити про це служби прокуратури.

Франція

Акт від 4 квітня 2006 року вводить до Кримінального кодексу загальне визначення обтяжуючих обставин для всіх злочинів, здійснених подружжям і партнерами. Тепер закон поширює це на партнерів, які живуть із постраждалою особою за Угодою громадянської солідарності, і на колишнє подружжя, на партнерів, які живуть разом, за умови, що правопорушення вчинене тоді, коли пара перебувала разом або після розлучення, і вчинене внаслідок стосунків між кривдником і постраждалою особою. Відповідними правопорушеннями є, насамперед, акти насильства – тортури і жорстокість, насильство, яке ненавмисно призвело до смерті, насильство, результатом якого є каліцтво чи повна непрацездатність, чи насильство, що призвело до непрацездатності, яка триває більше восьми днів, непрацездатності, що триває менше восьми днів чи що не приводить до непрацездатності. Обтяжуючі обставини, які загалом застосовуються законом до справ насильства з боку інтимного партнера, поширюються також на випадки зґвалтування, сексуального насильства іншого, ніж зґвалтування, і вбивство. Закон таким чином підтверджує правовий прецедент, установлений Касаційним судом, що визнає зґвалтування у шлюбі.

Вироки за такі правопорушення коливаються від трирічного ув'язнення і штрафу в 45 тисяч євро до пожиттєвого ув'язнення. Більше того, заходи, ужиті до і після ув'язнення, дають санкцію на виселення кривдника з дому. До розгляду справи судовий нагляд кривдника уможливорює припинення співжиття і заборону будь-яких контактів із потерпілою особою (стаття 138-9 Кримінально-процесуального кодексу). Кривдника, який не виконує ці заходи, може очікувати досудовий арешт. Суди можуть заборонити кривдникам перебувати в помешканні потерпілої особи на будь-якій стадії кримінального переслідування. Цей захід можуть ужити відразу після повідомлення про правопорушення і супроводити його зобов'язанням пройти курс медичного, соціального чи психологічного лікування. Кілька актів (15 червня 2000 року, 15 листопада 2001 року і 9 вересня 2002 року) збільшили права потерпілих стосовно надання інформації і того, як потерпілих приймають у поліцейських відділках і як ставляться до них під час судового розгляду. У контексті розлучення, з моменту прийняття Акта від 26 травня 2004 року, суддя у сімейних справах уповноважений видавати негайну постанову про використання сімейного помешкання і судовий ордер, що забороняє партнеру, який вчиняє насильство, входити до помешкання після здійснення найперших актів насильства і до початку процесу розлучення, за умови, що протягом наступних чотирьох місяців подано заяву про розлучення.

Незалежно від того, чи розпочато процес розлучення, стаття 220-1 Цивільного кодексу передбачає, що в тих випадках, коли «або чоловік, або дружина серйозно нехтує своїми обов'язками в такий спосіб, що загрожує інтересам сім'ї», суддя у сімейних справах може видати наказ про вжиття негайних заходів.

Німеччина

Насильство над жінками охоплюється загальними положеннями кримінального законодавства, такими, як, наприклад, убивство, тілесні ушкодження, позбавлення свободи (наприклад, державним службовцем) і застосування сили.

У 1995 році започатковано Берлінський проект втручання проти насильства у сім'ї. Цей проект змодельований за прикладом Проекту втручання проти насильства у сім'ї міста Дулут штату Мінесота (США). Він спрямований на координацію дій усіх інституцій і проектів задля забезпечення ефективнішого захисту жінок, з якими жорстоко поводяться, та переслідування правопорушників. Мета – оберегти жінок від принизливого ставлення і ганьби, коли ті повідомляють про кримінальний злочин та подають позов на кривдника.

У липні 1995 року видано «концепцію курсу» для поліцейських стосовно «чоловічого насильства проти жінок», яку включено в подальшу освіту поліцейських.

З 1 січня 2002 року діє закон про захист від насильства в сім'ї (Gewaltschutzgesetz). Ним визначено, що особа, яка вчинила насильство в сім'ї, повинна залишити помешкання. У разі вчинення таких дій жертва має терміново проінформувати поліцію (за телефоном чи іншим чином). Коли наряд поліції прибуде, жертва насильства в сім'ї повинна розказати про те, що сталося, указати на тілесні ушкодження, завдані кривдником. Поліція в цьому разі зобов'язана скласти протокол із викладенням подій, поясненнями обох сторін та описом тілесних ушкоджень, які мають місце. Кожній зі сторін вручається копія такого протоколу. Закон надає поліції право видалити кривдника з квартири та заборонити йому з'являтися там на строк до десяти днів. Протягом цього часу жертва насильства в сім'ї повинна відвідати лікаря, щоб засвідчити тілесні ушкодження, та звернутись із заявою до найближчого суду, який вирішує питання, пов'язані із сімейним правом. Суди розглядають такі заяви досить оперативно. Крім того, до кінцевого розгляду заяви суд може заборонити кривднику не лише входити до квартири, а й підходити до неї ближче, ніж на певну відстань. Суд також має право обмежити контакти особи, яка вчинила насильство в сім'ї, з жертвою насильства та дітьми. Наприклад, може заборонити наблизитися до них на відстань меншу, ніж 50 метрів. Якщо прибутки жертви насильства в сім'ї невеликі, то вона має право розраховувати на державну допомогу.

Перший німецький притулок для жінок, відкритий у Берліні в 1976 році, був проектом Федерального міністерства сімейних справ, літніх людей, жінок і молоді. Нині в Німеччині діють понад 400 притулків для жінок.

Норвегія

Для зміцнення захисту жінок і дітей набули чинності поправки до Положення стосовно насильства в сім'ї (1 січня 2006 року). Стаття 219 Кримінального кодексу має такий вигляд: «Будь-яка особа, яка шляхом погроз, примусу, позбавлення свободи, насильства чи будь-яких інших правопорушень протиправно або повторно жорстоко поводиться з а) його чи її колишнім чи нинішнім подружжям, б) його чи її колишнім чи нинішнім родичем подружжя по прямій лінії, с) його чи її родичем по прямій лінії, d) будь-якою особою у його чи її домі, або е) будь-якою особою, якою він чи вона опікується, підлягає ув'язненню на термін, що не перевищує три роки.

Якщо жорстоке поводження є серйозним або постраждала особа вмирає або терпить значні тілесні ушкодження чи шкоду здоров'ю внаслідок жорстокого поводження, покаранням є ув'язнення, що не перевищує шість років.»

Ще в 1988 році впроваджено беззастережне переслідування у випадках учинення насильства в сім'ї. Кримінальна справа може подаватися до суду, навіть якщо жінка відкликає свою формальну заяву. Потерпілі від сексуальних злочинів і насильства в сім'ї відповідно до розділу 9а Кримінально-процесуального акта мають право на допомогу юриста. Послуги юриста оплачує держава, і він зобов'язаний займатися інтересами потерпілої особи у зв'язку із розслідуванням і основним слуханням справи.

Польща

За Кримінальним кодексом від 6 червня 1997 року насильство в сім'ї потрапляє до категорії «злочини проти сім'ї і опікунства». Визначення насильства в сім'ї включає в себе фізичну і психологічну складові:

Стаття 207 § 1 Кримінального кодексу: «Усі ті, хто завдають шкоди фізичної чи психологічної природи членові своєї сім'ї, особі, яка постійно чи тимчасово перебуває під їхньою опікою, неповнолітньому чи беззахисній особі, підлягають ув'язненню від трьох місяців до п'яти років.»

Строк позбавлення волі збільшується до десяти років, якщо правопорушник діяв із надзвичайною жорстокістю (§ 2), а також щонайменше на два роки і щонайбільше на дванадцять років, якщо постраждала особа намагається покінчити життя самогубством унаслідок дій правопорушника (§ 3).

Про насильство в сім'ї може повідомити будь-яка особа на підставі підозри, що негайно веде до розслідування. Згідно зі статистичними даними поліції, за кожен з останніх трьох років сталося близько 86 500 втручань поліції в ситуації насильства у сім'ї (тоді як загальна цифра втручань поліції близько 480 000).

Польща не має виправних чи реабілітаційних програм для жорстоких чоловіків. Рівень рецидиву злочинів, пов'язаних із насильством у сім'ї, становить 72,4%.

Органи влади вживають деяких заходів для вирішення проблеми насильства в сім'ї. У 1999 році Міністерство юстиції написало Хартію прав потерпілих. Систему «блакитних карток» (зразки звітів про випадки насильства) впроваджено в 1998 році національними поліцейськими органами на всій території Польщі. Вона спрямована на спрощення і стандартизацію процедури втручання поліції у ситуаціях насильства в сім'ї.

Картки призначені для використання поліцейськими під час їхніх втручань. Одна з «блакитних карток» надає потерпілій особі інформацію про його чи її права і номери телефонів інституцій, які можуть допомогти потерпілим від насильства. Інша картка містить вказівки для збирання і документування свідчень про місце злочину.

Провідну роль у подоланні насильства в сім'ї відіграють органи місцевої влади – регіональні центри сприяння сім'ї та центри соціальної допомоги, які працюють згідно з Актом соціальної допомоги від 29 листопада 1990 року. Державне реагування на насильство в сім'ї координує Державна агенція з попередження проблем, пов'язаних з алкоголізмом. В організації вважають, що насильство в сім'ї пов'язане з алкоголізмом. Проте неурядові організації стверджують, що алкоголізм може призвести до насильства в сім'ї, але він не є його причиною.

Португалія

Насильство в сім'ї є злочином згідно з кримінальним законодавством; воно класифікується як «(фізичне чи психологічне) жорстоке ставлення до подружжя, неповнолітнього чи неповноправної особи» і тягне за собою тюремне ув'язнення від одного до п'яти років. Поправка від 1 жовтня 1995 року до правових положень у цій сфері означає, що тепер вони також використовуються для «осіб, що живуть разом як чоловік та дружина». Закон від 27 травня 2000 року № 7/2000 зробив злочин жорстокого поводження з подружжям чи партнером публічним. Це означає, що не лише потерпілі, а й кожен, хто знає про такі випадки, може подати заяву і/або порушити справу. Поліцейські органи зобов'язані інформувати органи обвинувачення, якщо їм відомо про такі злочини. Заборона контактувати з потерпілою особою, у тому числі виселення агресора з дому максимально на два роки, може встановлюватися як додатковий захід. З 2006 року, задля ефективнішого впровадження цього заходу, на агресорів, засуджених до виселення із сімейного помешкання, можуть одягати електронний браслет.

Жінки, які зазнали насильства в сім'ї, у Португалії можуть подавати в суд на компенсацію, яку має виплатити кривдник. У випадках, коли жорстоке поводження з подружжям чи особами, які живуть разом як чоловік і дружина, вважається жорстоким злочином, Акт 129/99 від 20 серпня 1999 року, санкціонує систему, за посередництвом якої держава може вимагати компенсацію для потерпілих, передбачає, що якщо нападник не виплатить компенсацію, держава може зробити це від його імені. Така схема використовується для жінок, які стали жертвами злочинів, передбачених статтею 152 параграфу 2 Кримінального кодексу (жорстоке поводження), або на португальській території, або за кордоном (в останньому випадку за умови, що потерпіла має португальське громадянство, потрапляє в серйозну фінансову скруту внаслідок вчинення злочину і не має права на компенсацію від держави, у якій злочин було вчинено).

Новий Кримінальний кодекс, який набув чинності у 2006 році, звертає особливу увагу на злочин насильства в сім'ї, змінюючи природу правопорушення. Тепер кодекс включає в себе жорстоке поводження щодо колишнього подружжя, людей (тієї ж або протилежної статі), які живуть разом у стосунках як подружжя, і людей, які мають стосунки як подружжя, але не живуть разом. Він також вважає правопорушення таким, що відбулося, на основі єдиного серйозного акта жорстокого поводження, тоді як попереднє законодавство вважало таким лише повторюване жорстоке поводження.

Швеція

У 1998 році до Кримінального кодексу включено новий злочин – «серйозне порушення недоторканості жінки». Він стосується повторюваних дій, караних за кримінальним законом, спрямованих чоловіками проти жінок, які мають чи мали тісні стосунки з правопорушником.

«Серйозне порушення недоторканості жінки» означає, що якщо чоловік чинить певні кримінальні дії (насильство, протизаконну погрозу чи примус, сексуальні чи інші утиски, сексуальну експлуатація та ін.) проти жінки, з якою він є або був одружений, або з якою він живе чи жив, він засуджується за серйозне порушення недоторканості жінки замість окремого злочину, який він вчинив. Необхідною умовою для засудження за правопорушення є те, що акти були частиною повторюваного порушення недоторканості жінки і спрямовувалися на заподіяння серйозної шкоди її впевненості в собі. Покаранням є ув'язнення від шести місяців до шести років.

У 1988 році набув чинності Акт про заборонний ордер, що дає захист жінкам, яким погрожують, переслідують чи утискають. Ордери забороняють чоловікам мати контакти чи відвідувати жінок, коли існує ризик переслідування, утисків чи іншої кримінальної дії. Покаранням за порушення ордера є штраф або однорічне ув'язнення.

Сполучені Штати Америки

Соціальну проблему домашнього насильства в США порушено ще в 70-х роках ХХ ст. у зв'язку з активізацією жіночого руху. Основними підходами в політиці США щодо реагування на насильство в сім'ї є контроль, який забезпечує стратегію обов'язкового реагування.

«Контроль» як підхід до реагування на насильство в сім'ї полягає в жорсткому використанні інституційних ресурсів для зниження рівня насильства в сім'ї, покарання тих, хто його вчиняє. Контроль, головним чином, виявляється у формі практики обов'язкового реагування на насильство в сім'ї, а саме: обов'язковий арешт, принцип обов'язкового судового провадження та обов'язкове інформування. За законом про обов'язковий арешт поліцейські зобов'язані заарештувати кривдника, навіть якщо жертва насильства виступає проти цього. Відповідно до принципу про обов'язкове судове провадження судове провадження не може бути припинено до тих пір, поки обвинувачена особа не буде покарана, навіть якщо жертва просить закрити справу. Вважалося, що такий захід дозволить зменшити кількість випадків тиску кривдника на жертву. Принцип обов'язкового інформування передбачає, що медичний персонал зобов'язаний повідомляти правоохоронним органам про будь-які факти насильства.

Необхідно зазначити, що в кожному штаті США існує окреме законодавство про попередження насильства в сім'ї і боротьбу з ним.

Так, основним законодавчим актом, що регулює питання, пов'язані з протидією насильству в сім'ї, у штаті Іллінойс є Акт про боротьбу з насильством в сім'ї (Illinois Domestic Violence Act – далі IDVA). Відповідно до IDVA охоронний ордер (відповідає захисному припису в законодавстві України) – це судовий припис, який забороняє особі, яка скоїла насильство в сім'ї, вчиняти певні дії чи навпаки, вимагає від неї певних дій. В охоронних ордерах жертва називається позивачем, а особа, яка вчинила насильство в сім'ї, – відповідачем.

Охоронний ордер можна отримати двома шляхами: у цивільному суді (окремо чи одночасно з іншою цивільною процедурою, наприклад, розлученням) або в кримінальному суді – у зв'язку з кримінальним звинуваченням.

Необхідно зазначити, що в штаті Іллінойс створено суди для розгляду справ, пов'язаних з насильством у сім'ї, у яких розглядаються як кримінальні, так і цивільні позови.

Жертва насильства в сім'ї може отримати один з трьох видів охоронних ордерів:

1. *Надзвичайний охоронний ордер* можна отримати в період, коли немає судових засідань, зокрема в нічний час і вихідні, звернувшись до поліції, яка в цьому випадку зв'яжеться з черговим суддею. За наявності підстав суддя видасть надзвичайний ордер. Проте, коли судові засідання поновляться, потерпілий має з дотриманням усіх правил звернутися до суду за отриманням тимчасового ордера.

2. *Тимчасовий охоронний ордер* можна отримати шляхом подання у відповідному суді позову з проханням про захист від насильства в сім'ї та бажаний зміст охоронного ордера. За наявності імовірної небезпеки подальшого насильства суд може видати такий ордер з 14-21-денним

терміном дії, без попереднього повідомлення кривдника.

3. *Постійний охоронний ордер*. Після видання тимчасового охоронного ордера і повідомлення про це особі, яка вчинила насильство в сім'ї, у 10-денний строк призначається судове засідання, на якому особа, звинувачена в насильстві, матиме змогу викласти своє бачення подій. Після слухання справи за наявності достатніх доказів вини особи, звинуваченої у вчиненні насильства в сім'ї, дія ордера може бути продовжена на строк до 2 років.

Слід також зазначити, що в м. Чикаго штату Іллінойс офіцери, які займаються проблемою насильства в сім'ї, обов'язково регулярно відвідують спеціальні тренінги та програми підготовки, що фінансуються за кошти бюджету штату. За рік таке навчання проходять близько 1000 офіцерів поліції м. Чикаго.

Якщо необхідно, поліцейський повинен допомогти жертві дістатися до госпіталю чи шелтеру (притулку). Наприклад, у м. Чикаго діють 6 притулків для жертв насильства в сім'ї, кожний з яких розрахований на 200 осіб.

3.2. Державні органи та соціальні установи як суб'єкти протидії насильству в сім'ї. Організаційно-правова основа їх взаємодії

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» до органів та установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, відносить:

1. Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, яким визначено Міністерство соціальної політики України, а також відповідні управління місцевих державних адміністрацій.

2. Відповідні підрозділи органів внутрішніх справ, до яких належать служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей органів внутрішніх справ.

3. Органи опіки і піклування.

4. Спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства, до яких належать:

- кризові центри для членів сімей, у яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі – кризові центри);
- центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

Інші нормативні акти (спільні накази Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень із приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення», Мінсім'ямолодьспорту, МОЗ, МОН, Мінпраці, Мінтранспорту, МВС, Держдепартаменту України з питань виконання покарань «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах», наказ МОЗ України «Про затвердження заходів щодо виконання Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Примірного положення про центр медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї») до цього переліку органів додають:

- службу у справах дітей;
- центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- органи охорони здоров'я;
- органи освіти та установи кримінально-виконавчої системи (в частині попередження жорстокого поводження з дітьми).

Організаційно-правовою основою взаємодії державних органів та соціальних установ як суб'єктів протидії насильству в сім'ї є система нормативно-правових актів – як загальних, що стосуються правових відносин загалом, так і спеціальних, таких, як постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу», спільні накази Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства внутрішніх справ «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів)

у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ із питань здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї», Державного комітету у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ, Міністерства освіти і науки, Міністерства охорони здоров'я «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення».

Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, зокрема:⁶

- координують дії служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді й органів внутрішніх справ з питань попередження насильства в сім'ї;
- направляють жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї;
- здійснюють контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;
- інформують громадськість про організації, установи та органи, які надають допомогу членам сім'ї, де вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;
- ініціюють винесення питання щодо проведення подальшої роботи із сім'єю, у якій вчинено насильство, на засідання дорадчого органу відповідно до спільного наказу Мінсім'ямолодьспорту, МОЗ, МОН, Мінпраці, Мінтрансзв'язку, МВС та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 №1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах».

Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій приймають та розглядають заяви й повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 (далі – Порядок № 616-2003).

Заяви та повідомлення після їх реєстрації направляються до територіального органу внутрішніх справ.

Під час розгляду заяв і повідомлень відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза його вчинення, здійснюється за місцем проживання відповідно до пункту 10 Порядку № 616-2003.

Відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання здійснюється представниками служби дільничних інспекторів міліції, управління або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних

⁶ Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001 р. № 2789 (Із змінами, внесеними згідно із Законом № 609-V від 07.02.2007, ВВР, 2007, № 15, ст. 194, № 559-VI від 25.09.2008, ВВР, 2009 № 13, ст. 153).

служб для сім'ї, дітей і молоді відповідної місцевої держадміністрації, а в разі отримання зазначеної інформації стосовно дитини – із залученням представників органу опіки та піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

За результатами відвідання складається акт з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення згідно з додатком 4 до Інструкції № 3131/386-2009.

За направленням органів внутрішніх справ управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту організують і забезпечують проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї, реабілітаційних заходів (корекційних програм). У разі неявки особи, яка отримала направлення для проходження реабілітаційних заходів (корекційних програм), або ухилення від їх проходження без поважних причин, контролюють надання протягом трьох робочих днів спеціалістами, які здійснюють реабілітаційні заходи (корекційні програми), до органу внутрішніх справ, який видав направлення, письмового повідомлення про непроходження корекційної програми (згідно з додатком 5 до Інструкції № 3131/386-2009).

Органи внутрішніх справ, зокрема:

- проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, у яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють членів сім'ї про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися, та передбачену законодавством відповідальність;
- приймають і розглядають заяви та повідомлення відповідно до Порядку № 616-2003 та нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ;
- інформують протягом трьох днів про отримання заяви чи повідомлення відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадках, коли заява й повідомлення стосується неповнолітнього або недієздатного члена сім'ї – службу у справах дітей та орган опіки і піклування, згідно з додатком 6 до Інструкції № 3131/386-2009;
- отримавши заяву про вчинення насильства в сім'ї, уживають передбачених законодавством заходів щодо припинення насильства. У разі необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги, викликають бригаду швидкої медичної допомоги;
- при безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, уживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу в направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;
- до члена сім'ї, яким вчинено насильство в сім'ї, уживають відповідно до законодавства спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї.

Працівники кримінальної міліції у справах дітей тісно співпрацюють зі службами у справах дітей, центрами соціальних служб для молоді, органами прокуратури, освіти, навчальними закладами, закладами охорони здоров'я відповідно до законодавства. У разі потреби термінового вилучення дитини із сім'ї, де батьки чи особи, які їх замінюють, жорстоко поведуться з нею, вирішують питання щодо подальшого влаштування дитини.

Служби у справах дітей, зокрема:

- координують діяльність органів освіти, охорони здоров'я, внутрішніх справ щодо профілактики та припинення фактів жорстокого поводження з дітьми;
- уживають невідкладних заходів для ліквідації наслідків і загрози неправомірних дій щодо дитини; за потреби разом із кримінальною міліцією у справах дітей вирішують питання про тимчасове вилучення дитини із середовища, де вона зазнала жорстокого поводження, та про подальше її влаштування;
- разом із центрами соціальних служб для молоді надають необхідну соціально-психологічну допомогу, проводять профілактичну та роз'яснювальну роботу щодо наслідків жорстокого поводження з дітьми;
- уживають заходів щодо своєчасного виявлення дітей, стосовно яких учинено насильство в сім'ї або існує загроза його вчинення;
- разом з членами постійної діючої комісії перевіряють отриману інформацію про вчинення насильства стосовно неповнолітніх або реальну його загрозу (проводять зустрічі з дитиною, членами сім'ї, працівниками закладу освіти, де навчається чи виховується дитина, сусідами тощо), проводять обстеження житлово-побутових умов сім'ї;
- розглядають заяви (повідомлення) про випадки вчинення в сім'ї насильства, жорстокого поводження стосовно неповнолітнього відповідно до Порядку № 616-2003 і в межах компетенції вживають заходів щодо захисту прав дитини;
- порушують питання перед відповідними органами про притягнення до відповідальності осіб, які допустили порушення прав, свобод та законних інтересів неповнолітніх;
- повідомляють про випадки вчинення насильства в сім'ї відповідний відділ (управління) у справах сім'ї та молоді, кримінальну міліцію у справах дітей органів внутрішніх справ у строк не більше трьох днів з часу отримання такої інформації.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, зокрема:

- приймають інформацію про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення;
- здійснюють соціальне інспектування сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального інспектування центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей і осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 31.03.2008 № 1278 (далі – Порядок № 1278-2008);
- здійснюють соціальний супровід сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 25.04.2008 № 1795 (далі – Порядок № 1795-2008);

- протягом трьох днів із дня отримання інформації про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення повідомляють відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а в разі вчинення насильства стосовно дитини – також службу у справах дітей та органи внутрішніх справ.

Органи опіки і піклування, зокрема:

- надають допомогу у відновленні порушених прав та захисті законних інтересів дітей, які мають батьків і проживають у сім'ях, дітям-сиротам, які залишилися без піклування батьків та виховуються в сім'ях опікунів (піклувальників), прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу;
- надають допомогу членам сім'ї, визнаним у судовому порядку недеєздатними, у випадках, коли стосовно них вчинено або існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;
- представляють у суді інтереси неповнолітніх та недеєздатних членів сім'ї, які стали жертвами насильства в сім'ї.

Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї:

- надають жертвам насильства в сім'ї первинну медико-санітарну і психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу», іншими законодавчими та нормативними актами;
- повідомляють про вчинене насильство в сім'ї службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей.

Жертви насильства в сім'ї перебувають у центрах медико-соціальної реабілітації протягом часу, необхідного для їх лікування та психосоціальної реабілітації. За їхнім бажанням вони можуть пройти курс лікування і психосоціальної реабілітації амбулаторно.

Кризові центри створюються місцевими державними адміністраціями за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї відповідно до соціальних потреб регіону. Вони також створюються органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян і окремими громадянами за погодженням зі спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї й реєструються в порядку, визначеному законодавством.

Працівники кризових центрів:

- здійснюють прийом осіб, які вчинили насильство в сім'ї, для проходження корекційної програми;
- організують надання необхідної психологічної, педагогічної, медичної, юридичної допомоги членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;
- розробляють корекційні програми та організують їх проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї;
- відповідно до можливостей, надають притулок для тимчасового

перебування членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

- повідомляють службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей про виявлені факти реальної загрози застосування насильства в сім'ї або про факти вчинення такого насильства;
- взаємодіють із засобами масової інформації, громадськими організаціями у проведенні просвітницької та виховної роботи з питань попередження насильства в сім'ї.

Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, центри соціальних служб для сім'ї, дітей і молоді, служби у справах дітей та органи внутрішніх справ, у межах своїх повноважень:

- надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, підприємствам, установам і організаціям, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- виявляють причини й умови, що призводять до проявів насильства в сім'ї, уживають заходів щодо їх усунення;
- вносять до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування подання з питань попередження насильства в сім'ї.

3.3. Поняття заходів з попередження насильства в сім'ї

Відповідно до статті 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї», **попередження насильства в сім'ї** – система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Попередження насильства в сім'ї забезпечується цілим комплексом загальносоціальних і спеціальних заходів. Їх метою є:

- усунення причин і умов, які призводять до насильства в сім'ї, обмеження його поширеності;
- припинення такого насильства, надання соціальної підтримки жертвам насильства в сім'ї і забезпечення їхньої безпеки;
- зменшення негативного впливу насильства, яке має місце в сім'ї, на нормальний розвиток дітей;
- притягнення винних у вчиненні насильства в сім'ї до відповідальності, соціально-психологічна і медична корекція і підготовка до повернення в сім'ю;
- контроль за поведінкою осіб, які реально можуть учинити в сім'ї насильство, і осіб, визнаних винними в сімейному насильстві.

До загальносоціального попередження насильства в сім'ї належить уся сукупність заходів держави, суспільства, органів місцевого самоврядування, спрямованих на:

- зміцнення сім'ї як соціального інституту і як союзу конкретних осіб;
- побудову сімейних відносин на паритетних засадах, почуттях взаємної любові та поваги, взаємодопомоги і підтримки;
- утвердження почуття обов'язку перед батьками, дітьми та іншими членами сім'ї;
- забезпечення кожної дитини сімейним вихованням, можливістю духовного і фізичного розвитку.

Загальносоціальне попередження здійснюється державою у вигляді діяльності її органів з контролю за додержанням прав та свобод особи. Наприклад, однією із функцій прокуратури України є загальний нагляд за додержанням законодавства, у тому числі із попередження насильства в сім'ї. Закріплення в законодавстві відповідальності за сімейне насильство є реалізацією превентивної функції даної галузі права.

Попередження насильства в сім'ї може здійснюватись і суспільством. Таким прикладом є діяльність громадських правозахисних організацій, політичних партій тощо.

Спеціальне попередження є загальною назвою сукупності різноманітних конкретних заходів одноразового чи тривалого характеру, що мають за мету:

- скоротити кількість проявів насильства в сім'ї;
- послабити сімейне неблагополуччя;
- не допустити вчинення фізичного, сексуального, психологічного й економічного насильства або припинити вже почате насильство.

Спеціальне попередження може виявлятися у винесенні захисного припису, поставленні особи на профілактичний облік, винесенні офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, направленні кривдника на проходження корекційної програми.

Спеціальні заходи залежно від моменту їх здійснення поділяються на заходи профілактики і заходи припинення.

Заходи профілактики насильства в сім'ї спрямовані на завчасне виявлення сімей, де існує загроза виникнення насильства, відвернення причин і умов, що призводять до його скоєння, або обмеження їх впливу, а якщо можливо, то й усунення їх та створення достатнього захисту від насильницьких посягань для кожного члена сім'ї.

Заходи припинення насильства в сім'ї – це оперативні заходи, спрямовані на фізичне переривання початого насильства. Заходи припинення застосовуються в критичних ситуаціях, коли життю і здоров'ю жертви насильства в сім'ї загрожує небезпека. Здійснення цих заходів вимагає від представників спеціально уповноважених органів та установ з попередження насильства в сім'ї мати відповідну фізичну і психологічну підготовку та необхідні навички переривання такого насильства (тактика проведення діалогу з кривдником, надання первинної допомоги жертві насильства та ін.). Ці заходи передбачені розділом III Закону «Про попередження насильства в сім'ї», а навички виробляються практикою і навчанням.

Принциповим моментом є те, що заходи попередження насильства в сім'ї мають здійснюватись у всіх випадках, тобто коли діяння кривдника кваліфікується і як адміністративне правопорушення, і як злочин.

3.4. Підстави та порядок вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї

- Підставами для вжиття заходів попередження насильства в сім'ї є:
- заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;
 - висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання щодо вжиття заходів попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;
 - отримання повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї;
 - отримання інформації про реальну загрозу вчинення насильства в сім'ї за інших обставин (публікації в засобах масової інформації, колективні звернення громадян, керівників організацій, підприємств, судів, навчальних закладів, органів громадського самоврядування та ін.). Необхідно пам'ятати, що отримання відповідної інформації від указаних осіб може бути підставою для вжиття заходів попередження насильства в сім'ї тільки за умови наявності згоди жертви насильства в сім'ї або особи, щодо якої існує реальна загроза його вчинення. Проте отримання такої згоди не є обов'язковим, якщо жертвою насильства є неповнолітня або недієздатна особа.

Заява та повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення приймаються за місцем проживання постраждалого органами, зазначеними в пунктах 1 (спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї) та 2 (відповідні підрозділи органів внутрішніх справ) частини першої статті 3 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

Орган, до якого надійшла заява або повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, розглядає заяву чи повідомлення та вживає в межах своїх повноважень передбачених законом заходів попередження насильства в сім'ї.

Отже, держава зобов'язана захистити людину від насильства в сім'ї, не порушуючи при цьому її право на невтручання в особисте та сімейне життя. Виходячи з цих принципових положень, Закон визначає підстави для вжиття заходів попередження насильства в сім'ї, які вживаються лише за заявою про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, або за умови висловленого ним бажання, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто.

Таким чином, втручання держави в сімейне життя відбувається винятково з ініціативи або за бажанням особи, яка потребує допомоги та

захисту з боку державних органів. І лише в разі отримання повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальної його загрози стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї заходи вживаються без згоди таких осіб. Держава бере під свій захист осіб, рівень психічного чи фізичного розвитку яких не дозволяє в повній мірі усвідомлювати небезпеку, яка їм загрожує, і відповідним чином на неї реагувати.

Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення затверджено вже згадуваною вище постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616. Порядок № 616-2003 визначає механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї, реальну його загрозу (далі – заява) спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах дітей.

Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, управлінням або відділом у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації, службою дільничних інспекторів міліції і кримінальною міліцією у справах дітей органу внутрішніх справ. Відмова у прийнятті й розгляді заяви не допускається.

Відразу після надходження до управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації заява реєструється в журналі обліку заяв про вчинення насильства сім'ї, а в разі надходження до служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ – у журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (ЖРЗГЗ).

Служба дільничних інспекторів міліції, кримінальна міліція у справах дітей органу внутрішніх справ *інформує протягом трьох днів* про отримання заяви управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації. У тому випадку, коли заява стосується неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, відповідна інформація подається до служби у справах дітей та органу опіки і піклування. Про отримання заяви, у якій міститься повідомлення про загрозу життю й здоров'ю особи, негайно інформується відповідний орган внутрішніх справ (телефоном спецлінії «102») для вжиття заходів припинення насильства або дій членів сім'ї, що містять реальну загрозу вчинення насильства в сім'ї.

Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою відповідного органу, а письмова – надсилається поштою, подається особисто або передається через іншу особу. У заяві зазначаються:

1. Прізвище, ім'я та по батькові постраждалого.
2. Місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства.
3. Інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї.

Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься в заяві, не підлягають розголошенню.

Поширена помилка!

Дуже часто на практиці трапляються випадки, коли заяви про насильство в сім'ї розглядаються як заяви про злочин, хоча насильство в сім'ї далеко не завжди має форму злочину. Це призводить до того, що необхідні заходи попередження і припинення насильства в сім'ї спеціально уповноваженими органами не вживаються, а жертва насильства отримує відповідь про відмову в порушенні кримінальної справи за відсутності складу злочину. Такі дії є істотним порушенням законодавства України.

Органи розглядають заяву не більше, ніж *три дні*. Якщо виникає потреба в перевірці викладеної в заяві інформації та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше, ніж *сім календарних днів*.

Під час розгляду заяви постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання відвідують представники служби дільничних інспекторів міліції або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб відповідної місцевої держадміністрації, а в разі отримання зазначеної інформації стосовно неповнолітнього – із залученням представників органу опіки й піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

Управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації організує надання постраждалим від насильства та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних та інших послуг, якими вони можуть скористатися через мережу центрів соціальних служб та їх спеціалізованих служб, а в разі потреби направляють їх до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

3.5. Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї

Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» встановлює такі спеціальні заходи попередження насильства в сім'ї:

1. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї (ст. 10 Закону).
2. Узяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї (ст. 12 Закону).
3. Направлення кривдника на проходження корекційної програми (ч. 3 ст. 10 Закону).
4. Захисний припис (ст. 13 Закону).

Порядок здійснення спеціальних заходів із попередження насильства в сім'ї визначений у розділі III згаданого вище спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ від 07.09.2009 № 3131/386 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ із питань здійснення заходів із попередження насильства в сім'ї».

Члену сім'ї, який учинив насильство в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція у справах дітей виносять **офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї**, про що його повідомляють під підпис. Факт вчинення насильства в сім'ї фіксується у спеціальній картці обліку факту скоєння насильства в сім'ї.

Офіційне попередження може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Метою вжиття такого спеціального заходу, як офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, є доведення до відома члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, що у разі вчинення таких дій стосовно членів своєї сім'ї він може бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно із законодавством. При цьому особі, якій винесено офіційне попередження, а також іншим членам сім'ї має бути роз'яснено, які саме діяння у сфері сімейного насильства визнаються протизаконними та які вид і міра відповідальності передбачені законодавством за їх вчинення, що також матиме профілактичний вплив.

Офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виносяться працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей за місцем проживання особи, яка вчинила насильство в сім'ї, або в службових приміщеннях дільничних інспекторів міліції чи органів внутрішніх справ. У разі відмови особи від підписання зазначеного документа в ньому в присутності свідків чи потерпілих (за наявності таких) робиться відповідний запис.

Форма офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї визначена додатком 7 до Інструкції № 3131/386-2009.

Якщо особа, щодо якої було винесено офіційне попередження, знову вчинила акт насильства в сім'ї, їй дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах дітей за погодженням з начальником органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесено **захисний припис**.

Захисний припис є новим інститутом для українського законодавства, вперше запропонованим саме в Законі України «Про попередження насильства в сім'ї». Застосування цього запобіжного заходу поширене, передусім, у країнах прецедентної правової системи, але до нього дедалі частіше звертаються держави континентальної Європи.

Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) стосовно жертви насильства в сім'ї, а саме:

- вчиняти конкретні акти насильства в сім'ї;
- отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває в місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Цей перелік є вичерпним і розширеному тлумаченню не підлягає. Зазначені обмеження встановлюються на термін до 90 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

На погодження захисного припису начальнику органу внутрішніх справ та прокурору подаються офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, заява (інформація) про вчинення насильства в сім'ї та інші матеріали, які характеризують особу правопорушника.

Захисний припис не підлягає погодженню за наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

Форма захисного припису визначена додатком 11 до Інструкції № 3131/386-2009.

При невиконанні захисного припису особою, стосовно якої він винесений, вона буде нести відповідальність згідно зі статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Ще одним спеціальним заходом попередження насильства в сім'ї є **взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї**.

На профілактичний облік члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, ставляться тільки після винесення їм дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах дітей офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Організація проведення індивідуально-профілактичної роботи служби дільничних інспекторів міліції визначена розділом 13 Наказу МВС від 11.11.2010 № 550 «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» (далі – Положення № 550-2010).

Профілактичний облік – це комплекс заходів щодо запобігання, попередження, фіксації та припинення протиправних дій, а також взяття на облік та накопичення відомостей щодо категорії осіб, які проживають на адміністративній дільниці та підлягають контролю з боку дільничного інспектора міліції.

Відомості про осіб, які беруться на профілактичний облік (далі – підоблікові особи), заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб (додаток 5 до Положення № 550-2010).

Відомості про осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота дільничними інспекторами міліції, заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ.

Журнал реєстрації підоблікових осіб ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми. За відсутності персонального комп'ютера інформація заноситься в письмовій формі до зазначеного журналу, виготовленого друкарським способом.

Ведення зазначеного журналу покладається на працівників відділу (сектору) дільничних інспекторів міліції миськрайоргану внутрішніх справ.

У дільничного інспектора міліції в електронному вигляді зберігаються відомості про підоблікових осіб, які проживають на території адміністративної дільниці.

Особи, які вчинили насильство в сім'ї стосовно інших членів сім'ї і перебувають на профілактичному обліку, знімаються з профілактичного

обліку в разі:

- закінчення терміну перебування на профілактичному обліку (згідно із Законом України «Про попередження насильства в сім'ї» – один рік після останнього факту вчинення насильства в сім'ї);
- винесення судом вироку про притягнення члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, до кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі;
- тривалої (понад один рік) відсутності за місцем проживання;
- смерті такої особи.

Відповідно до частини 3 статті 10 Закону та пункту 3.3 Інструкції № 3131/386-2009 у разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, працівники служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей видають цій особі під підпис направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилають до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми. **Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим.**

Форма направлення на проходження корекційної програми визначена додатком 9 до Інструкції № 3131/386-2009.

Корекційна програма – програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї (ст. 1 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»).

При непроходженні особою корекційної програми вона буде нести відповідальність за статтею 173² КУпАП.

Розділом III Закону передбачена також можливість стягнення коштів на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї (ст. 14 цього Закону).

Рішення про стягнення з осіб, які вчинили насильство в сім'ї, коштів на відшкодування витрат на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї приймається судом в установленому законом порядку за позовом адміністрації спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

3.6. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Як уже зазначалося, вчинення насильства в сім'ї або загроза його вчинення тягне за собою, за відсутності складу правопорушення, здійснення заходів тільки попередження насильства в сім'ї. У випадках, коли має місце склад правопорушення, одночасно із заходами попередження насильства в сім'ї застосовуються заходи юридичної відповідальності (адміністративної, цивільної, кримінальної) за вчинення насильства в сім'ї.

Згідно зі статтею 15 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

3.6.1. Кримінальна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Фізичне насильство в сім'ї, за яке передбачено кримінальну відповідальність, може бути вчинене у вигляді злочинів проти життя, здоров'я, злочинів, які ставлять у небезпеку життя чи здоров'я члена сім'ї, та злочинів проти особистої волі.

Злочини проти життя, до яких належать убивства та доведення до самогубства, є найбільш тяжкими злочинами, що можуть бути вчинені внаслідок насильства в сім'ї.

Найбільш тяжким злочином, який може бути вчинений внаслідок насильства в сім'ї, є вбивство, тобто протиправне винне заподіяння смерті іншій людині. Стаття 115 Кримінального кодексу України (далі – КК) встановлює відповідальність за умисне вбивство, при цьому вбивство малолітньої дитини або жінки, яка завідомо для винного перебувала у стані вагітності, є ознаками кваліфікованого складу цього злочину, за наявності яких покарання встановлено у вигляді позбавлення волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічне позбавлення волі. КК також містить норми, які передбачають відповідальність за, так звані, привілейовані вбивства, до складу яких належать убивство, учинене в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло внаслідок протизаконного насильства, систематичного знущання або тяжкої образи з боку потерпілого (ст. 116 КК), умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК), умисне вбивство при перевищенні меж необхідної оборони або в разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця, (ст. 118 КК) та вбивство через необережність (ст. 119 КК). Якщо внаслідок насильства в сім'ї особу було доведено до самогубства або замаху на самогубство, що сталося через жорстоке з нею поводження, шантаж, примус до протиправних дій або систематичне приниження її людської честі й гідності, відповідальність настає за ст. 120 (Доведення до самогубства) КК.

Сімейне насильство в багатьох випадках має форму *злочинів проти здоров'я*. Заподіяння потерпілому тілесних ушкоджень тягне відповідальність за статтями 121 (Умисне тяжке тілесне ушкодження), 122 (Умисне середньої тяжкості тілесне ушкодження), 123 (Умисне тяжке тілесне ушкодження, заподіяне у стані сильного душевного хвилювання), 124 (Умисне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень у разі перевищення меж необхідної оборони або у разі перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця), 125 (Умисне легке тілесне ушкодження) КК. Побої та мордування, тобто завдання удару, побоїв або вчинення інших насильницьких дій, які завдали фізичного болю і спричинили тілесні ушкодження, передбачені статтею 126 КК. У випадках, коли один член сім'ї, маючи на меті спонукати іншого члена сім'ї вчинити дії, що суперечать його волі, заподіює сильний фізичний біль, фізичні або моральні страждання шляхом завдання побоїв, мучення або вчиняє інші насильницькі дії, відповідальність настає за катування згідно зі статтею 127 КК.

До злочинів проти здоров'я, як виду фізичного насильства в сім'ї, також належать зараження одним членом сім'ї іншого вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби (ст. 130 КК) та зараження венеричною хворобою (ст. 133 КК).

Фізичне насильство в сім'ї як злочин, що *ставить у небезпеку життя та здоров'я особи*, – це таке діяння (дія або бездіяльність) одного члена сім'ї стосовно іншого, унаслідок якого потерпілий залишається без допомоги, що створює реальну загрозу його життю чи здоров'ю. До таких злочинів можна віднести залишення в небезпеці (ст. 135 КК), тобто залишення без допомоги особи, яка перебуває в небезпечному для життя стані і позбавлена можливості вжити заходів до самозбереження через малолітство, старість, хворобу або внаслідок іншого безпорадного стану. Кваліфікованим видом цього злочину є вчинення таких дій матір'ю стосовно новонародженої дитини, якщо матір не перебувала в обумовленому пологами стані (частина 2 статті 135 КК). Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків із догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, тягне відповідальність за статтею 166 КК. Сімейне насильство, що загрожує життю та здоров'ю особи, може виявлятися в учиненні злочинів, пов'язаних із залученням до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів. Так, незаконне введення в організм наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів тягне за собою відповідальність за статтею 314 КК, а схилення до вживання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів – за статтею 315 КК.

Злочини проти особистої волі, як прояв фізичного насильства в сім'ї, можуть мати місце у вигляді незаконного позбавлення волі одного члена сім'ї іншим (ст. 146 КК), а також у торгівлі людьми або іншій незаконній угоді щодо передачі людини (ст. 149 КК). Судова практика свідчить про те, що в межах фізичного насильства в сім'ї злочин, передбачений статтею 149 КК, переважно полягає у вчиненні батьками або особами, які їх замінюють, продажу або іншої незаконної угоди щодо їх новонародженої або малолітньої дитини.

Сексуальне насильство в сім'ї може виявлятися в учиненні злочинів *проти статевої недоторканості особи*, а також злочинів проти *громадської моральності*.

Так, *злочинами проти статевої свободи та статевої недоторканості особи* є зґвалтування, тобто статеві зносини із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи, що тягне за собою відповідальність за статтею 152 КК, а насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом за наявності тих самих обставин – за статтею 153 КК. Стаття 154 КК встановлює відповідальність за примушування жінки чи чоловіка до вступу в статевий зв'язок природним або неприродним способом особою, від якої жінка чи чоловік матеріально залежні. Факт перебування винного в шлюбі з потерпілим або наявність тривалих статевих стосунків не виключає відповідальності за ці злочини.

Окремими нормами встановлено відповідальність за вчинення статевих злочинів проти неповнолітніх. Статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, тягнуть за собою відповідальність за статтею 155 КК, а розбещення неповнолітніх, тобто вчинення розпусних дій щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, – за статтею 156 КК. Як кваліфікуюча

ознака, що обтяжує відповідальність за ці злочини, передбачено вчинення таких дій батьком, матір'ю або особою, яка їх замінює.

Сексуальне насильство в сім'ї як злочин проти громадської моральності може полягати у примушуванні чи втягненні в заняття проституцією шляхом застосування насильства або погрози його застосування, знищення або пошкодження майна, шантажу або обману, що тягне за собою кримінальну відповідальність за частиною 2 статті 303 КК, а вчинення таких дій щодо неповнолітнього – за частиною 3 цієї статті. Примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру передбачене частиною 3 статті 301 КК.

Економічне насильство в сім'ї, як злочин, може мати такі форми:

- ухилення від сплати платежів, які один член сім'ї зобов'язаний сплачувати на користь іншого;
- протидія законній господарській діяльності одного члена сім'ї з боку іншого або, навпаки, примушування члена сім'ї займатися певними видами діяльності;
- злочинні діяння одного члена сім'ї проти власності іншого члена сім'ї;
- злочинні діяння одного члена сім'ї стосовно майна, що належить йому та іншому члену сім'ї на праві сумісної (спільної) власності;
- порушення недоторканості житла;
- зловживанні опікунськими правами.

Ухилення від сплати платежів, які один член сім'ї зобов'язаний сплачувати на користь іншого, є злочинами при злісному ухиленні від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), злісному ухиленні батьків від утримання неповнолітніх або непрацевдатних дітей, що перебувають на їхньому утриманні (ст. 164 КК) та злісному ухиленні від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання непрацевдатних батьків (ст. 165 КК).

Економічне насильство в сім'ї у вигляді *протидії законній господарській діяльності одного члена сім'ї з боку іншого або, навпаки, примушування члена сім'ї займатися певними видами діяльності* тягне за собою кримінальну відповідальність, якщо вчинено:

- протидію господарській діяльності, тобто протиправну вимогу припинити займатися господарською діяльністю чи обмежити її, укласти угоду або не виконувати укладену угоду, виконання (невиконання) якої може заподіяти матеріальну шкоду або обмежити законні права чи інтереси того, хто займається господарською діяльністю, поєднану з погрозою насильства над потерпілим або близькими йому особами, пошкодженням чи знищенням їхнього майна (ст. 206 КК);
- експлуатацію дітей, які не досягли віку, з якого законодавством дозволяється працевлаштування, шляхом використання їхньої праці з метою отримання прибутку (ст. 150 КК);
- використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК);
- примушування чи втягнення у заняття проституцією, тобто надання

сексуальних послуг за плату шляхом застосування насильства чи погрози його застосування, знищення чи пошкодження майна, шантажу або обману (ст. 303 КК);

- втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність (ст. 304 КК).

Значна частина злочинних проявів економічного насильства в сім'ї полягає у *протиправних діях одного члена сім'ї щодо майна, яке належить іншому члену сім'ї або перебуває в сумісній (спільній) власності*. Кримінальна відповідальність за такі дії суттєво відрізняється залежно від того, чи є предметом таких дій майно, що є чужим для винної особи (належить потерпілому члену сім'ї на праві особистої приватної власності або є сумісною (спільною) власністю та в якому немає частки винної особи), або ним виступає майно, що перебуває в сумісній (спільній) власності члена сім'ї, що вчиняє насильство, та потерпілого. Питання належності майна члену сім'ї на праві особистої приватної власності, сумісної (спільної) власності подружжя або сумісної (спільної) власності батьків та дітей регулюються главами 7, 8, 10 та 14 Сімейного кодексу України (більш докладно про це в підрозділі «Цивільно-правова відповідальність»).

Економічне насильство у вигляді *протиправних посягань одного члена сім'ї на власність іншого члена сім'ї*, предметом яких виступає майно, що належить потерпілому члену сім'ї на праві особистої приватної власності або є сумісною (спільною) власністю, але в ньому немає частки винної особи, тягне за собою кримінальну відповідальність при вчиненні таких злочинів:

- крадіжки, тобто таємного викрадення чужого майна (ст. 185 КК);
- грабежу, тобто відкритого викрадення чужого майна (ст. 186 КК);
- розбою, тобто нападу з метою заволодіння чужим майном, поєданого із насильством, небезпечним для життя чи здоров'я особи, яка зазнала нападу, або з погрозою застосування такого насильства (ст. 187 КК);
- вимагання, тобто вимоги передачі чужого майна чи права на майно або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою насильства над потерпілим чи його близькими родичами, обмеження прав, свобод або законних інтересів цих осіб, пошкодження чи знищення їхнього майна або майна, що перебуває в їхньому віданні чи під охороною, або розголошення відомостей, які потерпілий чи його близькі родичі бажають зберегти в таємниці (ст. 189 КК);
- шахрайства, тобто заволодіння чужим майном або придбання права на майно шляхом обману чи зловживання довірою (ст. 190 КК);
- незаконного заволодіння транспортним засобом, тобто вчинення умисно, з будь-якою метою, протиправного вилучення будь-яким способом транспортного засобу власника чи користувача всупереч їх волі (ст. 289 КК);
- умисного знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах (ст. 194 КК).

У випадках, коли предметом економічного насильства в сім'ї є речі, що перебувають у сумісній (спільній) власності особи, яка здійснює насильство, та іншого (інших) членів сім'ї, такі діяння не є злочинами проти власності. *Злочинні діяння одного члена сім'ї стосовно майна, що належить йому та іншому члену сім'ї на праві сумісної (спільної) власності*, за наявності

необхідних підстав, можуть кваліфікуватися як самоправство (ст. 356 КК), тобто самовільне, усупереч установленому законом порядку, вчинення будь-яких дій, правомірність яких оскаржується іншим громадянином, якщо такими діями була заподіяна значна шкода інтересам громадянина, державним чи громадським інтересам або інтересам власника. Так, наприклад, усупереч волі дружини, використання чоловіком коштів або майна, яке є сумісною (спільною) власністю подружжя, що заподіяло значну шкоду інтересам дружини або інтересам сім'ї в цілому, тягне за собою кримінальну відповідальність за статтею 356 КК.

Порушення недоторканості житла (ст. 162 КК) при вчиненні насильства в сім'ї може полягати в незаконному проникненні до житла чи до іншого володіння члена сім'ї, який проживає окремо, незаконному проведенні в них огляду чи обшуку, а так само виселенні члена сім'ї чи в інших діях, що порушують недоторканість житла.

Зловживання опікунськими правами (ст. 167 КК) як вид економічного насильства в сім'ї полягає у використанні опіки чи піклування з корисливою метою на шкоду підопічному (зайняття житлової площі, використанні майна тощо).

Психологічне насильство, на відміну від інших видів насильства в сім'ї, тягне за собою відповідальність лише в досить рідкісних випадках. Як окремий, самостійний вид злочину, психологічне насильство в сім'ї виявляється в учиненні погрози вбивством (ст. 129 КК) та погрози знищення чужого майна шляхом підпалу, вибуху або іншим загально небезпечним способом (ст. 195 КК). Зазначені погрози тягнуть за собою кримінальну відповідальність лише за умови наявності реальних підстав побоюватися здійснення цих погроз.

Психологічним насильством у сім'ї слід вважати також розголошення одним із членів сім'ї таємниці усиновлення (удочеріння) всупереч волі усиновителя (удочерителя) (ст. 168 КК), використання малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (ст. 150-1 КК), втягнення неповнолітніх дітей у злочинну діяльність (ст. 304 КК), жорстоке поводження з тваринами (ст. 299 КК).

Слід зазначити, що психологічне насильство в багатьох випадках виступає способом вчинення інших видів насильства в сім'ї (наприклад, погроза застосування фізичного насильства може виступати способом вчинення незаконного позбавлення волі, зґвалтування, розбою, вимагання, примушування до заняття проституцією тощо).

У випадках, коли насильство в сім'ї пов'язано з порушенням громадського порядку з мотивів явної неповаги до суспільства, супроводжується особливою зухвалістю чи винятковим цинізмом, такі дії розглядаються як хуліганство й тягнуть за собою відповідальність за статтею 296 КК. Під час вчинення так званого побутового хуліганства може застосовуватися фізичне насильство щодо інших членів сім'ї (нанесення побоїв, тілесних ушкоджень), сексуальне насильство (наприклад, груба непристойність, публічне оголення), економічне насильство (знищення або пошкодження майна, виселення із житла) або психологічне насильство (погрози застосувати насильство, стрілянина в повітря тощо).

3.6.2. Адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Важливим кроком у боротьбі із сімейним насильством стало закріплення адміністративної відповідальності за вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми.

Названі діяння кваліфікуються за статтею 173² КУпАП. Санкція статті передбачає накладання на правопорушника штрафу від трьох до п'яти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'яти діб.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподаткованих мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців із відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти діб.

На жаль, практика свідчить, що в переважній більшості випадків (до 85%) до правопорушників застосовується стягнення у вигляді штрафу. Накладання на кривдника штрафу або відрахування частки з його заробітку буде зменшувати розмір сімейного бюджету. Ураховуючи те, що досить багато випадків сімейного насильства спостерігаються в сім'ях зі складними матеріальними умовами, така санкція викликає бажання членів сім'ї приховати насильство.

До появи в Кодексі України про адміністративні правопорушення статті про відповідальність за вчинення насильства в сім'ї воно кваліфікувалося як дрібне хуліганство. Водночас дрібним хуліганством є нецензурна лайка в громадських місцях, образливе чіпання до громадян та інші подібні дії, що порушують громадський порядок і спокій громадян та тягнуть за собою адміністративну відповідальність.

Якщо під час насильства в сім'ї було допущено порушення тиші на площах, у парках, гуртожитках, жилих будинках та інших громадських місцях у заборонений рішенням сільських, селищних, міських рад час, то таке діяння тягне за собою відповідальність за статтею 182 КУпАП.

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння батьками неповнолітнього, або особами, які їх замінюють, або іншими особами охоплюється статтею 180 КУпАП, а ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей – статтею 184 КУпАП.

3.6.3. Цивільно-правова відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Слід зазначити, що якщо дії особи, яка вчинила насильство в сім'ї,

підпадають під ознаки злочину або адміністративного проступку, то поряд із притягненням правопорушника до кримінальної чи адміністративної відповідальності до останнього можуть бути застосовані заходи цивільно-правової відповідальності. Водночас, якщо дії члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, не підпадають під ознаки діянь, що переслідуються в кримінальному чи адміністративному порядку, у постраждалої особи в будь-якому випадку завжди існує право на подання позову та притягнення винної особи до цивільно-правової відповідальності.

Під цивільно-правовою відповідальністю в цьому випадку слід розуміти негативні для порушника наслідки вчиненого ним правопорушення (насильства в сім'ї), які виявляються в необхідності відшкодування потерпілому завданої моральної та матеріальної шкоди.

Згідно зі статтею 28 Кримінально-процесуального кодексу України (далі – КПК), особа, яка зазнала матеріальної шкоди від злочину, вправі при провадженні в кримінальній справі пред'явити до обвинуваченого або до осіб, що несуть матеріальну відповідальність за дії обвинуваченого, цивільний позов, який розглядається судом разом з кримінальною справою. Цивільний позов може бути пред'явлений як під час досудового слідства і дізнання, так і під час судового розгляду справи, але до початку судового слідства. Відмова в позові в порядку цивільного судочинства позбавляє позивача права пред'являти той же позов у кримінальній справі.

Стаття 40 КУпАП передбачає, що якщо в результаті вчинення адміністративного правопорушення заподіяно майнову шкоду, то адміністративна комісія, виконавчий орган сільської, селищної, міської ради при вирішенні питання про накладення стягнення за адміністративне правопорушення вправі одночасно вирішити питання відшкодування винною особою майнової шкоди, якщо її сума не перевищує двох неоподаткованих мінімумів доходів громадян, а суддя районного (міського) суду – незалежно від розміру шкоди. Крім того, вирок або постанова суду в кримінальній чи адміністративній справі, які набрали законної сили, є обов'язковими для суду, що розглядає справу про цивільно-правові наслідки дій особи, щодо якої винесено вирок чи постанову суду, у питаннях, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони даною особою.

Юридичною підставою такої відповідальності є закон у широкому розумінні, тобто нормативно-правовий акт, який передбачає застосування до особи санкцій цивільно-правового характеру за вчинення певного діяння. Загальні засади цивільної відповідальності, яка виникає із завдання шкоди, урегульовано главою 82 Цивільного кодексу України (далі – ЦК) від 16.01.2003, який набрав чинності 01.01.2004. Так, згідно з частиною 1 статті 1166 ЦК майнова шкода, завдана неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю особистим майновим правам фізичної або юридичної особи, а також шкода, завдана майну фізичної або юридичної особи, відшкодовується особою, яка її завдала. Стаття 1167 ЦК закріплює, що моральна шкода, завдана фізичній або юридичній особі неправомірними рішеннями, діями чи бездіяльністю, відшкодовується особою, яка її завдала, за наявності її вини. При цьому, згідно з статтею 23 ЦК моральна шкода полягає у фізичному болу та стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку з каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я; у душевних стражданнях, яких фізична особа

зазнала у зв'язку з протиправною поведінкою щодо неї самої, членів її сім'ї чи близьких родичів; у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна; у приниженні честі та гідності фізичної особи, а також ділової репутації фізичної або юридичної особи. Моральна шкода відшкодовується грошми, іншим майном або в інший спосіб. Розмір грошового відшкодування моральної шкоди визначається судом залежно від характеру правопорушення, глибини фізичних та душевних страждань, погіршення здібностей потерпілого або позбавлення його можливості їх реалізації, ступеня вини особи, яка завдала моральної шкоди, якщо вина є підставою для відшкодування.

Захист сімейних прав та інтересів забезпечується також нормами Сімейного кодексу України (далі – СК), зокрема статтею 18, якою визначаються способи захисту сімейних прав та інтересів (установлення правовідносин; примусове виконання добровільно невиконаного обов'язку; припинення правовідносин, а також його анулювання; припинення дій, які порушують сімейні права; відновлення правовідносин, які існували до порушення права; відшкодування матеріальної та моральної шкоди, якщо це передбачено СК або договором тощо); главою 6 СК, яка визначатиме особисті немайнові права та обов'язки подружжя, зокрема:

- *право на материнство*, за яким дружині-матері мають бути створені в сім'ї умови для поєднання материнства із здійсненням нею інших прав та обов'язків, а позбавлення жінки можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди (ст. 49 СК);
- *право на батьківство*, згідно з яким позбавлення чоловіка можливості здійснення репродуктивної функції у зв'язку з виконанням ним конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо нього є підставою для відшкодування завданої йому моральної шкоди (ст. 50 СК);
- *право дружини та чоловіка на повагу до своєї індивідуальності*, своїх звичок та уподобань (стаття 51 СК);
- *право дружини та чоловіка на фізичний та духовний розвиток*, на здобуття освіти, прояв своїх здібностей, на створення умов для праці та відпочинку (ст. 52 СК);
- *право дружини та чоловіка на розподіл обов'язків та спільне вирішення питань життя сім'ї*, за яким дружина, чоловік мають право розподілити між собою обов'язки в сім'ї; вони повинні утверджувати повагу до будь-якої праці, яка робиться в інтересах сім'ї; усі найважливіші питання життя сім'ї мають вирішуватися подружжям спільно, на засадах рівності; вони мають право противитися усуненню їх від вирішення питань життя сім'ї (ст. 54 СК);
- *обов'язок подружжя турбуватися про сім'ю*, спільно піклуватися про побудову сімейних відносин між собою та іншими членами сім'ї на почуттях взаємної любові, поваги, дружби, взаємодопомоги (ст. 55 СК);
- *право дружини та чоловіка на свободу та особисту недоторкан-*

ність, тобто право на вільний вибір місця свого проживання; вжиття заходів, які не заборонені законом і не суперечать моральним засадам суспільства, щодо підтримання шлюбних відносин та їх припинення; а примушування до припинення шлюбних відносин, примушування до їх збереження, у тому числі примушування до статевого зв'язку за допомогою фізичного або психічного насильства, є порушенням права дружини, чоловіка на свободу та особисту недоторканність і може мати наслідки, встановлені законом (ст. 56 СК).

Якщо член сім'ї систематично порушує правила співжиття, робить для інших членів сім'ї неможливим проживання з ним в одній квартирі чи в одному будинку, а заходи запобігання і громадського впливу виявилися безрезультатними, Житловим кодексом України від 30 червня 1983 року (в редакції від 01.07.2010), зокрема статтю 116, передбачено, що «виселення винних на вимогу наймодавця або інших заінтересованих осіб провадиться без надання іншого жилого приміщення».

Коментарі викладача

Викладач має звернути увагу на помилковість поширеного в суспільстві твердження про те, що в Україні «поки що на рівні законодавства не визначений кримінальний характер випадків насильства в сім'ї». Викладач має пояснити, що в Кримінальному кодексі України справді відсутня спеціальна стаття, що передбачає кримінальну відповідальність за вчинення саме насильства в сім'ї, проте в разі вчинення сімейного насильства настає відповідальність за той злочин, який був при цьому скоєний. Можна також обговорити з аудиторією доцільність доповнення КК окремим складом злочину «насильство в сім'ї», який виступатиме спеціальною нормою щодо статей КК, які визначають кримінальну відповідальність за заподіяння смерті, тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості чи вчинення інших злочинних дій проти тілесної недоторканості, честі та гідності особи тощо.

3.7. Форми і методи діяльності працівників міліції щодо попередження, виявлення, припинення та документування насильства в сім'ї

Часто першою особою, яка спілкується з жертвою насильства в сім'ї, є дільничний інспектор міліції. Крім припинення самого акта насильства, профілактичної роботи з кривдником, інших дій, які він виконує згідно зі своїми професійними обов'язками, дільничний інспектор може надати, виходячи з конкретних обставин, й іншу допомогу жертві насильства. Він має пояснити жертві, які її права порушено і в який спосіб вона може їх захистити. Дільничний інспектор також може порадити, до яких установ та організацій, зокрема громадських, може звернутися жертва, і яку допомогу може надати кожна з організацій. Дільничний інспектор як авторитетна і неупереджена особа, яка користується довірою учасників сімейного конфлікту, може також виступити посередником у вирішенні конфлікту.

3.7.1. Дії дільничного інспектора міліції при розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу

Дільничний інспектор міліції приймає та розглядає заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу (постанова Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616) та нормативно-правових актів МВС України.

При розгляді заяв і повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу дільничні інспектори міліції (не менше двох або з громадським помічником дільничного інспектора міліції чи членом громадського формування з охорони громадського порядку) повинні виїхати (вийти) на місце конфлікту, дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

Після прибуття на місце вони вживають передбачених законодавством заходів щодо припинення насильства. За необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги дільничні інспектори міліції викликають бригаду швидкої медичної допомоги.

При безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, дільничні інспектори вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу в направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

Якщо стосовно потерпілої особи вчинено насильство в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), унаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, дільничний інспектор міліції:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;
- приймає заяву (якщо її не було);
- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків);
- реєструє матеріал в установленому порядку (якщо він раніше не зареєстрований) згідно з наказом МВС № 400-2004;
- заповнює спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї, яку передає начальникові відділу (сектору) дільничних інспекторів міліції;
- у триденний термін направляє спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а при скоєнні насильства в сім'ї щодо неповнолітнього – ще й до служби у справах дітей місцевої держадміністрації;
- складає стосовно кривдника адміністративний протокол за статтею 173² КУпАП;

- виносить особі, яка вчинила насильство в сім'ї (кривднику), офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
 - ставить кривдника на профілактичний облік у міськрайоргані внутрішніх справ;
 - відомості про кривдника заносить до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ;
 - якщо кривдником повторно вчинено насильство в сім'ї після винесення йому офіційного попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї, видає йому під підпис направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про його направлення на проходження корекційної програми;
 - якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, виносить йому захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з відповідним прокурором;
 - приймає рішення за заявою відповідно до підпункту 4.2 наказу МВС № 400-2004 (рішення за заявами і повідомленнями про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу приймається протягом 3 днів, а за потреби перевірки викладених фактів та з'ясування додаткових обставин – у строк не більше 7 календарних днів);
 - доставляє (за необхідності) особу, яка вчинила насильство в сім'ї, до суду для розгляду справи про адміністративне правопорушення.
- Надалі дільничний інспектор міліції здійснює контроль та профілактичні заходи за місцем проживання.

Якщо потерпілій особі заподіяно легкі тілесні ушкодження:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;
- приймає скаргу встановленого зразка. Скарга до суду оформлюється в порядку статті 27 КПК України та відповідно до статті 251 (Особливості досудового розгляду в справах, які порушуються за скаргою потерпілого) з урахуванням вимог статті 223 (Обвинувальний висновок) і статті 224 (Додатки до обвинувального висновку) КПК України;
- видає потерпілій особі направлення на судово-медичне освідчування;
- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків);
- виносить кривднику офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- ставить кривдника на профілактичний облік у міськрайоргані;
- відомості про кривдника заносить до інтегрованих інформаційно-пошукових систем;
- якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, виносить йому захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану внутрішніх справ та погоджується з прокурором району;
- реєструє матеріал в установленому порядку (якщо він раніше не був зареєстрований) згідно з наказом МВС № 400-2004;
- протягом 7 діб проводить збирання інших необхідних для справи

матеріалів (характеристика, довідка про судимість, ксерокопія паспорта тощо);

- за відсутності в діях кривдника ознак злочину (події або складу) виносить постанову про відмову в порушенні кримінальної справи;
- якщо кривдником повторно вчинено насильство в сім'ї після винесення йому офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, видає йому під підпис направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про його направлення на проходження корекційної програми.

Практика свідчить, що при розгляді матеріалів за фактом насильства в сім'ї в діях кривдника, крім ознак статті 125 КК, можуть вбачатись ознаки інших злочинів, найбільш поширеними серед яких є хуліганство (ст. 296 КК), погроза вбивством (ст. 129 КК), умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК). Тому в ході перевірки необхідно чітко з'ясовувати, на що був спрямований умисел кривдника. Якщо умисел кривдника спрямовувався на заподіяння тілесних ушкоджень і в його діях відсутні склади злочинів, передбачених зазначеними статтями, то необхідно за статтями 296, 129 та 194 КК виносити постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, яка долучається до матеріалів.

Усі зібрані матеріали підшиваються до справи, складається опис, аркуші нумеруються.

Після закінчення перевірки справа за підписом начальника міськрайоргану внутрішніх справ надсилається до суду в порядку статті 97 КПК України.

Якщо потерпілій стороні, згідно з актом судово-медичної експертизи, заподіяно тяжкі або середньої тяжкості тілесні ушкодження (статті 121-123, 128 КК України), матеріали передаються до слідчого підрозділу міськрайоргану.

3.7.2. Практичні рекомендації дільничному інспектору міліції

Загалом, можна виділити низку видимих ознак, за якими можна визначити, що особа тривалий час потерпає від насильства в сім'ї:

Тип ознаки	Ознака
Фізичні	<ul style="list-style-type: none"> – погіршення фізичного та психічного здоров'я, емоційні та психоневрологічні розлади; – синці, забиті місця, відсутність зубів, ушкодження кісток та м'яких тканин, наявність частково залікованих попередніх травм, сліди укусів, опіки незвичайної форми і на різних частинах тіла; – поганий догляд за ротовою порожниною, недотримання правил особистої гігієни, відсутність догляду за волоссям, нігтями; – втрата ваги, зневоднення.

Психологічні	<ul style="list-style-type: none"> – невідповідність отриманих ушкоджень поясненням особи щодо їх походження; історії про відвідання різних лікарів, які не відповідають дійсності; відкладання часу звернення за психологічною допомогою або відмова від неї чи будь-якого зовнішнього втручання, спрямованого на прояснення та корекцію ситуації; – наявність скарг психосоматичного характеру; – страхи, необумовлена тривожність, нерішучість, повна безініціативність і відчуття безпорадності; – уникання погляду в очі, приниженість у поведінці, похапливість; – депресія, нав'язливі рухи та думки, схильність до одноманітних рухів та дій на кшталт розгойдування в кріслі, різання паперу, розчісування одного й того ж пасма волосся тощо; – надмірне збудження, безсоння або, навпаки, підвищена сонливість та уповільнення рухів (останні вважаються проявом «ліноців», «нездатності добре виконувати свої домашні обов'язки» та підсилюють відчуття провини); – суїцидальні наміри, погрози позбавити себе життя; – почуття провини за отримані фізичні ушкодження.
Економічні	<ul style="list-style-type: none"> – нестатки/відсутність можливості розпоряджатися сімейним бюджетом та власними коштами; – відмова від праці або навчання під тиском кривдника; праця на посаді/робочому місці, обраному під тиском кривдника; – праця, зумовлена необхідністю утримувати кривдника, який водночас контролює (забирає) всі фінанси в родині; одяг, взуття, які не відповідають сезону та погодним умовам; старе вбрання; наочні ознаки існування в злиднях (незважаючи на реальні прибутки родини).

Саме ці перелічені в таблиці ознаки мають привернути увагу дільничного інспектора міліції, коли йдеться про необхідність визначити наявність чи відсутність інциденту подружнього насильства. Але не всі ці ознаки мають бути наявними одночасно для визначення насильства.

Дільничному інспектору міліції необхідно пам'ятати, що:

- жоден сигнал щодо насильства в сім'ї не можна сприймати легковажно;
- кожне втручання має індивідуальний характер. У жодному разі не

можна переносити на конкретний випадок висновки, зроблені Вами або Вашими колегами у схожій, на Вашу думку, ситуації сімейного насильства;

- потрібно уважно спостерігати за поведінкою осіб, які перебувають на місці інциденту: не виключено, що аналіз поведінки може дати більше інформації, ніж вдасться одержати в процесі спілкування;
- при спілкуванні з постраждалою стороною необхідно враховувати, що людина за даної ситуації перебуває, як правило, у стані сильного емоційного збудження (або пригніченості) внаслідок пережитої загрози для життя або здоров'я і психічного перенапруження;
- спосіб ведення розмови має сприяти заспокоєнню та підтримці постраждалої особи;
- постраждала особа, як правило, не здатна оцінити ситуацію і рідко називає пережите саме насильством: причиною виклику міліції може бути руйнування помешкання, бійка, скандал або інша реальна загроза з боку кривдника;
- кривдник дуже часто видає з себе спокійну, урівноважену людину, яка не розуміє, чому саме було викликано міліцію. З боку це виглядає набагато вигідніше, аніж спостереження жертви насильства, яка часто перебуває у збудженому стані та котрій бракує слів для опису ситуації.

Приклад

Кривдник може з милою посмішкою розповідати дільничному інспекторові, що його дружина істеричка і занадто емоційно реагує на дрібниці життя. Крім того, винуватець часто апелює до «чоловічої солідарності» (у разі, коли агресор та працівники міліції – чоловічої статі, а жертв – жіночої), мовляв «...Ви ж самі знаєте, що жінка може так дошкулити, що втриматися неможливо».

Нерідко трапляється, що:

- винуватець покладає відповідальність за скоєне на жертву, мовляв, сама напросилася, довго дошкуляла йому, майже тероризувала, і він у якийсь момент просто втратив контроль, не стримався;
- винуватець вдає із себе жертву, просить допомоги, пояснює, що ситуацію спеціально «розіграла» інша сторона, бажаючи його позбутися та ошукати працівників міліції, щоб останні арештували його або затримали;
- винуватець обіцяє робити все, що тільки побажають члени сім'ї та працівники міліції, аби тільки останні відмовилися від втручання і пішли.

Вислови, які можуть допомогти зрозуміти, хто є особою, яка вчиняє насильство:

1. Я справжня жертва.
2. Я намагаюсь об'єднати сім'ю.
3. На жертві легко залишаються синці.

4. У жертви тонка шкіра.
5. Жертва істеричка.
6. Жертва «під кайфом»/п'яна.
7. Я мав стримувати жертву.
8. У жертви проблеми із психічним здоров'ям.
9. Жертва приймає лікарські препарати.
10. Я захищався.
11. Це був нещасний випадок; жертва ударилась обличчям об мій кулак.

Отже, загальні правила, якими повинен керуватися дільничний інспектор міліції при відвіданні оселі, де було вчинено сімейне насильство:

- не піддаватися так званому «першому враженню»;
- детально дослідити ситуацію;
- дотримуватися дистанції стосовно винуватця подій та не вступати з ним у дискусію.

Кризове втручання є актом втручання в ситуацію, що досягла критичного етапу, для того, щоб змінити її та розрядити обстановку. Агресивний підхід до подолання кризових ситуацій або спорів може спричинити наявність негативних відповідей та ситуацій.

Тому дільничному інспекторові доцільно використовувати елементи техніки заспокоювання під час втручання в ситуацію насильства в сім'ї, зокрема:

1. Розвести осіб в окремі приміщення.
2. Попросити присісти.
3. Зробити спокійну, чітку заяву стосовно того, хто Ви і з якої причини Ви перебуваєте в приміщенні.
4. Поважати особистий простір кожної особи.
5. Узяти контроль на місці події у свої руки та утримувати його.
6. Професійно поставитися до ситуації; не спрощувати проблему.
7. Не захищати жодну зі сторін, залишатися безстороннім.
8. Говорити спокійним, упевненим голосом.

Під час розмови із постраждалою особою необхідно її заспокоїти, для чого потрібно:

- проводити співбесіду з нею наодинці;
- не уникати погляду постраждалої особи;
- дати постраждалій стороні зрозуміти, що Ви готові та бажаєте її вислухати;
- дати постраждалій особі знати, що Ви маєте досвід у вирішенні подібних проблем;
- не переривати розповідь, посилаючись на брак часу або інші обставини;
- ставити запитання так, щоб на них можна було дати декілька варіантів відповідей;
- ставити прості, прямі запитання, які не містять критичних або суб'єктивних суджень;
- не заперечувати факт наявності насильства (навіть якщо Вам

- здається, що жінка перебільшує проблему або викликає у Вас недовіру чи відразу);
- не висловлювати підтримки чи згоди, якщо постраждала жінка стверджує, нібито вона сама винна в тому, що сталося;
 - сказати жертві, що це не її провина і вона не винна в тому, що трапилося; підкреслити, що ніхто не заслуговує на таке поводження і що жінка вже зробила перший крок для зміни ситуації на краще;
 - не применшувати серйозність інциденту, що стався, та пояснити жінці що насильство в сім'ї – це серйозне правопорушення;
 - зберігати спокійний та безсторонній спосіб поведінки;
 - співчувати жертві насильства, віддавати належне її почуттям;
 - показати жертві своє занепокоєння її безпекою;
 - дати жінці зрозуміти, що насильство з боку чоловіка буде повторюватися, незважаючи на запевнення кривдника і його обіцянки виправитися;
 - не давати жодних обіцянок, які не будуть виконані (наприклад, обіцяти приходити додому до жертви, щоб переконатися в її безпеці);
 - дати жертві зрозуміти, що вона не самотня, оскільки влада і контроль, які має кривдник над жертвою, змушують її думати, що їй ніхто не допоможе в цій ситуації;
 - повідомити жертві про те, чого варто очікувати у найближчому майбутньому під час розгляду справи;
 - надати інформацію щодо притулків та інших місцевих осередків, де жінка може отримати юридичну та психологічну допомогу.

Під час розмови з жінкою, яка постраждала від насильства, не можна:

- виявляти нетерплячість, роздратування, перебивати її (у тому числі фразами на кшталт «Саме це колись сталося зі мною...»);
- робити поспішні висновки або оцінювати висловлювання чи стан жінки;
- намагатися завершити думки та висловлювання жінки за неї або відповідати недоладно;
- втрачати зоровий контакт з жінкою, жестами та рухами тіла демонструвати неухважність;
- змінювати предмет розмови;
- обтяжувати її відповідальністю за те, що трапилося (Не запитуйте: «Що Ви зробили, щоб змусити його зробити це?»);
- ставати на бік особи, що скоїла акт насильства;
- легковажно ставитися до факту вчинення насильства;
- виявляти сумнів щодо правдивості свідчень, які дає жінка, виявляти негативні емоції щодо неї;
- умовляти жінку змиритися із ситуацією;
- умовляти жінку змінити поведінку, що стане гарантією припинення насильства;
- відмовляти в допомозі до моменту подання заяви про випадок сімейного насильства;
- говорити, що жінка має сама собі зарадити;

- покладати на жінку відповідальність за подальшу долю особи, яка скоїла насильство (наприклад, фразами на кшталт: «Через Вас він матиме проблеми; він може потрапити до в'язниці»).

Недотримання перелічених вище правил може серйозно зменшити можливості вирішення проблеми сімейного насильства.

При спілкуванні з дітьми:

- уникайте запитань, що містять в собі однозначну відповідь;
- сидіть на рівні очей дитини або нижче;
- спілкуйтеся з особою відповідно до її віку;
- запевніть дитину в тому, що їй не треба себе обвинувачувати, якщо вона викликала правоохоронні органи;
- зверніть увагу, у що одягнені діти та в якому стані одяг, чи є ознаки ушкоджень, якою є поведінка дітей.

Якщо працівник міліції має підстави вірити, що член сім'ї зазнав насильства, він повинен ужити всіх необхідних заходів для запобігання подальшому насильству, а також повідомити цій особі про наявність притулку або інших послуг для жертв насильства в сім'ї, а також надати жертві інформацію про її права та можливості щодо припинення насильства.

При спілкуванні з особою, яка вчинила насильство в сім'ї, дільничний інспектор міліції має:

- назвати себе;
- розмовляти спокійно, демонструючи врівноваженість;
- звертатися до кривдника винятково на «Ви»;
- довести до відома кривдника, що існує закон, представником якого у даному випадку є міліціонер;
- дотримуватися позиції: «Я просто виконую свої обов'язки. Ви порушили Закон, що має певні юридичні наслідки, і Ви будете за це відповідати».

Водночас, дільничний інспектор має пам'ятати, що кривдник (особливо в так званих «благополучних» родинах) зазвичай справляє приємніше враження, ніж постраждала: він поводить більш виважено, розсудливо, спокійно. У таких випадках дільничний інспектор не повинен робити швидких висновків; найкраще повторно відвідати родину, де є підозра щодо скоєння насильства в сім'ї, а також ретельно опитати сусідів.

За таких обставин кривдник усвідомить, що його агресивна поведінка виходить за межі внутрішньосімейних стосунків і на боці постраждалої – держава. Процедура втручання має бути для винуватця сигналом, що він не може розраховувати на подальшу безкарність. Головна ідея втручання – у присутності винуватця насильства окреслити серйозність ситуації, сприяти зменшенню у винуватця почуття безкарності, що надалі може призвести до припинення ним агресивних дій.

Потенційна небезпека для працівників правоохоронних органів, які реагують на випадки насильства в сім'ї:

- Поява міліції є очікуваною.
- Більша ймовірність наявності предметів, що можуть використовуватися як зброя.
- Тривалий контроль кривдника над жертвою, що створює відчуття вседозволеності.
- Святкування можуть призвести до підвищення рівня вживання алкоголю та збільшення рівня агресії.

Техніка безпеки для працівників правоохоронних органів, які реагують на випадки насильства в сім'ї:

1. Пильнувати незвичне та потенційно небезпечне середовище.
2. Прибрати предмети, що можуть використовуватись як зброя.
3. Установити, хто є жертвою.
4. Визначити, хто є кривдником.
5. Установити, чи є більше одного кривдника.
6. З'ясувати присутність дітей, їх безпеку та окремо допитати, якщо необхідно.
7. Забезпечити окреме місцезнаходження жертви, свідків і кривдника.

Слід також наголосити на таких особливостях ситуації на місці скоєння насильства в сім'ї:

- окреме місцезнаходження жертви та кривдника є необхідним;
- жорстокість кривдника може посилюватися після прибуття працівників правоохоронних органів. Може спостерігатися розуміння втрати контролю над жертвою;
- кривдник може контролювати жертву через висловлювання, мову жестів та інші ледве помітні елементи їхніх стосунків і таким чином впливати на те, що жертва може розповідати правоохоронним органам;
- жертва може боятися розмовляти з працівниками правоохоронних органів у присутності кривдника через страх майбутнього покарання з його боку. Окреме місцезнаходження жертви може запобігти її подальшому «покаранню».

ДОДАТОК 1

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про попередження насильства в сім'ї

Цей Закон визначає правові і організаційні основи попередження насильства в сім'ї, органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

Для цілей цього Закону наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина іносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю;

фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності;

сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї;

психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю;

економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я;

члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією

сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання;

жертва насильства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї;

попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї;

реальна загроза вчинення насильства в сім'ї - погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій, передбачених абзацом другим цієї статті, якщо є реальні підстави очікувати її виконання;

захисний припис - спеціальна форма реагування служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей щодо захисту жертви насильства в сім'ї, яким особі, яка вчинила насильство в сім'ї, забороняється вчиняти певні дії стосовно жертви насильства в сім'ї;

корекційна програма - програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

Стаття 2. Законодавство про попередження насильства в сім'ї

Законодавство про попередження насильства в сім'ї складається з Конституції України, цього Закону, інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо попередження насильства в сім'ї.

Стаття 3. Органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

- спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;
- відповідні підрозділи органів внутрішніх справ;
- органи опіки і піклування;

- спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства:
 - кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі - кризові центри);
 - центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

2. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також окремі громадяни можуть сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї.

Стаття 4. Підстави для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Підставами для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї є:

- заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;
- висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;
- отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї.

2. Заява та повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення приймаються за місцем проживання постраждалого органами, зазначеними в пунктах 1 та 2 частини першої статті 3 цього Закону.

3. Орган, до якого надійшла заява або надійшло повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, розглядає заяву чи повідомлення та вживає в межах своїх повноважень передбачені законом заходи з попередження насильства в сім'ї.

4. Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ II

ОРГАНИ ТА УСТАНОВИ, НА ЯКІ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Стаття 5. Повноваження спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї

Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї:

бере участь в розробленні та реалізує державну політику щодо попередження насильства в сім'ї;

координує діяльність відповідних підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування у питаннях попередження насильства в сім'ї;

визначає потребу регіонів у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та організовує роботу з їх створення;

здійснює контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

розробляє і затверджує методичні рекомендації щодо проходження корекційної програми та організовує забезпечення кризових центрів такими методичними рекомендаціями;

здійснює збір та узагальнення даних про насильство в сім'ї відповідно до законодавства;

організовує і проводить соціологічні, психолого-педагогічні та кримінологічні дослідження насильства в сім'ї;

надає органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам і організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян, окремим громадянам методичну і практичну допомогу, консультації з питань попередження насильства в сім'ї;

організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед громадськості про проблему насильства в сім'ї та заходи, які існують з попередження насильства в сім'ї;

організовує проходження корекційної програми особами, які вчинили насильство в сім'ї;

звертається до центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування за наданням відповідної допомоги жертвам насильства в сім'ї;

приймає і розглядає заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї і реальну загрозу його вчинення;

направляє жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

Стаття 6. Повноваження відповідних підрозділів органів внутрішніх справ щодо попередження насильства в сім'ї

1. В органах внутрішніх справ заходи щодо попередження насильства в сім'ї здійснюють служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей, які:

виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення;

беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;

відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;

виносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;

приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення;

вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;

виносять захисні приписи у випадках, передбачених цим Законом;

контролюють виконання вимог захисних приписів;

направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми;

взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства у питаннях попередження насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом.

2. Повноваження кримінальної міліції у справах дітей поширюються на випадки, коли жертва насильства в сім'ї або особа, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягли 18-річного віку.

Стаття 7. Повноваження органів опіки і піклування щодо попередження насильства в сім'ї

Органи опіки і піклування:

надають допомогу у відновленні порушених прав та захисті законних інтересів неповнолітнім, які мають батьків і проживають у сім'ях, дітям-сиротам, які залишилися без піклування батьків і виховуються в сім'ях опікунів (піклувальників), прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, а також членам сім'ї, визнаним в судовому порядку недієздатними, у випадках, коли стосовно них вчинено або існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

представляють у суді інтереси неповнолітніх та недієздатних членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї або стали жертвами насильства в сім'ї;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом.

Стаття 8. Кризові центри

1. Кризові центри створюються місцевими державними адміністраціями за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї відповідно до соціальних потреб регіону.

2. Кризові центри можуть також створюватися органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян і окремими громадянами за погодженням із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї і реєструються в порядку, визначеному законом.

3. Працівники кризових центрів:

здійснюють прийом членів сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

здійснюють прийом осіб, які вчинили насильство в сім'ї, для проходження корекційної програми;

організують надання необхідної психологічної, педагогічної, медичної, юридичної допомоги членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

розробляють корекційні програми та організують їх проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї;

відповідно до можливостей надають притулок для тимчасового перебування членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

повідомляють службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей про виявлені факти реальної загрози застосування насильства в сім'ї або про факти вчинення такого насильства;

вивчають і узагальнюють причини та умови конкретних проявів насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

забезпечують збереження конфіденційної інформації щодо осіб, які звернулися до кризового центру про допомогу;

взаємодіють із засобами масової інформації, громадськими організаціями у проведенні просвітницької та виховної роботи з питань попередження насильства в сім'ї.

4. Кризові центри є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку з зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Стаття 9. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї

1. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї створюються відповідно до законодавства, що регламентує створення закладів охорони здоров'я. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї можуть створюватися в системі діючих закладів охорони здоров'я.

2. В центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї поміщаються жертви насильства в сім'ї (з їхньої згоди або на їхнє прохання) на підставі рішення медичної комісії центру. Щодо неповнолітніх членів сім'ї необхідна згода одного з батьків, усиновителів, опікуна чи піклувальника, у разі, якщо вони не зазнали насильства від одного з них, або органу опіки і піклування.

3. Жертви насильства в сім'ї перебувають у центрах медико-соціальної реабілітації протягом терміну, необхідного для їхнього лікування та психо-соціальної реабілітації. За їхнім бажанням вони можуть пройти курс лікування та психо-соціальної реабілітації амбулаторно.

4. Працівники центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї:

надають жертвам насильства в сім'ї первинну медико-санітарну і психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України «Про психіатричну допомогу», іншими законами;

за необхідності направляють жертв насильства в сім'ї для відповідного подальшого лікування;

організують надання юридичних консультацій жертвам насильства в сім'ї;

повідомляють про вчинене насильство в сім'ї службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів.

Розділ III

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 10. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

1. Члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, вноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, за умови відсутності в його діях ознак злочину, службою дільничних інспекторів міліції або кримінальною міліцією у справах дітей, про що йому повідомляється під розписку.

2. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

3. У разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, ця особа направляється до кризового центру для проходження корекційної програми, а також щодо неї у випадках і в порядку, передбачених цим Законом, може бути винесено захисний припис.

Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим.

Стаття 12. Взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї

1. Членів сім'ї, яким було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції чи кримінальна міліція у справах дітей беруть на профілактичний облік.

2. Зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, проводиться органами, які брали особу на такий облік, якщо протягом року після останнього факту вчинення насильства в сім'ї особа жодного разу не вчинила насильства в сім'ї.

3. Порядок взяття на профілактичний облік та порядок зняття

з профілактичного обліку членів сім'ї, яким було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, затверджуються Міністерством внутрішніх справ України.

Стаття 13. Захисний припис

1. Особі, яка вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної служби у справах дітей за погодженням з начальником відповідного органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис.

2. Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

3. Захисний припис може бути винесений до осудної особи, яка на момент винесення захисного припису досягла 16-річного віку.

4. Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

чинити конкретні акти насильства в сім'ї;

отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;

розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;

відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;

вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

5. Зазначені у частині четвертій цієї статті обмеження встановлюються на термін до 90 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

Стаття 14. Стягнення коштів на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї

Рішення про стягнення з осіб, які вчинили насильство в сім'ї, коштів на відшкодування витрат на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї приймається судом в установленому законом порядку за позовом адміністрації спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

Розділ IV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 15. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

Розділ V

ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ, НА ЯКІ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 16. Джерела фінансування органів, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, і спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї

1. Фінансування органів та установ з попередження насильства в сім'ї, які належать до системи органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, здійснюється за рахунок коштів бюджету відповідного рівня.

2. Фінансування спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї, створених підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян чи окремими громадянами, здійснюється за рахунок їхніх власних коштів.

3. Спеціалізовані установи для жертв насильства в сім'ї мають право на регресний позов про відшкодування коштів на утримання жертв насильства в сім'ї до осіб, які вчинили насильство в сім'ї.

Розділ VI

ОХОРОНА ПРАВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 17. Охорона прав членів сім'ї при здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Членам сім'ї, стосовно яких здійснюються заходи з попередження насильства в сім'ї, держава гарантує охорону прав і законних інтересів.

2. Посадові особи та працівники, які здійснюють заходи з попередження насильства в сім'ї, не можуть розголошувати відомості про

особисте та сімейне життя, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням їх службових обов'язків.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування центральними і місцевими органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ, 15 листопада 2001 року
№ 2789-III

ДОДАТОК 2

**Стаття 173². Вчинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми
(Кодекс України про адміністративні правопорушення)**

Вчинення насильства в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, а так само невиконання захисного припису особою, стосовно якої він винесений, непроходження корекційної програми особою, яка вчинила насильство в сім'ї,

тягнуть за собою накладення штрафу від трьох до п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від тридцяти до сорока годин, або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням двадцяти відсотків заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'яти днів.

Ті самі дії, вчинені особою, яку протягом року було піддано адміністративному стягненню за одне з порушень, передбачених частиною першою цієї статті,

тягнуть за собою накладення штрафу від п'яти до десяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин, або виправні роботи на строк від одного до двох місяців з відрахуванням двадцяти процентів заробітку, або адміністративний арешт на строк до п'ятнадцяти днів.

ДОДАТОК 3**КАБІNET МІНІСТРІВ УКРАЇНИ****ПОСТАНОВА**
від 26 квітня 2003 р. № 616
Київ

Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу

Відповідно до статті 4 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» Кабінет Міністрів України постановляє:

Затвердити Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, що додається.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 28

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 26 квітня 2003 р. № 616

ПОРЯДОК
розгляду заяв та повідомлень про вчинення
насильства в сім'ї або реальну його загрозу

1. Цей Порядок визначає механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу (далі - заява).

2. Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, Мінмолодьспорту, управлінням або відділом у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах дітей органу внутрішніх справ (далі - органи).

3. Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою відповідного органу, а письмова - надсилається поштою або подається особисто, або передається через іншу особу.

4. У заяві зазначається прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, а також міститься інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення.

5. Заява одразу після надходження до Мінмолодьспорту, управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації реєструється в журналі обліку заяв про вчинення насильства в сім'ї, а до служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ - у книзі обліку заяв про злочини та пригоди.

6. Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.

7. Органи розглядають заяву не більше ніж протягом трьох днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше ніж протягом семи календарних днів.

У разі коли заява стосується неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, відповідна інформація подається службі у справах дітей та органу опіки і піклування.

8. Служба дільничних інспекторів міліції, кримінальна міліція у справах дітей органу внутрішніх справ інформує протягом трьох днів про отримання заяви управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації.

9. Про отримання заяви, в якій міститься повідомлення про існування загрози життю і здоров'ю особи, негайно інформується відповідний орган внутрішніх справ (за спеціальною телефонною лінією 02) для вжиття заходів до припинення насильства або дій членів сім'ї, спрямованих на виконання реальної загрози його вчинення.

10. Під час розгляду заяви здійснюється відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання представниками служби дільничних інспекторів міліції, управління або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідної місцевої держадміністрації, а у разі отримання зазначеної інформації стосовно неповнолітнього - із залученням представників органу опіки та піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

11. Управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації організує надання постраждалим від насильства в сім'ї

та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних та інших послуг, якими вони можуть скористатися через мережу центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізованих служб, а у разі потреби направляють їх до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

12. Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься у заяві, не підлягають розголошенню.

ДОДАТОК 4

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У
СПРАВАХ СІМ'І, МОЛОДІ ТА
СПОРТУ

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ
СПРАВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

«07» 09 2009

№ 3131/386

м. Київ

Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

Відповідно до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.10.2001 № 2789-III та з метою забезпечення взаємодії органів і установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

НАКАЗУЄМО:

1. Затвердити Інструкцію щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї (далі – Інструкція), що додається.

2. Міністерству у справах молоді, сім'ї та ґендерної політики Автономної Республіки Крим, управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту, службам у справах дітей обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; Республіканському Автономної Республіки Крим, обласним, Київському та Севастопольському міським центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, ГУМВС України в Автономній

Республіці Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях та м. Севастополі забезпечити неухильне виконання зазначеної Інструкції.

3. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді і Міністерства внутрішніх справ України від 09.03.2004 № 3/235 «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2004 за № 399/8998.

4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника Міністра України у справах сім'ї, молоді та спорту Кондратюк Т.В та заступників Міністра внутрішніх справ України Савченка О.І. та Євдокимова В.М.

5. Наказ набуває чинності через 10 днів після його державної реєстрації.

Міністр України у справах сім'ї,
молоді та спорту
Ю.О. Павленко

Міністр внутрішніх справ України
Ю.В. Луценко

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства України у
справах сім'ї, молоді та спорту,
Міністерства внутрішніх справ України
07.09.2009 №_3131/386_

Інструкція
щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

I. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція визначає порядок здійснення управліннями (відділами) у справах сім'ї, молоді та спорту, службами у справах дітей, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідними підрозділами органів внутрішніх справ заходів щодо попередження насильства в сім'ї і механізм їх взаємодії при здійсненні таких заходів.

1.2. У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, служби у справах дітей, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органи внутрішніх справ керуються Конституцією України, Законами України «Про попередження насильства в сім'ї», «Про міліцію», «Про охорону дитинства», «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю», Сімейним кодексом України, постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616 «Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу», наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 № 5/34/24/11 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поведіння з дітьми або реальної загрози його вчинення», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за № 99/8698, наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства внутрішніх справ України та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 №1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах», зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 12.07.2006 за № 824/12698, іншими нормативно-правовими актами та цією Інструкцією.

Насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї.

Психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдаватися або завдається шкода психічному здоров'ю.

Економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Реальна загроза вчинення насильства в сім'ї – погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному та психічному здоров'ю, якщо є реальні підстави очікувати її виконання.

Жертва насильства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

Члени сім'ї – особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання.

Корекційна програма – програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство.

II. Повноваження щодо попередження насильства в сім'ї

2.1. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту:

координують дії служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань попередження насильства в сім'ї;

направляють жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї;

здійснюють контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

для організації надання необхідної допомоги членам сім'ї, де вчинено насильство або стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, ведуть облік даних про організації, установи та заклади, які працюють за напрямом попередження насильства в сім'ї, та послуги, які ними надаються;

співпрацюють з громадськими організаціями, об'єднаннями громадян щодо попередження насильства в сім'ї;

інформують громадськість про організації, установи та органи, які надають допомогу членам сім'ї, де вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

організують проведення семінарів, «круглих столів», конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї;

організують надання психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг членам сім'ї, в якій було вчинено насильство або існує реальна загроза його вчинення;

ініціюють винесення питання щодо проведення подальшої роботи з сім'єю, в якій вчинено насильство, на засідання дорадчого органу відповідно до наказу Міністерства молоді та спорту, МОЗ, МОН, Мінпраці, Мінтрансзв'язку, МВС та Державного департаменту України з питань виконання покарань від 14.06.2006 № 1983/388/452/221/556/596/106 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи з сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 12.07.2006 за №824/12698.

2.2. Для збору даних про випадки насильства в сім'ї управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій щокварталу узагальнюють інформацію, яка надходить від управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій, та надсилають її до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту.

Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій щокварталу узагальнюють інформацію, яка надходить від центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах дітей, органів внутрішніх справ, згідно з додатком 1.

За наслідками узагальненої інформації управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту визначають потребу регіону у створенні спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв насильства та вносять відповідні пропозиції на розгляд місцевих органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

2.3. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту районних (міських) державних адміністрацій приймають та розглядають заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення (далі – заяви та повідомлення) відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616.

Заяви та повідомлення реєструються у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, згідно з додатком 2.

Заяви та повідомлення після їх реєстрації направляються до територіального органу внутрішніх справ.

Копії заяв та повідомлень залишаються в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту для відстеження результатів подальшої роботи та вжитих заходів.

Усна заява та повідомлення записується посадовою особою управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту, про що складається відповідний акт отримання усної заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, згідно з додатком 3.

Акт реєструється у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї та направляється до відповідного органу внутрішніх справ.

Копія акта залишається в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту.

Під час розгляду заяв та повідомлень відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза його вчинення, здійснюється за місцем проживання відповідно до пункту 10 Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616, про що складається акт з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення, згідно з додатком 4.

Оригінал акта зберігається в управлінні (відділі) у справах сім'ї, молоді та спорту. Копії акта надаються (надсилаються) представникам органів виконавчої влади, які брали участь у відвіданні.

2.4. За направленням органів внутрішніх справ управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту організують та забезпечують проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї, реабілітаційних заходів (корекційних програм), які проводяться спеціалістами, які пройшли відповідне навчання щодо роботи з особами, які вчинили насильство в сім'ї, зокрема:

організують навчання фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї;

забезпечують фахівців, які проводять корекційні програми з особами, які вчиняють насильство в сім'ї, методичними рекомендаціями щодо впровадження та реалізації цих програм.

До проведення корекційних програм з особами, які вчиняють насильство в сім'ї, можуть залучатися суб'єкти, що надають соціальні послуги сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах.

У разі неявки особи, яка отримала направлення для проходження реабілітаційних заходів (корекційних програм), або ухилення від їх проходження без поважних причин управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту контролюють надання протягом трьох робочих днів спеціалістами, які здійснюють реабілітаційні заходи (корекційні програми), письмового повідомлення про непроходження корекційної програми, згідно з додатком 5 до органу внутрішніх справ, який видав направлення.

2.5. Служби у справах дітей:

ведуть облік дітей, які опинилися в складних життєвих обставинах, у тому числі стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення;

у разі виникнення безпосередньої загрози життю чи здоров'ю дитини вживають заходів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 24.09.2008 № 866 «Питання діяльності органів опіки та піклування, пов'язаної із захистом прав дитини»;

здійснюють прийом інформації про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, а також про випадки жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення та в межах своїх повноважень вживають заходів щодо захисту прав дитини;

порушують питання перед відповідними органами про притягнення до відповідальності фізичних та юридичних осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів дітей;

представляють інтереси дітей у судах;

протягом трьох днів з дня отримання інформації про випадки вчинення насильства в сім'ї стосовно дитини або реальної загрози його вчинення повідомляють відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту та органи внутрішніх справ для вжиття відповідних заходів;

щокварталу, в межах своїх повноважень, надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, згідно з додатком 1.

2.6. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

приймають інформацію про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення;

забезпечують надання особам, які постраждали від насильства в сім'ї, психологічної, соціально-педагогічної, соціально-економічної, інформаційної, соціально-медичної та юридичної допомоги;

здійснюють соціальне інспектування сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального інспектування центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 31.03.2008 № 1278, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 31.05.2008 за № 486/15177;

здійснюють соціальний супровід сімей, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує реальна загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення соціального супроводу центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді сімей та осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту від 25.04.2008 № 1795, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 29.05.2008 за № 471/15162;

забезпечують здійснення закладами соціального обслуговування заходів, спрямованих на відновлення соціальних функцій, морального, психічного та фізичного стану членів сім'ї, стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення;

протягом трьох днів з дня отримання інформації про випадки вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення повідомляють відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадку вчинення насильства стосовно дитини - також службу у справах дітей та органи внутрішніх справ;

щокварталу, в межах своїх повноважень, надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення за формою, наведеною у додатку 1 до цієї Інструкції.

2.7. Органи внутрішніх справ:

проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють членів сім'ї про права, заходи та послуги, якими вони можуть скористатися, та передбачену законодавством відповідальність;

приймають та розглядають заяви та повідомлення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 № 616, та нормативно-правових актів Міністерства внутрішніх справ України;

інформують протягом трьох днів про отримання заяви чи повідомлення відповідне управління (відділ) у справах сім'ї, молоді та спорту, а у випадках, коли заява та повідомлення стосується неповнолітнього або недієздатного

члена сім'ї - службу у справах дітей та орган опіки і піклування, згідно з додатком 6.

отримавши заяву чи повідомлення або іншу інформацію про вчинення насильства в сім'ї, вживають передбачених чинним законодавством заходів щодо припинення насильства. У разі необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги викликають бригаду швидкої медичної допомоги;

при безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу у направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

у разі встановлення в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину, приймають рішення відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України, а у випадку встановлення ознак адміністративного правопорушення - відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення;

щокварталу, у межах своїх повноважень, надають відповідним управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту інформацію, згідно з додатком 1.

2.8. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту, центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах дітей та органи внутрішніх справ, у межах своїх повноважень:

надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, підприємствам, установам і організаціям, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування;

беруть участь у проведенні семінарів, «круглих столів», конференцій та інших заходів з питань попередження насильства в сім'ї;

виявляють причини та умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають заходів щодо їх усунення;

вносять до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування подання з питань попередження насильства в сім'ї;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені чинним законодавством.

III. Здійснення спеціальних заходів з попередження насильства в сім'ї

3.1. Працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, виноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, згідно з додатком 7, про що його повідомляють під розписку.

Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства

в сім'ї може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Підставами для винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї є:

заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання щодо вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї;

отримання інформації про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення (звернення громадян, організацій, підприємств, навчальних закладів тощо);

3.2. Члена сім'ї, якому було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція у справах дітей беруть на профілактичний облік та знімають цих осіб з профільного обліку відповідно до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» та Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС від 20.10.2003 № 1212, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11.11.2003 за № 1031/8352.

Працівниками кримінальної міліції у справах дітей профілактичні справи заводяться у випадках, коли особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягла 18-річного віку.

3.3. У разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції або кримінальна міліція у справах дітей видає цій особі під розписку (додаток 8) направлення на проходження корекційної програми (додаток 9) та в триденний строк надсилають до відповідного кризового центру повідомлення про направлення особи на проходження корекційної програми (додаток 10).

3.4. Особі, яка вчинила насильство в сім'ї, після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах дітей за погодженням з начальником відповідного органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис (додаток 11).

На погодження захисного припису начальнику відповідного органу внутрішніх справ та прокурору подаються офіційне попередження про

неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, заява та повідомлення (інформація) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення та інші матеріали, які характеризують особу, яка вчинила насильство в сім'ї.

Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

Захисний припис може бути винесений осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

- чинити конкретні акти насильства в сім'ї;
- отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

3.5. Офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та захисні приписи виносяться працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах дітей за місцем проживання особи, яка вчинила насильство в сім'ї.

Про відмову особи від підписання цих документів у них робиться відповідний запис.

Директор
Департаменту сімейної
та ґендерної політики
Е.Б. Ламах

Начальник Департаменту
громадської безпеки
МВС України
В.І. Маєвський

Додаток 1
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

**Інформація _____
про здійснення заходів щодо попередження насильства в сім'ї за
_____ 20__р.**

Примітка. Інформація подається за I квартал, I півріччя, 9 місяців та за рік до управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту – до 5 числа місяця, наступного за звітним періодом, до Мінсім'ямолодьспорту – до 10 числа місяця, наступного за звітним періодом;

у графах 5 - 7 та 9 - 16 інформація надається органами внутрішніх справ (інформація від служби дільничних інспекторів міліції та від кримінальної міліції у справах дітей подається окремо);

у графі 8 інформація надається спеціалістами, які проводять корекційні програми;

у графах 17 - 20 інформація надається центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;

у графах 21 та 22 інформація надається службами у справах дітей.

Таблиця

Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду		1		
з них надійшли від	дітей	2		
	жінок	3		
	чоловіків	4		
Кількість осіб, направлених на корекційні програми		5		
з них	жінок	6		
	чоловіків	7		
Кількість осіб, які пройшли корекційні програми		8		
Кількість винесених офіційних попереджень		9		
Кількість винесених захисних приписів		10		
Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї		11		
з них	у службі дільничних інспекторів міліції	жінок	12	
		чоловіків	13	
		дітей	14	
	у кримінальній міліції у справах дітей	жінок	15	
		дітей	16	
		чоловіків	16	
Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї)		17		
З них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду		18		
Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї)		19		
Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги		20		
Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними		21		
Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї		22		
Кошти, витрачені на реалізацію заходів з питань попередження насильства в сім'ї (грн.)		23		

Додаток 2
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

ЖУРНАЛ ОБЛІКУ
заяв та повідомлень про вчинення
насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення

№ з/п	Дата отримання заяви (повідомлення)	Прізвище, ім'я, по батькові особи, щодо якої вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення	Прізвище, ім'я, по батькові особи, яка вчинила насильство в сім'ї	Місце проживання	Наявність у сім'ї неповнолітніх дітей (зазначити прізвище, ім'я та рік народження дитини)	Стислий зміст заяви чи повідомлення	Вжиті заходи	Дата складання акта з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Примітка. У графі 8 зазначаються всі суб'єкти, задіяні у вирішенні проблеми, та конкретні заходи, які здійснювались кожним із них.

Додаток 3
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

АКТ
отримання усної заяви та повідомлення про вчинення
насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення

Дата _____

Акт склав _____
(П.І.Б., посада відповідальної особи)

(П.І.Б., дата народження, місце проживання заявника)

заявляє, що « ____ » _____ 20 ____ року в її (його) сім'ї _____

(П.І.Б., дата народження, адреса реєстрації та фактичного місця проживання)

за адресою _____

стосовно _____

(П.І.Б. та дата народження потерпілих)

було вчинено насильство в сім'ї / існує реальна загроза вчинення насильства
в сім'ї.

(необхідне підкреслити)

Стосовно потерпілої (-го, - их) правопорушником було вчинено насильство:

фізичне: *побиття, удари, опіки, інше* _____

(необхідне підкреслити)

(зазначити)

психологічне: *погрози, образи, залякування, інше* _____

(необхідне підкреслити)

(зазначити)

сексуальне: *примушування до статевого зв'язку, зґвалтування, розбещення*

неповнолітніх, інше _____

(необхідне підкреслити)

(зазначити)

економічне: *позбавлення грошей, житла, їжі, інше* _____
 (необхідне підкреслити)

_____ (зазначити)

Наявність видимих тілесних ушкоджень: *синці, подряпини, інше* _____
 (необхідне підкреслити)

_____ (зазначити)

Потерпіла (-ий, -і) потребує(-ють) допомоги: *психологічної, юридичної, медико-соціальної, профілактичної роботи з правопорушником, допомоги соціального працівника, реабілітації, інше* _____
 (необхідне підкреслити) (зазначити)

Вжиті заходи:

направлена інформація до органів внутрішніх справ, надано медичну, психологічну, юридичну допомогу, направлено до центру медико-соціальної реабілітації, кризового центру, центру соціально-психологічної допомоги, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, інше _____
 (необхідне підкреслити) (зазначити)

Додаток: *письмова заява, пояснення, інше* _____
 (необхідне підкреслити) (зазначити)

на ___ арк. в ___ прим.

Підпис заявниці(-ка) _____

Підпис посадової особи _____ « ___ » _____ 20 __р.

Додаток 4
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

АКТ
з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або реальної
загрози його вчинення

«__» _____ 20__ року

(вказати прізвище та ініціали потерпілого (их) від насильства в сім'ї)

Місце проживання _____
Тел. _____

Комісія у складі:

1. _____
(П.І.Б., місце роботи, посада)
2. _____
(П.І.Б., місце роботи, посада)
3. _____
(П.І.Б., місце роботи, посада)

відвідала сім'ю з метою з'ясування обставин вчинення насильства в сім'ї або
реальної загрози його вчинення, за наслідками якого склала цей акт.

Комісією виявлено, що сім'я _____
складається з _____ осіб, а саме:

Мати:	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)
Батько:	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)
Діти:	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)
	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)
	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)
	_____	_____
	(П.І.Б.)	(дата народження)

Інші особи, які проживають разом (родинні зв'язки):

Баба: _____ (П.І.Б.) _____ (дата народження)
 Дід: _____ (П.І.Б.) _____ (дата народження)
 Інші (зазначити): _____ (П.І.Б.) _____ (дата народження)
 _____ (П.І.Б.) _____ (дата народження)

Сім'я проживає: у власному, найманому будинку, у будинку батьків, родичів, друзів, у гуртожитку, інше _____ (зазначити)
 (необхідне підкреслити)

Характеристика приміщення: _____

Власник житла _____ (П.І.Б.)

Додаткова інформація про сім'ю:

Повна сім'я (*багатодітна сім'я; сім'я усиновлювачів; сім'я опікунів/ піклувальників; неповнолітні батьки; позашлюбна дитина/дитина від іншого шлюбу; жінка, якою проживає чоловік, не є біологічною матір'ю дитини; повернення дитини/одного з батьків з місць позбавлення волі*)
 (необхідне підкреслити)

інше _____ (зазначити)

Неповна сім'я (*багатодітна сім'я; сім'я усиновлювача; сім'я опікуна/ піклувальника; батьки розлучені, але проживають разом; неповнолітні батько/матір; перебування одного з батьків у місцях позбавлення волі; батьки не розлучені, але проживають окремо; місцезнаходження одного з батьків невідоме*)
 (необхідне підкреслити)

інше _____ (зазначити)

Загальний аналіз ситуації, що спричинила факти прояву насильства в сім'ї

Вжиті заходи щодо припинення насильства та надання допомоги членам сім'ї, які постраждали від насильства: _____

Висновки щодо необхідності здійснення подальшої роботи: _____

Ставлення членів сім'ї до співпраці з відповідними органами та установами, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї,

Підпис одного з членів сім'ї _____ (П.І.Б)

Підписи членів комісії: _____ (П.І.Б)

_____ (П.І.Б)

_____ (П.І.Б)

М.П.

(районного управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту)

Начальник управління (відділу)
у справах сім'ї, молоді та спорту _____ (підпис) _____ (П.І.Б.)

Додаток 5
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

Адреса органу внутрішніх справ,
який видав направлення

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НЕПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Повідомляємо, що направлений/а вами для проходження корекційної програми

(П.І.Б., число, дата народження; місце проживання)

у назначений термін не з'явився(лась) / не пройшов(ла) її в повному обсязі.
(потрібне підкреслити)

« _____ » _____ 20__ року

(підпис, посада, П.І.Б.
особи, яка надіслала повідомлення)

Додаток 6
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

СПЕЦІАЛЬНА КАРТКА ОБЛІКУ факту вчинення насильства в сім'ї

Дата і час скоєння насильства в сім'ї _____

Адреса _____

Потерпіла(ий) _____

(П.І.Б., дата народження, місце проживання, родинний зв'язок з правопорушником)

Правопорушник(и) _____

(П.І.Б., дата народження, місце проживання, місце роботи, посада, судимість (стаття КК))

Наявність тілесних ушкоджень:

у потерпілої(го): **так/ні**; *синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи*
(підкреслити)

інше _____ ;

(вказати)

у правопорушника: **так/ні**; *синці, подряпини, кровотеча, опіки, переломи*
(підкреслити)

інше _____ ;

(вказати)

Заява потерпілої(го): *письмова, усна, дата, № картки оперативного*
*заповнення, не надійшла, направлення на судово-медичну експертизу №*__

(необхідне підкреслити)

Присутність неповнолітніх дітей при конфлікті: **так/ні** _____

(ім'я, рік народження дитини, № школи, клас)

Психічний стан дитини/дітей: *плач, переляк, інше* _____

(вказати)

Ознаки алкогольного сп'яніння:
у потерпілої(го): **так/ні**
у правопорушника: **так/ ні**

Поводження особи, яка вчинила насильство в сім'ї, при втручанні: *агресія, опір міліції, спокійне, інше* _____
(вказати)

Заходи впливу на особу, яка вчинила насильство в сім'ї: *профбесіда, офіційне попередження, адміністративне стягнення, затримання*

Поставлення особи, яка вчинила насильство в сім'ї, на облік в органах внутрішніх справ: категорія обліку _____, дата _____, № проф. справи _____, П.І.Б. дільничного інспектора міліції, який проводить профроботу _____.

Прийняте за матеріалом рішення: *направлений до суду, № кримінальної справи/ відмовного матеріалу* _____;
інше _____;
(вказати)

посада, назва органу внутрішніх справ, П.І.Б. працівника, який перебував на місці події.

Примітка. Спеціальна картка обліку факту вчинення насильства в сім'ї зберігається в накопичувальній справі, а її копія у триденний строк направляється до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках вчинення насильства в сім'ї стосовно неповнолітнього чи недієздатного - також у службу у справах дітей та до органу опіки та піклування.

Додаток 7
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

ОФІЦІЙНЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

Я, _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ року народження, проживаю за адресою:

_____ (місце проживання)

У зв'язку з тим, що _____
(короткий зміст вчинення насильства в сім'ї)

_____ на підставі статті 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис особи, яка вчинила насильство в сім'ї _____
_____ 20__ року

Офіційне попередження здійснено _____
(посада, звання, прізвище та підпис
працівника, який здійснив попередження)

у присутності _____
(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

Додаток 8
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

РОЗПИСКА

Я, _____,
(П.І.Б.)

направлення на проходження корекційної програми отримав(ла)
_____ 20__ року.

Мені роз'яснено, що у разі непроходження корекційної програми без поважних причин до мене будуть застосовані адміністративні стягнення згідно зі статтею 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення.

(підпис)

(дата)

Додаток 9
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

Штамп органу внутрішніх справ

**НАПРАВЛЕННЯ
НА ПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ**

(П.І.Б., дата народження, адреса)

видано направлення на проходження корекційної програми в _____

(найменування закладу, адреса)

Для проходження корекційної програми необхідно з'явитися до
____ 20__ року

Графік прийому спеціаліста: понеділок - п'ятниця з 9.00 до 18.00

(П.І.Б., посада особи, яка видала направлення)

Дата видачі направлення _____ 20__ року

(підпис посадової особи, яка видала направлення)

Додаток 10
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

Штамп органу внутрішніх справ

ПОВІДОМЛЕННЯ ПРО НАПРАВЛЕННЯ ОСОБИ НА ПРОХОДЖЕННЯ КОРЕКЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ

Для проходження корекційної програми направлено _____

(П.І.Б., дата народження; місце проживання)

який (яка) _____

(зазначити дату, щодо кого та який вид насильства в сім'ї вчинила направлена особа)

Для проходження корекційної програми особі запропоновано з'явитися

_____ 20__ року

_____ 20__ року

_____ (П.І.Б. та посада особи, яка
надіслала повідомлення)

Додаток 11
до Інструкції щодо порядку взаємодії
управлінь (відділів) у справах сім'ї,
молоді та спорту, служб у справах
дітей, центрів соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді та відповідних
підрозділів органів внутрішніх
справ з питань здійснення заходів з
попередження насильства в сім'ї

ПОГОДЖЕНО ПОГОДЖЕНО
Начальник _____ району Прокурор _____ області
УМВС України в _____
_____ 20__ року _____ 20__ року

ЗАХИСНИЙ ПРИПИС

_____ 20__ року _____
(назва населеного пункту)

Я, _____
(посада, звання, прізвище та ініціали працівника, який виніс захисний припис)

на підставі статті 13 Закону України «Про попередження насильства
в сім'ї» виніс захисний припис _____

(прізвище, ім'я та по батькові)
_____ року народження, який/яка проживає за
адресою: _____

у зв'язку зі скоєнням ним/нею в сім'ї умисних насильницьких дій фізичного,
сексуального, психологічного, економічного спрямування (насильства в
сім'ї) після отримання офіційного попередження про неприпустимість їх
вчинення.

Цим приписом _____
заборонено чинити такі дії (необхідне підкреслити):

- чинити конкретні акти насильства в сім'ї;
- отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона за власним бажанням перебуває в місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;

- вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені обмеження діють до _____ 20__ року

_____ роз'яснено, що в разі

(прізвище, ім'я та по батькові)

порушення ним (нею) вимог захисного припису він/вона буде притягнутий(а) до відповідальності згідно з чинним законодавством.

_____ 20__ року
(підпис посадової особи, якою (дата винесення захисного припису)
винесено захисний припис)

Підпис особи, якій винесено захисний припис _____
_____ 20__ року

ДОДАТОК 5**Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів
міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України****Наказ Міністерства внутрішніх справ України
від 11 листопада 2010 року № 550****(витяг)****Зареєстровано в Міністерстві юстиції України
6 грудня 2010 р. за № 1219/18514**

Відповідно до частини п'ятої статті 7 Закону України «Про міліцію», статті 3 Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», статті 3 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», Указу Президента України від 19.07.2005 № 1119 «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності», розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 № 1911-р «Про схвалення Концепції Державної програми профілактики правопорушень на період до 2015 року», з метою підвищення ефективності роботи дільничних інспекторів міліції у сфері профілактики правопорушень та соціальної спрямованості їх діяльності НАКАЗУЮ:

1. Затвердити Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України (далі - Положення), що додається.

2. Керівникам структурних підрозділів центрального апарату МВС, начальникам головних управлінь, управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі (далі - ГУМВС, УМВС):

2.1. Забезпечити за напрямками діяльності виконання вимог цього Положення.

2.2. Посилити контроль за виконанням на місцях вимог цього Положення щодо вдосконалення організації роботи дільничних інспекторів міліції, налагодження ділових стосунків з громадськістю в забезпеченні правопорядку, профілактики правопорушень. До керівників, які ігнорують вимоги цього Положення, уживати заходів дисциплінарного впливу згідно з Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ.

3. Начальникам ГУМВС, УМВС:

3.1. Забезпечити вивчення зазначеного Положення з дільничними інспекторами міліції та особовим складом підпорядкованих підрозділів органів внутрішніх справ й організувати роботу згідно з його вимогами.

3.2. Ужити заходів щодо приведення штатної чисельності дільничних інспекторів міліції відповідно до визначених нормативів. З метою створення належних умов для роботи цих працівників забезпечити їх необхідною кількістю службових приміщень, транспортом, засобами зв'язку, комп'ютерною технікою та спецзасобами.

3.3. Визначити в міськрайорганах внутрішніх справ 1 - 2 базові адміністративні зони, створити в їх межах належні умови для проведення практичних занять і стажування дільничних інспекторів міліції, які не мають відповідного досвіду роботи, з метою підвищення професійного рівня працівників та впровадження в практичну діяльність позитивних форм і методів їх роботи.

3.4. Протягом січня 2011 року розглянути на оперативних нарадах стан організації наставництва в службі дільничних інспекторів міліції. Провести практичні заняття з начальниками відділів (секторів) дільничних інспекторів міліції міськрайорганів внутрішніх справ та наставниками щодо обміну досвідом роботи з питань навчання новопризначених працівників формам і методам роботи з населенням, спрямованим на підвищення авторитету працівника міліції.

3.5. Постійно вивчати умови праці дільничних інспекторів міліції, забезпечення їх службовими приміщеннями, житлом, транспортними засобами, засобами зв'язку, комп'ютерною технікою та спецзасобами. У разі потреби вносити органам державної влади та органам місцевого самоврядування пропозиції щодо сприяння у вирішенні зазначених питань відповідно до статті 24 Закону України «Про міліцію».

3.6. Заборонити використання дільничних інспекторів міліції поза межами закріплених за ними адміністративних дільниць та для виконання завдань, не пов'язаних з їх службовими обов'язками.

4. Визнати такими, що втратили чинність, наказ МВС від 20.10.2003 № 1212 «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 11.11.2003 за № 1031/8352 (зі змінами), та наказ МВС від 25.07.2005 № 595 «Про затвердження Положення про громадського помічника дільничного інспектора міліції в сільській місцевості», зареєстрований в Міністерстві юстиції України 05.08.2005 за № 865/11145 (зі змінами).

7. Наказ надіслати за належністю.

8. Наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

**Міністр
генерал-лейтенант міліції
А. В. Могильов**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Міністерства внутрішніх справ України
11.11.2010 № 550
Зареєстровано
в Міністерстві юстиції України
6 грудня 2010 р. за № 1219/18514

ПОЛОЖЕННЯ
про службу дільничних інспекторів міліції
в системі Міністерства внутрішніх справ України

(витяг)

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає завдання, основні напрями організації роботи, обов'язки і права працівників служби дільничних інспекторів міліції.

1.3. У своїй діяльності працівники служби дільничних інспекторів міліції керуються Конституцією України, законами України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, Загальною декларацією прав людини, Конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод та цим Положенням.

1.4. Діяльність служби дільничних інспекторів міліції в системі МВС здійснюється відповідно до принципів законності, гуманізму, поваги до особи, соціальної справедливості, взаємодії з трудовими колективами, громадськими організаціями й населенням, незалежності від діяльності політичних партій та інших громадських об'єднань.

1.5. Працівники служби дільничних інспекторів міліції при здійсненні своїх повноважень взаємодіють з органами державної влади, органами місцевого самоврядування та громадськими організаціями.

1.6. У цьому Положенні вживаються терміни в такому значенні:

Адміністративна дільниця - частина території адміністративної зони, яка наказом начальника міськрайоргану закріплюється за дільничним інспектором міліції.

Адміністративна зона - територія, що обслуговується міськрайорганом внутрішніх справ (три - чотири адміністративні дільниці), межі якої визначаються начальником міськрайоргану.

Громадська безпека - стан захищеності інтересів людини, суспільства й держави від суспільно небезпечних діянь і негативного впливу надзвичайних обставин, викликаних криміногенною ситуацією, стихійним лихом, катастрофами, аваріями, пожежами, епідеміями та іншими надзвичайними подіями.

Громадський порядок - система суспільних відносин, які складаються і розвиваються в громадських місцях під впливом правових та соціальних норм, спрямованих на забезпечення нормального функціонування установ, організацій, громадських об'єднань, праці й відпочинку громадян, повагу до їх честі, людської гідності та громадської моралі.

Дільничний (старший) інспектор міліції - посадова особа органу внутрішніх справ, на яку покладено виконання завдань служби дільничних інспекторів міліції та яку наділено повноваженнями відповідно до законодавства.

Дільничний пункт міліції - службове приміщення, яке надається дільничному інспекторові міліції для роботи та прийому громадян.

Загальна профілактична робота - комплекс заходів, спрямованих на виявлення причин та умов, які призводять до скоєння правопорушень, їх усунення в межах своєї компетенції, проведення профілактично-роз'яснювальної роботи серед громадян.

Звіт дільничного інспектора міліції перед населенням - форма профілактичної роботи, яка включає систематичне доведення до відома громадян інформації про стан правопорядку на адміністративній дільниці, заходи, які вживаються міськрайорганом внутрішніх справ щодо попередження правопорушень з метою підвищення авторитету та довіри населення до його діяльності.

Індивідуальна профілактична робота - комплекс заходів щодо конкретних осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на обліках в органах внутрішніх справ, з метою попередження вчинення ними злочинів та інших правопорушень.

Паспорт на адміністративну дільницю - документ, який ведеться дільничним інспектором міліції з метою накопичення інформації про адміністративну дільницю. У ньому фіксуються такі дані: схема розташування дільниці, соціально-економічні, демографічні та інші особливості дільниці, стан злочинності та громадського порядку, наявність патрульних нарядів і громадських формувань, які беруть участь в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень, інші відомості та

інформація, необхідна для виконання покладених на нього обов'язків.

Правопорядок - система суспільних відносин, які врегульовані нормами права.

Профілактичний облік - комплекс заходів щодо запобігання, попередження, фіксації та припинення протиправних дій, а також взяття на облік та накопичення відомостей щодо категорії осіб, які проживають на адміністративній дільниці та підлягають контролю з боку дільничного інспектора міліції.

Профілактичний обхід адміністративної дільниці - форма загальної профілактичної роботи дільничного інспектора міліції, яка поєднує відвідування установ, організацій, підприємств, помешкань громадян, осіб, які перебувають на профілактичних обліках в органах внутрішніх справ, установлення довірчих стосунків з населенням з метою отримання необхідної інформації.

Профілактична робота дільничного інспектора міліції - здійснення організаційно-практичних заходів з проведення загальної та індивідуальної профілактики правопорушень на адміністративній дільниці.

Робота дільничного інспектора міліції зі зверненнями громадян - діяльність щодо розгляду письмових (усних) звернень (заяв, клопотань, скарг, пропозицій, зауважень) громадян, що спрямована на захист їх прав, свобод і законних інтересів.

2. Основні завдання працівників служби дільничних інспекторів міліції

2.1. Проведення загальної та індивідуальної профілактичної роботи серед жителів адміністративної дільниці. Охорона громадського порядку та забезпечення громадської безпеки на території, що обслуговується.

2.2. Робота з населенням та громадськими формуваннями на адміністративній дільниці щодо охорони громадського порядку та громадської безпеки, профілактики правопорушень та боротьби зі злочинністю.

2.3. Участь разом з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ у виявленні, попередженні, припиненні адміністративних правопорушень та злочинів, а також у розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці.

3. Основні функції працівників служби дільничних інспекторів міліції

3.1. Забезпечення прав і свобод людини, її безпеки та захист від протиправних посягань, надання у межах своїх повноважень правової, соціальної допомоги та інших послуг населенню.

3.2. Налагодження співпраці з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, населенням і громадськими формуваннями з охорони громадського порядку у зміцненні правопорядку та профілактиці правопорушень.

3.3. Всебічне, повне й об'єктивне дослідження причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень, унесення пропозицій щодо їх усунення, інформування населення з цих питань у своїх виступах як перед жителями адміністративної дільниці, так і через засоби масової інформації.

3.4. Організація діяльності базових дільничних пунктів міліції.

3.5. Формування позитивної громадської думки щодо стану правопорядку та діяльності дільничних інспекторів міліції, підвищення довіри населення до міліції.

6. Повноваження начальників відділів (секторів) дільничних інспекторів міліції міськрайорганів внутрішніх справ

6.1. Здійснюють керівництво дільничними (старшими) інспекторами міліції, їх помічниками, інспекторами (старшими) по роботі з населенням та громадськими формуваннями, спрямовують і координують їх діяльність щодо проведення профілактичної роботи на адміністративних дільницях.

6.2. Систематично контролюють, аналізують і оцінюють результати діяльності дільничних інспекторів міліції, уживають заходів щодо усунення виявлених недоліків, а також вносять керівництву міськрайоргану пропозиції щодо вдосконалення діяльності служби, зміцнення взаємодії з іншими підрозділами органів внутрішніх справ, органами державної влади та органами місцевого самоврядування, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку.

6.3. Планують роботу відділу (сектору) дільничних інспекторів міліції, організують виконання запланованих заходів, підготовку аналітичних матеріалів з основних напрямів їхньої службової діяльності.

6.4. Представляють при призначенні на посади дільничних інспекторів (за дорученням начальника міськрайоргану) в органах державної влади,

органах місцевого самоврядування та громадських формуваннях з охорони громадського порядку.

6.5. Контролюють прийняття та своєчасний якісний і повний розгляд дільничними інспекторами міліції звернень громадян та службових осіб, які перебувають у них на виконанні.

6.6. Вносять керівництву міськрайоргану внутрішніх справ пропозиції про заслуховування на оперативних нарадах дільничних інспекторів щодо результатів їхньої діяльності.

6.7. Здійснюють контроль за несенням служби дільничними інспекторами міліції, їх помічниками.

6.8. Щомісяця перевіряють наявність та ведення дільничними (старшими) інспекторами міліції службової документації, яка зберігається в їхньому службовому приміщенні, дотримання ними санітарного порядку й пожежної безпеки на робочому місті з відображенням результатів перевірки в Паспорті дільниці (додаток 1).

6.9. Надають допомогу дільничним інспекторам міліції з питань профілактичної роботи, підбору громадських помічників дільничних інспекторів міліції, підготовки матеріалів для проведення звітів перед населенням адміністративної дільниці.

6.10. Аналізують і готують пропозиції органам місцевого самоврядування про стан матеріально-технічного забезпечення дільничних інспекторів, потребу в наданні житла, службових приміщень, забезпечення їх меблями і засобами зв'язку.

6.11. Беруть участь у межах компетенції у відборі, навчанні, вихованні кадрів для служби дільничних інспекторів міліції. Уносять пропозиції про призначення на посаду, переміщення та звільнення з посади дільничних інспекторів, заохочення і притягнення у встановленому Дисциплінарним статутом органів внутрішніх справ порядку до дисциплінарної відповідальності, а також про заохочення громадян, членів громадських формувань з охорони громадського порядку, які активно сприяють міліції в забезпеченні охорони громадського порядку, профілактиці правопорушень.

6.12. Забезпечують взаємодію дільничних інспекторів міліції з громадськими формуваннями з охорони громадського порядку щодо виконання ними завдань, передбачених законодавством, профілактики правопорушень, а також проведення роботи з особами, які перебувають на профілактичному обліку органів внутрішніх справ.

6.13. Уживають заходів щодо підвищення ролі старших дільничних інспекторів міліції в безпосередньому керівництві дільничними інспекторами та посиленні контролю за їх повсякденною службовою діяльністю.

6.14. Уживають заходів щодо закріплення дільничних інспекторів на адміністративних дільницях, унеможливлення доручення їм завдань, не передбачених функціональними обов'язками, а також створення належних умов для їх роботи, забезпечення житлом і службовими приміщеннями, транспортними засобами та засобами зв'язку.

6.15. Розробляють і подають на затвердження керівництву міськрайоргану графіки роботи підлеглих, виступів і звітів перед населенням, організують та контролюють їх виконання.

6.16. Проводять за фактами вчинення тяжких і особливо тяжких злочинів особами, які перебувають на профілактичному обліку в органах внутрішніх справ, службові розслідування щодо виконання дільничними інспекторами міліції обов'язків з профілактики злочинів стосовно осіб цієї категорії відповідно до Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України.

6.17. Організують та контролюють проведення дільничними інспекторами міліції профілактичної роботи з особами, які перебувають на профілактичних обліках.

6.18. Контролюють дотримання працівниками служби дільничних інспекторів міліції дисципліни та законності.

6.19. Забезпечують виконання рішень органів місцевого самоврядування.

6.20. Відповідають за стан службової дисципліни, виконання вимог цього Положення дільничними (старшими) інспекторами міліції.

7. Порядок призначення старших дільничних (дільничних) інспекторів міліції та їх помічників

7.1. Старший дільничний (дільничний) інспектор міліції є громадянином України, який перебуває на відповідній штатній посаді начальницького складу органів внутрішніх справ та має спеціальне звання.

7.2. Старший дільничний інспектор міліції повинен мати вищу юридичну або іншу вищу освіту кваліфікаційного рівня «спеціаліст» чи «бакалавр» та стаж роботи на посаді дільничного інспектора не менше

трьох років, а дільничний інспектор міліції - юридичну або іншу спеціальну освіту кваліфікаційного рівня «бакалавр», «спеціаліст», необхідний рівень знань, достатній для виконання своїх функціональних обов'язків, і прийняти Присягу працівника органів внутрішніх справ України.

При призначенні кандидата на посаду дільничного інспектора міліції, який буде обслуговувати територію з компактним проживанням етнічних меншин, доцільно враховувати його приналежність до цих меншин.

7.3. Старший дільничний (дільничний) інспектор міліції призначається на посаду і звільняється з посади наказом начальника ГУМВС, УМВС.

7.4. Працівник, уперше прийнятий до органів внутрішніх справ на посаду дільничного інспектора, допускається до самостійної роботи на дільниці після початкової підготовки, а призначений на цю посаду після закінчення навчального закладу МВС чи з іншого підрозділу, якщо він раніше не працював на такій посаді, - після проходження відповідних курсів та тримісячного стажування на закріпленій дільниці під керівництвом досвідченого дільничного інспектора.

7.5. Старший дільничний (дільничний) інспектор міліції проходить курси підвищення кваліфікації у вищих навчальних закладах МВС безкоштовно.

7.7. З метою надання допомоги дільничним інспекторам міліції, що обслуговують території зі складною оперативною обстановкою, до штату служби дільничних інспекторів міліції вводяться посади помічників дільничних інспекторів міліції.

7.7.1. Кількість помічників дільничних інспекторів міліції визначається співвідношенням кількості таких посад і посад старших дільничних інспекторів і дільничних інспекторів міліції з розрахунку 1 : 4.

7.7.2. Помічником дільничного інспектора міліції присвоюється спеціальне звання молодшого начальницького складу органів внутрішніх справ.

7.7.3. Призначення на посаду помічника дільничного інспектора міліції та звільнення з неї здійснюються начальником міськрайоргану згідно з номенклатурою посад, що визначається наказом ГУМВС, УМВС.

7.7.4. Наказом начальника міськрайоргану помічник дільничного інспектора міліції закріплюється за конкретним дільничним (старшим дільничним) інспектором міліції. Свою службову діяльність він здійснює під безпосереднім керівництвом дільничного (старшого дільничного) інспектора міліції, за яким закріплений.

7.7.5. Помічник дільничного інспектора міліції не виносить рішень у справах про адміністративні правопорушення та не приймає рішення щодо відмови в порушенні кримінальної справи.

8. Права старшого дільничного (дільничного) інспектора міліції

8.1. Вимагати від громадян і службових осіб, які порушують громадський порядок, припинення правопорушень та дій, що перешкоджають здійсненню повноважень міліції, виносити на місці усне попередження особам, які допустили малозначні адміністративні порушення, а в разі невиконання зазначених вимог застосовувати передбачені законодавством України заходи примусу.

8.2. Перевіряти у громадян при підозрі у вчиненні правопорушень документи, що засвідчують їх особу, а також інші документи, необхідні для з'ясування питання щодо додержання правил, нагляд і контроль за виконанням яких покладено на міліцію.

8.3. Виявляти і вести облік осіб, які підлягають профілактичному впливу, на підставі та в порядку, встановленому законодавством України, виносити їм офіційне застереження про неприпустимість протиправної поведінки, зразок якого наведено у додатку 2 до цього Положення.

8.4. Викликати громадян і службових осіб за справами і матеріалами, які перебувають у його провадженні або в провадженні слідчого (за його дорученням). У випадках і в порядку, що передбачені Кримінально-процесуальним кодексом України і Кодексом України про адміністративні правопорушення, здійснювати привід громадян і посадових осіб, які без поважних причин ухиляються від явки за викликом.

8.5. Викликати осіб, які систематично вчиняють порушення громадського порядку та інші правопорушення, для винесення їм офіційного застереження про неприпустимість протиправної поведінки.

8.6. Доставляти до міськрайоргану і затримувати осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, якщо вичерпані інші заходи впливу.

8.7. Відповідно до пункту 5 частини першої статті 11 Закону України «Про міліцію» затримувати і тримати у спеціально відведених для цього приміщеннях військовослужбовців, які вчинили діяння, що підпадають під ознаки злочину або адміністративного правопорушення, до передачі їх військовослужбовцям Військової служби правопорядку у Збройних Силах України або військового командування.

8.8. Складати протоколи про адміністративні правопорушення та накладати адміністративні стягнення на громадян, які вчинили адміністративні правопорушення, відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення. Проводити особистий огляд, огляд речей, вилучення речей і документів, застосовувати інші передбачені законодавством заходи забезпечення провадження у справах про адміністративні правопорушення.

8.9. Входити безперешкодно в будь-який час доби:

на територію і в приміщення підприємств, установ і організацій, у тому числі митниці, та оглядати їх з метою припинення злочинів, переслідування осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, при стихійному лихові та інших надзвичайних обставинах;

до житла чи до іншого володіння особи, яка перебуває під адміністративним наглядом, з метою перевірки виконання встановлених судом обмежень.

Забороняється входити на територію і в приміщення посольств, консульств, місій іноземних держав, а також до приміщень іноземних громадян, які користуються дипломатичним імунітетом.

8.10. Затримувати і доставляти до органів внутрішніх справ відповідно до Закону України «Про міліцію» осіб, підозрюваних у вчиненні злочину, обвинувачених, які переховуються від дізнання, слідства чи суду, засуджених, які ухиляються від виконання кримінального покарання, - на строки і в порядку, передбачені законом, щодо яких як запобіжний захід обрано взяття під варту, - на строк, встановлений судом, але не більше десяти діб.

8.11. Використовувати безперешкодно транспортні засоби, що належать підприємствам, установам, організаціям і громадянам (крім транспортних засобів дипломатичних, консульських та інших представництв іноземних держав, міжнародних організацій, транспортних засобів спеціального призначення), для проїзду до місця події чи стихійного лиха, доставлення до лікувальних закладів осіб, які потребують невідкладної медичної допомоги, переслідування правопорушників та доставлення їх до органів внутрішніх справ.

8.12. Уживати до осіб, які вчинили насильство в сім'ї, заходів, передбачених статтею 6 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

8.13. У невідкладних випадках безперешкодно і безкоштовно користуватися засобами зв'язку, що належать підприємствам, установам, організаціям, а засобами зв'язку, що належать громадянам, - за їхньою згодою.

8.14. Застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та вогнепальну зброю в порядку, установленому Законом України «Про міліцію».

8.15. Підписувати і надсилати запити:

до інформаційних центрів - щодо громадян, які є учасниками кримінального процесу, а також осіб, які перебувають на профілактичному обліку, з метою перевірки на наявність у них судимості;

за місцем роботи правопорушників - про видачу на них характеристик, довідок та інших документів, необхідних для перевірки заяв громадян, виконання запитів підприємств, установ і організацій, проведення профілактичної роботи;

закладів охорони здоров'я - про перебування громадян на медичному або профілактичному обліку, хворих на хронічний алкоголізм чи наркоманію, їх ставлення до лікування.

8.16. Направляти до органів державної влади та місцевого самоврядування, громадським організаціям, трудовим колективам і громадськості за місцем проживання особи пропозиції щодо:

усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень; ужиття заходів з метою попередження насильства в сім'ї, надання соціальної допомоги сім'ям, що опинилися в складних життєвих обставинах;

призупинення (припинення) діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку, які неналежним чином виконують свої обов'язки.

9. Обов'язки дільничного інспектора міліції

9.1. Дільничний інспектор міліції повинен постійно вивчати та аналізувати оперативну обстановку на адміністративній дільниці.

9.2. Дільничний інспектор міліції повинен знати:

територію адміністративної дільниці, її особливості, систему доріг, розташування й режим роботи підприємств, установ та організацій усіх форм власності, баз, складів, інших місць збереження товарно-матеріальних цінностей, а також об'єктів дозвільної системи, аптеки, інші місця збереження наркотичних засобів та психотропних речовин, порядок їх охорони, місця стоянок транспортних засобів, а в сільській місцевості - усі населені пункти, фермерські господарства, лісові масиви, заготівельні та переробні організації, можливі місця незаконного вирощування посівів снотворного маку чи конопель, місця зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

населення адміністративної дільниці, характер його зайнятості, етнічний склад, місцеві звичаї, традиції та культуру;

кількість скоєних на адміністративній дільниці злочинів, обставини, які призводять до їх скоєння, осіб, поведінка яких контролюється працівниками органів внутрішніх справ, прикмети осіб, що підозрюються у скоєні злочинів, осіб, що скоїли злочини, викрадених речей та транспортних засобів, які перебувають у розшуку;

законодавство, що регламентує діяльність служби дільничних інспекторів міліції, питання організації охорони громадського порядку та громадської безпеки, боротьби зі злочинністю, а також керуватися ними у повсякденній діяльності;

місця концентрації осіб, схильних до скоєння адміністративних правопорушень та злочинів;

сили та засоби, які залучаються до охорони громадського порядку, попередження й розкриття злочинів та адміністративних правопорушень;

порядок огляду місця події, виявлення, закріплення та вилучення слідів злочину та інших речових доказів, дії дільничного інспектора міліції на місці вчинення злочину, а також оформлення процесуальних документів, які складаються за дорученням слідчого.

9.3. Дільничний інспектор міліції має надавати допомогу:

9.3.1. Громадянам, службовим особам, підприємствам, установам, організаціям, громадським організаціям у здійсненні їх законної діяльності, якщо їм чиниться протидія або загрожує небезпека з боку правопорушників.

9.3.2. Правову, першу медичну та іншу допомогу громадянам, які постраждали від протиправних дій, у результаті нещасних випадків, особам, які перебувають в безпорадному або іншому небезпечному для життя або здоров'я стані.

9.4. Дільничний інспектор міліції повинен попереджувати, виявляти та припиняти адміністративні правопорушення, здійснювати в межах своїх повноважень провадження у справах про адміністративні правопорушення.

9.5. При виявленні на території адміністративної дільниці інших порушень, реагування на які не належить до компетенції органів внутрішніх справ, інформувати про це органи державної влади та місцевого самоврядування.

9.6. Проводити профілактично-роз'яснювальну роботу серед населення з метою формування у свідомості громадян, особливо молоді, правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ.

9.7. Рекомендує особам, яким заподіяно тілесні ушкодження, звернутися до органів судово-медичної експертизи для проходження медичного обстеження для визначення ступеня тяжкості цих ушкоджень.

10. Організація роботи дільничного інспектора міліції на адміністративній дільниці

10.1. Організація роботи дільничного інспектора покладається на начальника міського, районного органу (управління) внутрішніх справ, його заступника - начальника міліції громадської безпеки та заступника начальника з керівництва дільничними інспекторами міліції. Безпосереднє керівництво його роботою здійснює начальник відділу (сектору) дільничних інспекторів та старший дільничний інспектор.

10.2. За дільничним інспектором наказом начальника міськрайоргану закріплюється адміністративна дільниця, якій надається відповідний порядковий номер. Територія адміністративної дільниці (її розміри та межі) визначається, а за необхідності уточняється або переглядається (зменшується або збільшується) начальником міськрайоргану за поданням заступника начальника міськрайоргану (начальника міліції громадської безпеки, начальника служби дільничних інспекторів міліції) з обов'язковим урахуванням чисельності населення, яке проживає на дільниці, стану оперативної обстановки, наявності закріпленого за дільничним інспектором автотранспорту, особливостей території та адміністративного поділу міста (району) до визначених розрахунків (до 3 тис. чол. - у містах, у сільській місцевості - до 2,2 тис. чол., індивідуально диференційованої площі залежно від кількості населених пунктів, віддаленості їх від міськрайоргану та між собою), думки населення та місцевих органів самоврядування.

10.3. На період тривалої відсутності дільничного інспектора (відпустка, навчання, хвороба, відрадження та інше) обслуговувана ним адміністративна дільниця наказом начальника міськрайоргану за поданням заступника начальника (начальника міліції громадської безпеки, начальника служби дільничних інспекторів) закріплюється за іншим дільничним інспектором міліції.

10.4. Приймання дільниці проводиться під контролем начальника міліції громадської безпеки (за потреби - інших заступників начальника міськрайоргану), за участю старшого дільничного інспектора і в присутності дільничного інспектора, який здає дільницю. Дільничного інспектора, який приймає дільницю, ознайомлюють з її особливостями і станом оперативної обстановки. Про приймання-здавання дільниці робиться спеціальна позначка в паспорті на дільницю.

10.5. Дільничний інспектор міліції працює за особистим планом, складеним у робочому зошиті на кожен тиждень з урахуванням оперативної обстановки та наявності на виконанні кореспонденції.

Робочий зошит ведеться в довільній формі, реєструється в секретаріаті (канцелярії) міськрайоргану внутрішніх справ. Аркуші робочого зошита повинні бути пронумеровані, прошиті та скріплені печаткою.

10.6. Дільничний інспектор міліції у своїй роботі тісно взаємодіє з працівниками інших служб та підрозділів міськрайоргану шляхом обміну інформацією, участі в плануванні та реалізації спільних заходів, що проводяться за рішенням його безпосереднього керівника, начальника міськрайоргану внутрішніх справ чи заступника.

10.7. Кожний дільничний інспектор міліції веде Паспорт дільниці, у якому зосереджуються відомості, що характеризують соціально-економічні, демографічні та інші особливості дільниці, дані про стан злочинності, організацію охорони громадського порядку, а також інша інформація, необхідна для виконання покладених на нього обов'язків.

10.8. Режим роботи дільничного інспектора міліції визначається залежно від стану оперативної обстановки на дільниці. Тривалість робочого часу та відпочинку визначається Законом України «Про міліцію», законодавством про працю і Положенням про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.07.91 № 114.

10.9. Протягом усього робочого дня дільничний інспектор зобов'язаний у встановленому начальником міськрайоргану внутрішніх справ або начальником міліції громадської безпеки порядку підтримувати зв'язок з черговим по міськрайоргану внутрішніх справ і своїм безпосереднім керівником.

10.10. Установлюються приймальні дні населення на кожній дільниці у вівторок з 09.00 до 11.00, четвер - з 18.00 до 21.00, суботу - одним із дільничних інспекторів міліції адміністративної зони з 10.00 до 13.00 у службовому приміщенні старшого дільничного інспектора.

10.11. Усі звернення під час особистого прийому громадян заносяться дільничним інспектором міліції до журналу обліку особистого прийому громадян дільничним (старшим дільничним) інспектором міліції (додаток 3) і реєструються відповідно до вимог Закону України «Про звернення громадян» та наказу МВС від 14.04.2004 № 400 «Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються», зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 06.05.2004 за № 571/9170.

10.12. Дільничний інспектор міліції здійснює поквартирний та подвірний обхід помешкань громадян відповідно до методики проведення поквартирного (подвірного) обходу (додаток 4) з обов'язковим врученням візитних карток і пам'яток з профілактики злочинів. Результати обходу використовує в попереджувально-профілактичній роботі.

11. Особливості організації роботи дільничного інспектора міліції в сільській місцевості

Специфіка роботи дільничного інспектора міліції, який обслуговує сільську місцевість, насамперед визначається віддаленістю адміністративної дільниці від органу внутрішніх справ, відсутністю на цій території патрульної служби міліції, необхідністю виконання ним у тісній взаємодії з виконавчими органами сільських, селищних рад і громадськими організаціями функцій інших служб органів внутрішніх справ.

11.1. При закріпленні за дільничним інспектором міліції адміністративної дільниці в сільській місцевості враховується її територія (особливості, розміри та межі), кількість сільських (селищних) рад та населених пунктів, віддаленість їх від районного органу внутрішніх справ та між собою, стан оперативної обстановки.

Доцільно закріплювати адміністративну дільницю за дільничним інспектором міліції у межах однієї сільської (селищної) ради, що дасть йому можливість більш ефективно впливати на стан правопорядку на її території, оперативно реагувати на звернення громадян щодо вчинення злочинів та інших правопорушень.

11.2. Дільничний інспектор міліції, який обслуговує два і більше сільських населених пункти, здійснює прийом громадян у визначені дні відповідно до графіка, затвердженого начальником міськрайоргану внутрішніх справ.

Приклад: якщо дільничний інспектор міліції обслуговує чотири населених пункти, прийом громадян може здійснюватися за таким графіком:

перший, третій вівторок місяця з 09.00 до 11.00 - у першому населеному пункті;

другий, четвертий вівторок місяця з 09.00 до 11.00 - у другому населеному пункті;

перший, третій четвер місяця з 18.00 до 21.00 - у третьому населеному пункті;

другий, четвертий четвер місяця з 18.00 до 21.00 - у четвертому населеному пункті.

У сільській місцевості прийом громадян проводити разом з представниками сільських (селищних) рад (за їх згодою), що дасть можливість вирішувати порушені у зверненнях питання відповідно до компетенції органів внутрішніх справ.

11.3. З метою забезпечення належного громадського порядку, профілактики правопорушень у сільській місцевості дільничний інспектор міліції вживає таких заходів: взаємодіє з головами сільських (селищних) рад, активом громадськості, керівниками сільськогосподарських підприємств,

навчальних та культурних закладів з питань забезпечення правопорядку, профілактики правопорушень;

за відсутності громадських формувань з охорони громадського порядку виходить з клопотаннями до виконавчих комітетів сільських (селищних) рад щодо їх створення;

проводить за участю представників органів місцевого самоврядування, громадських помічників профілактично-роз'яснювальну роботу серед учнів загальноосвітніх навчальних закладів, населення, звітує на загальних зборах громад щодо стану правопорядку в населених пунктах з метою удосконалення організації профілактичної роботи, формування у свідомості людей, особливо молоді, правової культури, негативного ставлення до суспільно небезпечних явищ, підняття престижу служби дільничних інспекторів серед громадян;

у взаємодії із сільськими (селищними) радами та громадськими організаціями попереджує правопорушення стосовно осіб, які потребують соціальної, правової та іншої допомоги. З цією метою налагоджує взаємодію з органами соціального забезпечення, опікунськими радами органів місцевого самоврядування, благодійними організаціями, вносить пропозиції про закріплення за самотніми особами літнього віку опікунів, організацію шефства над ними та вжиття інших заходів з метою зміцнення їх соціальної захищеності;

уживає заходів щодо попередження розкрадання сільгосппродуктів, пально-мастильних матеріалів, домашніх тварин. До цієї роботи активно залучає сільський актив, громадських помічників та членів громадських формувань з охорони громадського порядку;

у межах прикордонних районів взаємодіє з дільничними інспекторами прикордонної служби щодо проведення профілактичних заходів з протидії нелегальній міграції, виявлення шляхів проникнення контрабандних товарів, а також мешканців населених пунктів, розташованих у зоні державного кордону, через які здійснюються незаконні операції з переміщення товарів;

разом з громадськими помічниками, членами громадських формувань з охорони громадського порядку систематично проводить відпрацювання території адміністративної дільниці з метою виявлення місць незаконного посіву снотворного маку чи конопель, місць зберігання і переробки врожаю цих культур, які містять наркотичні речовини;

уживає заходів для попередження, виявлення фактів виготовлення або зберігання без мети збуту самогону чи інших міцних спиртних напоїв домашнього вироблення, виготовлення або зберігання без мети збуту апаратів для їх вироблення, реалізації самогону та інших міцних спиртних напоїв домашнього виробництва;

вносить пропозиції головам сільських (селищних) рад щодо усунення причин та умов, які призводять до вчинення правопорушень.

12. Організація роботи старшого дільничного інспектора міліції у межах адміністративної зони

12.1. Кількість населення, що обслуговується старшим дільничним інспектором міліції, та чисельність групи дільничних інспекторів, якими він керує, установлюються начальником міськрайоргану внутрішніх справ залежно від стану оперативної обстановки, розмірів території та інших особливостей адміністративної зони.

12.2. Старший дільничний інспектор міліції одночасно з обслуговуванням закріпленої за ним дільниці з метою забезпечення організації роботи групи дільничних інспекторів і повсякденного контролю за їх діяльністю щомісяця, з урахуванням оперативної обстановки на території адміністративної зони, розробляє спільні заходи, які включає до плану роботи адміністративної зони.

12.3. Безпосередньо організовує:

щоденний інструктаж особового складу, задіяного до охорони громадського порядку на території обслуговування, та контроль за його роботою;

взаємодію дільничних інспекторів міліції з працівниками інших підрозділів міськрайоргану внутрішніх справ, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та населенням у профілактиці правопорушень;

не менше одного разу на місяць перевірку осіб, які перебувають на обліку дільничних інспекторів міліції;

проведення необхідної роз'яснювальної роботи серед населення з питань запобігання вчиненню злочинів та інших правопорушень;

співпрацю дільничних інспекторів міліції з працівниками підрозділів кримінально-виконавчої інспекції Державного департаменту України з питань виконання покарань щодо організації та проведення індивідуально-профілактичної роботи з особами, засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

12.4. Здійснює контроль за підготовкою інформації до закладів охорони здоров'я щодо осіб, які виявлені під час проведення профілактичних заходів і становлять групу ризику - соціально небезпечних психічно хворих, носіїв СНІД, хворих на туберкульоз, наркоманію, венеричні захворювання, уживає заходів згідно із законодавством України разом з відповідними органами до їх локалізації та направлення на лікування.

12.5. З метою залучення населення до охорони громадського порядку, профілактики правопорушень уносить пропозиції до місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування щодо створення громадських формувань з охорони громадського порядку.

12.6. Підтримує постійний зв'язок з черговим по міськрайоргану внутрішніх справ, орієнтує працівників, закріплених за адміністративною зоною, на зміни в оперативній обстановці та обставини скоєних злочинів.

12.7. Надає допомогу дільничним інспекторам міліції з питань підвищення їх професійної майстерності, відбору й організації роботи громадських помічників дільничних інспекторів міліції, зміцнення взаємодії з населенням та громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, проведення індивідуальної попереджувальної роботи з правопорушниками, своєчасного розгляду скарг, заяв і звернень громадян, виконання інших службових обов'язків.

12.8. Узагальнює й оцінює результати роботи групи дільничних інспекторів міліції за місяць, квартал, півріччя, рік і доповідає їх з відповідними пропозиціями начальнику відділу (сектору) дільничних інспекторів.

12.9. Безпосередньо відповідає за стан дисципліни і законності серед дільничних інспекторів міліції.

12.10. Вносить начальникові міськрайоргану внутрішніх справ пропозиції з питань:

удосконалення діяльності дільничних інспекторів міліції, посилення їх ролі в профілактичній роботі з особами, які перебувають на обліках органів внутрішніх справ;

з урахуванням оперативної обстановки - найбільш доцільної розстановки сил і засобів, які за єдиною дислокацією використовуються на адміністративній зоні, їх маневреності та активності в попередженні й запобіганні порушенням громадського порядку і скоєння злочинів, насамперед на вулицях та в інших громадських місцях;

інформування місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування про недоліки в організації роботи громадських формувань з профілактики правопорушень, усунення причин та умов, що призводять до їх скоєння;

режиму роботи дільничних інспекторів міліції на закріпленій території; зміни межі дільниці, що обслуговується;

створення дільничним інспекторам міліції необхідних умов праці та побуту;

заохочення та накладення на дільничних інспекторів міліції дисциплінарних стягнень.

13. Організація проведення індивідуально-профілактичної роботи

13.1. Дільничний (старший дільничний) інспектор міліції, крім загальної профілактичної роботи серед населення на території адміністративної

дільниці, здійснює профілактичні заходи щодо осіб, схильних до вчинення правопорушень, та осіб, які перебувають на профілактичних обліках в органах внутрішніх справ, щодо попередження вчинення з їх боку злочинів та інших правопорушень з широким залученням до цієї роботи населення, громадських помічників.

13.2. Дільничний інспектор міліції ставить на профілактичний облік та у межах своєї компетенції проводить профілактичну роботу з особами таких категорій:

звільненими з місць позбавлення волі, які відбували покарання за умисний злочин і в яких судимість не знято або не погашено у встановленому законом порядку;

засудженими за вчинення злочинів, виконання вироку щодо яких не пов'язано із позбавленням волі;

особами, яким було винесено офіційне застереження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;

психічно хворими, які є суспільно небезпечними і перебувають на спеціальному обліку в закладах охорони здоров'я.

Дільничний інспектор міліції взаємодіє та надає допомогу іншим підрозділам і службам органів внутрішніх справ в організації та проведенні профілактичних заходів стосовно осіб, які перебувають в них на профілактичних обліках. Про таких осіб підрозділи та служби органів внутрішніх справ інформують службу дільничних інспекторів міліції.

13.3. Вносить начальникові міськрайоргану внутрішніх справ пропозиції про встановлення адміністративного нагляду за раніше судимими, здійснює контроль за додержанням такими особами правил відповідно до Закону України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» та встановлених судом обмежень. Уживає заходів щодо притягнення до адміністративної або кримінальної відповідальності осіб, які порушують встановлені правила адміністративного нагляду.

13.4. Виявляє на адміністративній дільниці осіб, які допускають правопорушення в сім'ях, уживають наркотичні засоби і психотропні речовини без призначення лікаря, психічно хворих, які створюють безпосередню загрозу для себе та оточуючих. Уживає до зазначених осіб своєчасні заходи профілактичного впливу з метою недопущення вчинення ними злочинів та адміністративних правопорушень. Про отриману інформацію повідомляє заінтересовані підрозділи та служби органів внутрішніх справ, органи державної влади та місцевого самоврядування.

13.5. Установлює місця збору осіб, схильних до скоєння злочинів та правопорушень, осіб, які надають приміщення для вживання наркотиків і психотропних речовин, розпиття спиртних напоїв і розпусти, втягують

неповнолітніх у злочинну діяльність, про що інформує заінтересовані служби органів внутрішніх справ для вжиття заходів реагування.

13.6. З метою своєчасного виявлення осіб, схильних до вчинення правопорушень, дільничний інспектор міліції щомісяця вивчає та узагальнює:

інформацію чергової частини міськрайоргану внутрішніх справ про виїзди чергових нарядів міліції на сімейні конфлікти;

повідомлення закладів охорони здоров'я про заподіяння тілесних ушкоджень, пов'язаних з насильством у сім'ї;

скарги та заяви громадян, повідомлення посадових осіб про правопорушення, учинені в сім'ях;

матеріали, за якими винесено постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за фактами, що мали місце у сфері сімейно-побутових відносин;

матеріали громадських формувань з охорони громадського порядку щодо осіб, схильних до скоєння правопорушень.

13.7. Постанова на профілактичний облік осіб, що зазначені в пункті 13.2 цього Положення, проводиться на підставі мотивованого рапорту дільничного інспектора. Рішення про постановку на профілактичний облік приймає начальник міськрайоргану внутрішніх справ або його заступник.

Відомості на осіб, які беруться на профілактичний облік (далі - підоблікові особи), заносяться до журналу реєстрації підоблікових осіб (додаток 5).

Відомості про осіб, щодо яких здійснюється профілактична робота дільничними інспекторами міліції, заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ.

Журнал реєстрації підоблікових осіб ведеться в електронному вигляді відповідно до визначеної форми. За відсутності персонального комп'ютера інформація заноситься в письмовій формі до зазначеного журналу, виготовленого друкарським способом.

Ведення зазначеного журналу покладається на працівників відділу (сектору) дільничних інспекторів міліції міськрайоргану внутрішніх справ.

У дільничного інспектора міліції в електронному вигляді зберігаються відомості на підоблікових осіб, які проживають на території адміністративної дільниці.

Справи заводяться щодо раніше судимих осіб, яким установлено адміністративний нагляд, та осіб, засуджених до позбавлення волі за тяжкі, особливо тяжкі злочини або засуджених два і більше разів до позбавлення волі за умисні злочини, якщо вони після відбування покарання або умовно-дострокового звільнення від відбування покарання, незважаючи на попередження органів внутрішніх справ, систематично порушують громадський порядок і права громадян, учиняють інші правопорушення.

Справи зберігаються у відділі (секторі) дільничних інспекторів міліції.

Якщо особа одночасно належить до декількох категорій правопорушників, про це вказується в пункті 5 зазначеного журналу.

У разі переїзду профілактованої особи на нове місце проживання до міськрайоргану внутрішніх справ за територіальністю протягом п'яти днів надсилається відповідна інформація.

Загальною підставою для зняття з профілактичного обліку правопорушників усіх категорій є смерть, засудження до позбавлення волі, переїзд особи на інше постійне місце проживання, виправлення особи.

Проведення профілактичної роботи припиняється:

стосовно раніше судимих - при погашенні або знятті судимості;

стосовно засуджених до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, - після закінчення строку, визначеного вироком суду, якщо в період відбуття покарання вони не вчинили нового злочину;

стосовно осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, - у разі, якщо такі особи протягом року з моменту вчинення останнього правопорушення не допустили повторних правопорушень;

стосовно психічно хворих, які перебувають на обліку як соціально небезпечні, - після припинення диспансерного нагляду за такими особами.

14. Участь разом з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ у виявленні, попередженні, припиненні та розкритті злочинів, учинених на території адміністративної дільниці

14.1. Дільничний інспектор міліції:

здійснює заходи щодо попередження та припинення злочинів і адміністративних правопорушень, виявляє обставини, які призводять до їх учинення, і в межах своїх повноважень уживає заходів щодо усунення цих обставин;

постійно взаємодіє з працівниками оперативних та слідчих підрозділів у попередженні та розкритті злочинів.

14.2. Установлює довірчі стосунки з громадянами з метою отримання інформації, яка сприяє попередженню та розкриттю злочинів, інших правопорушень, розшуку злочинців та осіб, зниклих безвісти.

У разі отримання від населення інформації про осіб, які виношують наміри вчинити злочини або їх вчинили, розшукуваних злочинців, осіб, безвісно відсутніх, про злочини, пов'язані з наркоманією, незаконною міграцією, виготовленням фальсифікованих спиртних напоїв, про місця концентрації осіб, схильних до скоєння правопорушень та злочинів, а також при виявленні порушень правил благоустрою територій, інших правопорушень, реагування на які не належить до його компетенції, дільничний (старший) інспектор міліції інформує про це відповідні служби та підрозділи міськрайоргану внутрішніх справ, органи державної влади й місцевого самоврядування для вжиття заходів реагування.

Про направлення (передачу) інформації робиться відмітка у журналі обліку інформації, отриманої дільничними інспекторами міліції та переданої до оперативних служб, місцевих органів влади для подальшої перевірки і вжиття заходів реагування (додаток 6).

14.3. Негайно доповідає в чергову частину міськрайоргану внутрішніх справ про одержані під час роботи на дільниці заяви і повідомлення громадян про злочини, що вчинені або готуються. Уживає заходів щодо запобігання злочинам та їх припинення, затримання злочинців, надання допомоги потерпілим, охорони місця події.

14.4. До приїзду слідчо-оперативної групи на місці скоєння злочину уточнює інформацію про час, місце, спосіб його вчинення, очевидців та свідків, кількість злочинців, їх прикмети та здійснює охорону місця події.

За допомогою патрульних нарядів, громадських помічників та членів громадських формувань організовує переслідування і затримання злочинців по гарячих слідах та нагляд за місцем їх можливої появи з додержанням заходів безпеки громадян, своїх помічників та своєї особисто.

14.5. З метою розкриття злочину дільничний інспектор міліції перевіряє на причетність до його вчинення раніше судимих та інших осіб, які мешкають на закріпленій дільниці. При потребі доповідає рапортом начальникові міськрайоргану внутрішніх справ про необхідність перевірки працівниками оперативних підрозділів окремих осіб.

14.6. За окремими дорученнями працівників оперативних служб здійснює комплекс пошукових заходів за місцем проживання, навчання або роботи осіб, які перебувають у розшуку.

14.7. Дільничний інспектор міліції виконує доручення органів слідства, дізнання, прокуратури, суду та за їх постановою здійснює привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків та потерпілих.

Привід підозрюваних, обвинувачених, підсудних, свідків і потерпілих здійснюється працівниками служби дільничних інспекторів міліції лише за тими злочинами, які було особисто розкрито, та в межах території, яку обслуговує міськрайорган внутрішніх справ.

15. Взаємодія дільничного інспектора міліції з патрульними нарядами, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку та населенням щодо охорони громадського порядку, профілактики правопорушень

15.1. Дільничний інспектор міліції взаємодіє з патрульними нарядами, населенням, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку, представниками підприємств, установ та організацій з метою забезпечення охорони правопорядку, профілактики правопорушень на території адміністративної дільниці.

15.2. Здійснює постійний аналіз стану правопорядку на адміністративній дільниці та вносить пропозиції начальнику міськрайоргану внутрішніх справ щодо найдоцільнішої розстановки та маневрування патрульних нарядів, громадських формувань, що беруть участь в охороні громадського порядку на території адміністративної дільниці.

15.3. За необхідності залежно від оперативної обстановки за погодженням з керівництвом міськрайоргану внутрішніх справ, а за його відсутності - з черговим по міськрайоргану здійснює маневрування патрульними нарядами на території дільниці.

15.4. Інформує патрульні наряди про зміни в оперативній обстановці, осіб, які здатні вчинити правопорушення. При вчиненні злочину залучає патрульні наряди до розшуку злочинців по гарячих слідах у межах адміністративної дільниці, що обслуговується.

15.5. Разом з патрульними нарядами, членами громадських формувань з охорони громадського порядку здійснює обхід дільниці, перевірку під'їздів будинків, горищ та підвальних приміщень з метою виявлення осіб, схильних до скоєння правопорушень та злочинів, припинення злочинів та інших правопорушень. Під час несення служби надає рекомендації працівникам патрульної служби міліції щодо форм і методів профілактичної роботи.

15.6. Виступає перед населенням та в трудових колективах зі звітами про стан правопорядку на закріпленій території. Проводить серед населення адміністративної дільниці роз'яснювальну роботу про способи захисту і самооборони від злочинних посягань.

15.7. При пожежах, катастрофах, стихійних лихах та інших надзвичайних подіях організовує та вживає необхідних заходів щодо рятування людей, надання їм першої медичної допомоги, а також з охорони майна, що залишається без нагляду, своєчасно повідомляє про ці обставини чергового по міськрайоргану внутрішніх справ.

16. Організація діяльності інспекторів (старших інспекторів) по роботі з населенням та громадськими формуваннями з охорони громадського порядку

16.1. Організація залучення населення до охорони громадського порядку здійснюється інспекторами (старшими інспекторами) по роботі з населенням та громадськими формуваннями.

16.2. Правовою основою їх діяльності є Конституція України, Закони України «Про міліцію», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», акти Президента України, Кабінету Міністрів України та це Положення.

16.3. До основних завдань і функцій інспекторів (старших інспекторів) по роботі з населенням та громадськими формуваннями належать:

зміцнення зв'язків міськрайорганів внутрішніх справ з органами державної влади та органами місцевого самоврядування, населенням, громадськими формуваннями з охорони громадського порядку в охороні громадського порядку, профілактиці правопорушень, наданні громадянам необхідної правової допомоги та проведенні серед них правороз'яснювальної та правовиховної роботи;

установлення тісних зв'язків із засобами масової інформації, використання їх можливостей у висвітленні діяльності органів внутрішніх справ у боротьбі зі злочинністю, профілактиці правопорушень, роботи населення та громадських формувань у цьому напрямі;

взаємодія з іншими службами та підрозділами органів внутрішніх справ, а також з органами житлово-комунального господарства, організаціями, підприємствами, незалежно від форм власності, громадськими формуваннями, трудовими колективами щодо профілактики правопорушень;

організація навчання членів громадських формувань, громадських помічників формам і методам попередження правопорушень, здійснення профілактичної роботи;

організація проведення інструктажів членів громадських формувань перед залученням їх до охорони громадського порядку;

вивчення, узагальнення та поширення позитивного досвіду роботи кращих громадських формувань з охорони громадського порядку, громадських помічників щодо боротьби зі злочинністю та профілактики правопорушень;

планування й організація проведення серед населення та в трудових колективах звітів дільничних інспекторів міліції про стан правопорядку на адміністративних дільницях;

розроблення тематики проведення занять із членами громадських формувань з охорони громадського порядку, громадськими помічниками з метою проходження ними відповідної правової та спеціальної підготовки;

надання допомоги членам громадських формувань з охорони громадського порядку у веденні документації (журналу проведення інструктажів, журналу виходу на забезпечення правопорядку та окремих доручень керівника органів внутрішніх справ у сільській місцевості, планів тощо, які ведуться у довільній формі);

внесення пропозицій до реєструючих органів або прокуратури щодо ініціювання ними відповідно до статті 8 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» питання про припинення в судовому порядку діяльності тих громадських формувань з охорони громадського порядку, які не виконують вимог, узгоджених органами внутрішніх справ при реєстрації їх положень (статутів).

16.4. Основними формами взаємодії служби дільничних інспекторів міліції з органами державної влади та органами місцевого самоврядування з питань діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку є:

проведення нарад за участю керівників громадських формувань з охорони громадського порядку, на яких розробляються та погоджуються спільні заходи із забезпечення правопорядку на територіях обслуговування;

заслуховування звітів керівників громадських формувань з охорони громадського порядку щодо участі їх членів в охороні громадського порядку, проведенні спільних з органами внутрішніх справ профілактичних рейдів та інших відпрацювань територій населених пунктів;

розгляд стану матеріально-технічного забезпечення громадських формувань з охорони громадського порядку;

заохочення членів громадських формувань з охорони громадського порядку у встановленому законодавством порядку;

проведення звірок наявної кількості громадських формувань з охорони громадського порядку та їх членів, зареєстрованих відповідно до Закону «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону»;

вирішення питань щодо відновлення, створення нових та припинення діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.

З метою накопичення інформації про діяльність громадських формувань з охорони громадського порядку, аналізу та узагальнення результатів їх роботи, стану взаємодії з органами державної влади та місцевого самоврядування в кожному органі внутрішніх справ заводять справи-накопичувачі, перелік матеріалів, які повинні знаходитися у справах-накопичувачі щодо аналізу та узагальнення результатів роботи громадських формувань з охорони громадського порядку, наведено у додатку 7 до Положення.

17. Організація діяльності громадських помічників дільничних інспекторів міліції

17.1. Згідно із Законами України «Про міліцію», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону», Указу Президента України від 19.07.2005 № 1119 «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності» дільничні інспектори міліції мають право залучати громадян, за їх згодою, для надання допомоги органам внутрішніх справ у забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, запобіганні адміністративним правопорушенням і злочинам.

17.2. Громадськими помічниками дільничних інспекторів міліції можуть бути лише члени громадських формувань з охорони громадського порядку, які позитивно характеризуються за місцем роботи, навчання та проживання, здатні за своїми діловими і моральними якостями виконувати поставлені перед ними завдання, виявили бажання до співпраці з органами внутрішніх справ та рекомендовані загальними зборами громадських формувань з охорони громадського порядку.

17.3. Громадські помічники дільничних інспекторів міліції на громадських засадах надають допомогу і сприяють дільничним інспекторам міліції у здійсненні заходів щодо охорони громадського порядку, боротьби із злочинністю, профілактики скоєння правопорушень, у тому числі особами, які перебувають на обліку органів внутрішніх справ, вирішення інших завдань.

17.4. У своїй діяльності громадський помічник дільничного інспектора міліції неухильно керується вимогами законодавства, у спілкуванні з громадянами поводить тактовно і ввічливо.

17.5. На громадських помічників дільничних інспекторів міліції у повному обсязі поширюються права, обов'язки, правові гарантії та соціальний захист відповідно до Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

17.6. Запропоновані загальними зборами громадських формувань з охорони громадського порядку кандидати в громадські помічники дільничних інспекторів міліції перевіряються в установленому порядку за відповідними обліками органів внутрішніх справ.

17.7. Після вивчення особи кандидата дільничний інспектор міліції доповідає про це рапортом начальникові міськрайоргану внутрішніх справ. До рапорту додаються: рекомендація загальних зборів громадського формування з охорони громадського порядку, особиста заява кандидата з проханням зарахувати його громадським помічником дільничного інспектора

міліції, автобіографія, дві фотокартки розміром 3 x 4 см, завірена керівником громадського формування з охорони громадського порядку ксерокопія посвідчення члена громадського формування, довідки про результати перевірки дільничним інспектором міліції кандидата за відповідними обліками органів внутрішніх справ (про судимість, притягнення до адміністративної відповідальності тощо), а також характеристики з громадського формування, за місцем проживання, роботи чи навчання. До рапорту можуть додаватися також рекомендації трудового колективу, навчального закладу.

17.8. Рішення про зарахування кандидата громадським помічником дільничного інспектора міліції приймає начальник міськрайоргану після вивчення його ділових і моральних якостей та співбесіди з ним. Кандидатові роз'яснюються обов'язки громадського помічника дільничного інспектора міліції щодо сумлінного виконання доручень, пропозицій, заяв та скарг громадян, сприяння зміцненню авторитету міліції і її зв'язку з населенням, суворого дотримання законодавства України, ввічливого і тактовного ставлення до громадян. Для зарахування кандидата громадським помічником дільничного інспектора міліції видається наказ начальника міськрайоргану. Наказом визначається також закріплення громадського помічника дільничного інспектора міліції за дільничним інспектором міліції. При зміні дільничного інспектора міліції або з інших причин громадського помічника дільничного інспектора міліції може бути перепризначено відповідним наказом.

17.9. Громадському помічникові дільничного інспектора міліції видаються під особистий підпис посвідчення, зразок якого наведено у додатку 8, спеціальний нагрудний знак МВС України «Громадський помічник дільничного інспектора міліції» (далі - нагрудний знак), опис якого наведено у додатку 9. Посвідчення підписує начальник міськрайоргану. Облік посвідчень, нагрудних знаків, контроль за їх видачею покладається на начальників відділів (секторів), дільничних інспекторів міліції ГУМВС, УМВС. При виконанні обов'язків громадський помічник дільничного інспектора міліції при собі повинен мати посвідчення, яке зобов'язаний пред'являти на вимогу громадян або посадових осіб. Нагрудний знак закріплюється на одязі з правого боку, по центру.

17.10. На кожного громадського помічника дільничного інспектора міліції формується особова справа, у якій зберігаються документи, перелічені в пункті 17.7 цього Положення, а також витяг з наказу про зарахування громадським помічником дільничного інспектора міліції, відомості про заохочення та інші дані, що характеризують громадського помічника дільничного інспектора міліції і результати його роботи. Особові справи зберігаються у відділі (секторі) дільничних інспекторів міліції.

17.11. У разі переїзду до іншої місцевості або звільнення

громадянина від виконання обов'язків громадського помічника дільничного інспектора міліції незалежно від причини начальник міськрайоргану за поданням дільничного інспектора міліції, за яким цей громадський помічник закріплений, видає наказ про відрахування останнього та повідомляє про це керівника громадського формування з охорони громадського порядку. Посвідчення в нього вилучається і знищується за актом, а нагрудний знак повертається до органу внутрішніх справ і видається іншому громадському помічникові дільничного інспектора міліції.

17.12. Громадські помічники дільничних інспекторів міліції, які порушують законодавство, негідно поводяться або не бажають працювати, а також звернулися з проханням про звільнення від обов'язків через хворобу чи з інших причин, за наказом начальника міськрайоргану виключаються зі складу громадських помічників дільничних інспекторів міліції. Особова справа громадського помічника дільничного інспектора міліції та його посвідчення при цьому знищуються. У разі втрати громадським помічником дільничного інспектора міліції посвідчення або нагрудного знака вони вважаються недійсними, а за фактом їх втрати проводиться перевірка і приймається відповідне рішення про їх анулювання.

17.13. Керівництво роботою громадських помічників дільничних інспекторів міліції здійснюють дільничні інспектори міліції, за якими вони закріплені. Воно полягає в плануванні роботи, наданні громадським помічникам дільничних інспекторів міліції відповідних доручень, навчанні методиці та тактиці охорони громадського порядку, запобіганні й розкритті злочинів, а також у проведенні відповідної виховної роботи з ними.

17.14. Доручення громадському помічникові дільничного інспектора міліції дає, як правило, тільки той дільничний інспектор міліції, за яким він закріплений, або особа, яка його заміщує. Зміст доручення визначається посадовими обов'язками дільничного інспектора міліції і не може виходити за їх межі.

Даючи доручення, дільничний інспектор міліції інформує громадського помічника дільничного інспектора міліції про оперативну ситуацію на адміністративній дільниці, спосіб і методи вирішення поставленого перед ним завдання, визначає порядок взаємного зв'язку і взаємодії з іншими працівниками міліції та громадськістю, а також черговою частиною районного органу внутрішніх справ.

Особлива увага звертається на необхідність суворого дотримання законності громадським помічником дільничного інспектора міліції.

17.15. Дільничний інспектор міліції постійно контролює роботу громадського помічника дільничного інспектора міліції, його дії при виконанні доручення, перевіряє якість, повноту та об'єктивність складених ним документів і відомостей.

17.16. Навчання громадських помічників дільничних інспекторів міліції формам і методам роботи з охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю і профілактиці правопорушень керівники міськрайорганів і дільничні інспектори міліції здійснюють у процесі інструктажів, під час здійснення контролю за їх роботою, при підбитті її підсумків.

17.17. Не рідше одного разу на рік на базі органів внутрішніх справ з громадськими помічниками дільничних інспекторів міліції проводяться спеціальні групові заняття, де вивчаються основи кримінального, адміністративного права та законодавство України щодо роботи дільничних інспекторів міліції з основних напрямів їх діяльності.

17.18. Забороняється давати громадським помічникам дільничних інспекторів міліції доручення, які не відповідають вимогам цього Положення. Не дозволяється доручати громадським помічникам дільничних інспекторів міліції самостійне проведення процесуальних та інших завдань, що є винятковою компетенцією працівників міліції.

17.19. Захищати честь і гідність громадян, їх законні інтереси, права і свободи від протиправних посягань.

17.20. Надавати допомогу дільничним інспекторам міліції в забезпеченні громадського порядку і громадської безпеки, профілактиці правопорушень.

17.21. Негайно інформувати дільничних інспекторів міліції, а в разі їх відсутності - чергових міськрайорганів про відомі їм факти підготовки чи вчинення злочинів, місця зосередження осіб, схильних до скоєння правопорушень та злочинів, і груп нелегальних мігрантів.

17.22. Сприяти дільничним інспекторам міліції у виявленні та розкритті злочинів, розшуку осіб, які їх вчинили, захисті майна сільськогосподарських товариств, підприємств, установ, організацій, громадян від злочинних посягань.

17.23. Охороняти місце пригоди з метою збереження слідів злочину та інших речових доказів до прибуття працівників міліції.

17.24. Уживати заходів для надання невідкладної допомоги особам, які потерпіли від нещасних випадків чи правопорушень.

17.25. Брати участь у рятуванні людей і майна, підтриманні громадського порядку під час стихійного лиха та інших надзвичайних обставин.

17.26. Громадський помічник дільничного інспектора міліції має право:

вимагати від громадян та службових осіб неухильного дотримання громадського порядку і негайного припинення правопорушень;

вимагати від порушників громадського порядку пред'явлення документів, що посвідчують особу, у випадках, коли встановлення особи необхідне для вирішення питання про притягнення до відповідальності за допущене правопорушення;

доставляти до органу внутрішніх справ, у службові приміщення дільничного інспектора міліції, виконавчого органу селищної (сільської) ради або громадського пункту охорони порядку осіб, які вчинили адміністративне правопорушення, з метою його припинення, якщо вичерпано інші заходи впливу, установа особи порушника, складання протоколу про адміністративне правопорушення в разі неможливості скласти його на місці вчинення правопорушення, якщо складання протоколу є обов'язковим;

проводити індивідуально-профілактичну роботу з особами, схильними до вчинення адміністративних правопорушень і злочинів, та тими, хто перебуває на профілактичних обліках органів внутрішніх справ;

складати протоколи про адміністративні правопорушення.

17.27. Крім того, громадський помічник дільничного інспектора міліції має право застосовувати заходи фізичного впливу і спеціальні засоби відповідно до статті 14 Закону України «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

17.28. Виконувати інші доручення дільничних інспекторів міліції.

17.29. Облік роботи кожного громадського помічника дільничного інспектора міліції здійснюється в журналі, який ведеться дільничним інспектором міліції у довільній формі, і покладається на дільничного інспектора міліції, за яким він закріплений.

17.30. У журналі обліку роботи зазначаються заходи, до проведення яких залучався громадський помічник дільничного інспектора міліції, виконані ним доручення, досягнуті результати. Журнал обліку зберігається в дільничного інспектора міліції.

17.31. Оцінка роботи громадського помічника дільничного інспектора міліції визначається з огляду на його вміння працювати з людьми, особистий внесок у попередження та профілактику правопорушень, а також рівень довіри до нього людей.

18. Критерії оцінки діяльності дільничного інспектора міліції

18.1. Результати роботи дільничного інспектора оцінюються за:

- рівнем довіри населення, яке проживає на адміністративній дільниці, до його службової діяльності;
- участю у наданні допомоги громадянам у реалізації їхніх прав і законних інтересів, сприянні державним органам, підприємствам, установам та організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків;
- своєчасним, якісним та повним розглядом звернень громадян;
- реальним станом громадського порядку та вжиттям заходів для його стабілізації;
- участю в місцевих заходах щодо усунення причин і умов, що призводять до вчинення правопорушень;
- якістю проведення профілактичної роботи з особами, які перебувають на обліках в органах внутрішніх справ;
- ефективністю залучення до профілактичної роботи громадських помічників, населення та громадських формувань;
- станом особистої та обліково-реєстраційної дисципліни;
- формуванням позитивного авторитету служби дільничних інспекторів міліції.

18.2. Крім того, оцінюється вміння використання у попередженні правопорушень можливостей, передбачених Законами України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі», «Про попередження насильства у сім'ї», «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону».

Начальник ДГБ МВС України
полковник міліції

В. В. Петровський

ДОДАТОК 6

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

НАКАЗ

(витяг)

14.04.2004 № 400

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
6 травня 2004 р.
за № 571/9170

Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

З метою зміцнення законності в органах і підрозділах внутрішніх справ України при прийманні, реєстрації та розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, удосконалення координації діяльності структурних підрозділів Міністерства внутрішніх справ України з цих питань, а також з урахуванням змін, унесених до Закону України «Про міліцію», кримінального та кримінально-процесуального законодавства

НАКАЗУЮ:

1. Затвердити:

1.1. Інструкцію про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (далі - Інструкція), що додається.

1.2. Типове положення про комісію головних управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві, Київській області, управлінь МВС України в областях, місті Севастополі та на транспорті (далі - ГУМВС, УМВС, УМВСТ) з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни в галузевих службах та підрозділах і міськ-, рай-, лінорганів внутрішніх справ, що додається.

1.3. Типове положення про комісію міського, районного та лінійного органу внутрішніх справ головних управлінь МВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві, Київській області, управлінь МВС України в областях, місті Севастополі та на транспорті (далі - міськ-, рай-, лінорган) з контролю за прийманням, реєстрацією та розглядом заяв і повідомлень про

злочини, що вчинені або готуються, що додається.

2. Для забезпечення безумовного виконання вимог наказу, Інструкції та вищевказаних типових положень структурні підрозділи центрального апарату Міністерства внутрішніх справ України та підпорядковані їм підрозділи на місцях здійснюють такі контрольні функції:

2.1. Головний штаб МВС України здійснює контроль за станом обліково-реєстраційної дисципліни при прийманні, реєстрації та розгляді в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (визначає роль структурних підрозділів центрального апарату Міністерства, апаратів ГУМВС, УМВС, УМВСТ в зміцненні цієї дисципліни); організацією роботи чергових частин щодо реагування на заяви і повідомлення про злочини та щодо забезпечення порядку їх приймання та реєстрації; за достовірністю і повнотою обліку заяв і повідомлень про злочини. Щокварталу аналізує стан цієї роботи та вносить керівництву МВС пропозиції щодо поліпшення реагування органів внутрішніх справ на заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються. У черговій частині МВС України ведеться журнал реєстрації інформації про злочини та інші події, що надійшла по телефонній лінії чи за допомогою інших засобів зв'язку.

2.2. Департамент внутрішньої безпеки ГУБОЗ МВС України забезпечує контроль за здійсненням оперативно-профілактичних заходів з питань попередження та виявлення серед працівників органів внутрішніх справ випадків зради інтересів служби, зловживань службовим становищем, вимагання хабарів тощо, при прийманні, реєстрації та розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються.

2.3. Інспекція з особового складу ДРП МВС України здійснює контроль за станом проведення ГУМВС, УМВС, УМВСТ службових розслідувань за фактами порушень законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, та забезпечує облік і узагальнення таких порушень.

2.4. Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю МВС України приймає, реєструє та розглядає заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, віднесені до його компетенції, веде журнал реєстрації заяв і повідомлень про злочини та здійснює контроль за станом цієї роботи в підпорядкованих підрозділах.

2.5. Департамент управління справами та режиму МВС України здійснює контроль за розглядом заяв і скарг громадян з питань, пов'язаних з розглядом органами внутрішніх справ заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, забезпечує приймання громадян з цих питань у центральному апараті Міністерства, щокварталу узагальнює стан цієї роботи і доповідає керівництву МВС.

2.6. Департамент інформаційних технологій при МВС України контролює та відповідає за об'єктивність формування підпорядкованими підрозділами ГУМВС, УМВС, УМВСТ статистичної звітності з питань приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються.

2.7. Департамент карного розшуку, Головне управління по боротьбі з організованою злочинністю, Департамент Державної служби боротьби з економічною злочинністю, Департамент боротьби з незаконним обігом наркотиків, Управління кримінальної міліції у справах неповнолітніх, Головне слідче управління, Відділ організації дізнання, Департамент громадської безпеки, Департамент Державної автомобільної інспекції, Департамент Державної служби охорони, Державний департамент у справах громадянства, імміграції і реєстрації фізичних осіб:

2.7.1. Постійно здійснюють контроль за станом роботи підпорядкованих підрозділів з приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються. Стан цієї діяльності щомісяця заслуховують на оперативних нарадах.

2.7.2. При виїздах у відрядження з метою перевірки оперативно-службової діяльності вивчають та відображають у довідках окремим розділом стан роботи із забезпечення обліково-реєстраційної дисципліни, у тому числі обґрунтованості винесення постанов про відмову в порушенні кримінальних справ та їх закриття. Копії довідок протягом трьох діб після повернення з відряджень подають до Головного штабу для узагальнення.

2.7.3. Не менше одного разу на шість місяців узагальнюють причини та умови, що сприяли порушенням обліково-реєстраційної дисципліни при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються. На підставі цих матеріалів готують і доповідають керівництву МВС України про конкретні пропозиції щодо вдосконалення цієї роботи. Щокварталу аналізують стан роботи з приймання, реєстрації і розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, у підрозділах центрального апарату, зазначених у п.2.7., та підпорядкованих підрозділах на місцях, а також уживають заходів щодо вдосконалення цієї роботи.

3. Начальникам ГУМВС, УМВС, УМВСТ:

3.1. Кожен факт приховання злочинів від обліку, винесення незаконної постанови про відмову в порушенні кримінальної справи, у т.ч. шляхом фальсифікації, розцінювати як порушення законності. Працівників, які приховали злочин від обліку, прийняли незаконне рішення про відмову в порушенні кримінальної справи, та керівників, які його затвердили, притягувати до суворої дисциплінарної відповідальності і негайно інформувати про це прокурора для прийняття рішення. Накази про покарання винних доводити до відома всього особового складу.

3.2. Доручати проведення службових розслідувань за фактами порушень обліково-реєстраційної дисципліни посадовим особам галузевих служб ГУМВС, УМВС, УМВСТ. При цьому проведення службових розслідувань не повинно заважати перевірці з цього питання прокурором.

Узгоджені зі штабами та інспекцією з особового складу висновки службових розслідувань, зокрема щодо заходів реагування та покарання винних, у п'ятиденний термін затверджувати і підписувати особисто. У разі підтвердження порушення законності з боку працівників органів внутрішніх справ копії висновків службових розслідувань та облікові картки за вказаними фактами направляти до інспекції з особового складу ДРП МВС України упродовж трьох діб після затвердження висновків.

3.3. Питання стану обліково-реєстраційної дисципліни при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, щомісяця розглядати на оперативних нарадах при керівництві ГУМВС, УМВС, УМВСТ, а вплив галузевих служб на стан цієї діяльності - щокварталу.

3.4. Підвищити вимогливість до роботи комісій ГУМВС, УМВС, УМВСТ з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни в галузевих службах та підрозділах і міськ-, рай-, ліноорганах внутрішніх справ. Щокварталу вивчати та розглядати на нарадах керівництва роботу цих комісій, націлювати їх на зміцнення законності, давати оцінку ролі голів та членів комісій.

3.5. Забезпечити вільний доступ громадян до вестибюлів органів внутрішніх справ. У кожному міськ-, рай-, лінооргані виділити та обладнати (за їх відсутності) спеціальні кімнати для приймання громадян з розміщенням стендів із зазначеної тематики та організувати їх приймання у передбачений Інструкцією термін.

3.6. Увести в чергових частинах органів внутрішніх справ журнал обліку інформації, що не містить в собі явних ознак злочину, що додається.

3.7. До 1 липня 2004 року у штабі кожного міськ-, рай-, лінооргану, де річна реєстрація перевищує 1 200 заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, увести одну штатну посаду, а в штабі органу внутрішніх справ, де їх реєструється понад 3 000, - дві штатні посади працівників з обліково-реєстраційної і статистичної роботи. Розробити та затвердити типові функціональні обов'язки для цієї категорії працівників.

3.8. В апаратах ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, місті Києві та Київській області, УМВС України в Дніпропетровській, Донецькій, Одеській, Харківській та Луганській областях штатним розписом передбачити відділення, а в інших УМВС, УМВСТ - групи з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються.

4. Начальникам структурних підрозділів центрального апарату МВС України, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, міськ-, рай-, ліноорганів організувати вивчення

наказу з особовим складом і забезпечити його виконання. Прийняти від відповідних категорій працівників заліки зі знання вимог наказу та Інструкції.

5. Департаменту адміністративно-господарського забезпечення МВС України, ГУМВС, УМВС, УМВСТ забезпечити виготовлення необхідної кількості бланків облікових документів, передбачених Інструкцією та Типовим положенням про комісію міськ-, рай-, ліноргану внутрішніх справ з контролю за прийманням, реєстрацією та розглядом заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються.

6. Вважати таким, що втратив чинність, пункт 4.2.5 розділу 4 Інструкції з організації реагування органів внутрішніх справ на повідомлення про злочини, інші правопорушення та події, затвердженої наказом МВС України від 04.10.2003 № 1155, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.03.2004 за № 259/8858.

7. Скасувати накази МВС України від 26.11.91 № 500 «Про затвердження і введення в дію Інструкції «Про порядок прийому, реєстрації, обліку і розгляду в органах, підрозділах та установах внутрішніх справ України заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини і пригоди», від 27.06.93 № 377 «Про внесення змін і доповнень до наказу МВС України від 21.11.91 № 500», від 24.07.96 № 503 «Про внесення змін до додатка 1 до наказу МВС України від 26.11.91 № 500», від 28.02.2001 № 174 «Про затвердження складу постійно діючої комісії МВС України з питань контролю за дотриманням законності в органах внутрішніх справ України і Положення про неї та типових положень про комісію з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни та комісію із звірення порядку приймання, реєстрації, обліку і розгляду заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини і пригоди» та від 23.10.2002 № 1080 «Про внесення змін до пунктів 1, 2 наказу МВС України від 28 лютого 2001 р. № 174 «Про затвердження складу постійно діючої комісії МВС України з питань контролю за дотриманням законності в органах внутрішніх справ України і Положення про неї та типових положень про комісію з контролю за станом обліково-реєстраційної дисципліни та комісію із звірення порядку приймання, реєстрації, обліку і розгляду заяв, повідомлень та іншої інформації про злочини і пригоди».

8. Наказ подати в установленому порядку на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

9. Контроль за виконанням наказу покласти на перших заступників та заступників Міністра.

Наказ оголосити особовому складу органів і підрозділів внутрішніх справ України.

Міністр
генерал-лейтенант міліції

М.В.Білоконь

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ МВС України
14.04.2004 № 400

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
6 травня 2004 р.
за № 571/9170

ІНСТРУКЦІЯ
про порядок приймання, реєстрації та розгляду
в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв
і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

1. Загальні положення

1.1. Ця Інструкція встановлює єдиний для органів і підрозділів внутрішніх справ України (далі - органи внутрішніх справ) порядок приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, а також визначає порядок відомчого контролю за його дотриманням.

1.2. До заяв і повідомлень, які є приводами і підставами до порушення кримінальної справи, є:

- а) заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян;
- б) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину;
- в) явка з повинною;
- г) повідомлення, опубліковані в пресі;
- ґ) безпосереднє виявлення органом дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

1.3 Для роз'яснення населенню порядку приймання, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, в органах внутрішніх справ у спеціальних кімнатах для приймання громадян або у вестибюлях вивішуються примірні правила приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (додаток 1 до цієї Інструкції). У них зазначаються номери телефонів (адреси) керівників ГУМВС, УМВС, УМВСТ на яких покладено контроль за додержанням законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, та прокуратури, що здійснює нагляд.

Під термінами «приймання», «реєстрація», «розгляд» заяв і повідомлень про злочини, які застосовані у цій Інструкції, слід розуміти:

приймання – дії посадових осіб органів внутрішніх справ при одержанні заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються;

реєстрація – присвоєння кожній отриманій заяві і повідомленню про злочин порядкового номера і фіксація в передбачених Інструкцією облікових документах (ЖРЗГПЗ, ЖРІЗ) стислих даних про заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються;

розгляд – здійснення перевірки відомостей про злочини, що вчинені або готуються, про які йдеться в заяві і повідомленні, узагальнення матеріалів та прийняття рішення згідно з вимогами КПК України.

2. Приймання заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

2.1. Приймання заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх вчинення, повноти отриманих даних, а також особистості заявника, здійснюється тим органом внутрішніх справ, до якого надійшло звернення чи повідомлення, цілодобово оперативним черговим (оперативний черговий МВС, ГУБОЗ МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, помічник начальника міськрайліноргану - оперативний черговий, помічник начальника чергової частини - оперативний черговий, старший оперуповноважений (оперуповноважений) - черговий, старший інспектор (інспектор) - черговий, помічник оперативного чергового, а також працівники інших служб, призначені підміними черговими в установленому порядку).

При особистому зверненні заявника до органу внутрішніх справ, який обслуговує республіканські, обласні центри та інші міста з територіальним поділом, крім спеціальних підрозділів боротьби з організованою злочинністю, із заявою чи повідомленням про злочин, у період з 8 год.00 хв. до 20 год. 00 хв., протокол усної заяви приймається виключно спеціально виділеним працівником у кімнаті для приймання громадян і відразу передається під підпис у журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, оперативному черговому для реєстрації.

2.2. Оперативний черговий, прийнявши заяву чи повідомлення про злочин, зобов'язаний діяти згідно з Інструкцією з організації реагування ОВС на повідомлення про злочини, затвердженої наказом МВС України від 04.10.2003 № 1155, зареєстрованим у Міністерстві юстиції України 01.03.2004 за № 259/8858, негайно направити на місце події слідчо-оперативну групу чи оперативну групу та вжити всіх можливих заходів, щоб запобігти злочині або припинити його, організувати невідкладні дії з розкриття злочину у короткий термін.

2.3. За межами дислокації органу внутрішніх справ працівник міліції на території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою чи

повідомленням про злочин, або у разі безпосереднього виявлення такого, зобов'язаний вжити заходів щодо його припинення, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили злочин, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції.

Чергові підрозділів (управлінь, відділів) Державтоінспекції, пунктів централізованого спостереження підрозділів Державної служби охорони, ізоляторів тимчасового тримання, приймальників-розподільників для осіб, затриманих за бродяжництво, спецприймальників для тримання осіб, підданих адміністративному арешту, приймальників-розподільників для неповнолітніх інформацію про злочини передають до чергових частин органів внутрішніх справ за територіальністю, про що в облікових документах учиняють відмітки.

2.4. Заяви або повідомлення представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадськості чи окремих громадян про злочини можуть бути усними або письмовими. Усні заяви заносяться до протоколу усної заяви (повідомлення) про злочин (додаток 2 до цієї Інструкції), який підписують заявник та посадова особа, що прийняла заяву.

При цьому заявник попереджується про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, про що відмічається у протоколі.

У протоколі усної заяви (повідомлення) про злочин, де йдеться мова про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, в обов'язковому порядку зазначається інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення.

Письмова заява повинна бути підписана особою, від якої вона подається. До порушення кримінальної справи слід пересвідчитися в особі заявника, попередити його про кримінальну відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину і відібрати від нього відповідний підпис.

Повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб повинні бути викладені в письмовій формі.

Повідомлення представників органів державної влади та органів місцевого самоврядування, громадських організацій або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину, можуть бути усними або письмовими.

У разі явки з повинною встановлюється особа того, хто з'явився, після чого складається протокол, в якому детально викладається зроблена заява. Протокол підписують особа, що з'явилася з повинною, і посадова особа, що склала протокол.

3. Реєстрація заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

3.1. Заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, реєструються цілодобово в чергових частинах органів внутрішніх справ оперативними черговими відразу після їх надходження, що відображається в журналі реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються (далі - ЖРЗПЗ, додаток 3 до цієї Інструкції), а також на персональній електронно-обчислювальній машині (ПЕОМ) шляхом введення до автоматизованої інформаційно-пошукової системи (АІПС) «ФАКТ».

Після реєстрації заяви чи повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу працівники служби дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах неповнолітніх протягом 3 днів інформують про це управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації.

Письмові заяви про злочини, подані в органи внутрішніх справ безпосередньо заявником, реєструються тільки в черговій частині.

Зареєстровані заяви про злочини доповідаються начальнику органу внутрішніх справ або особі, що виконує його обов'язки, які організують їх розгляд згідно з вимогами КПК України.

3.2. Заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, що надійшли до режимно-секретного підрозділу органу внутрішніх справ поштою, телеграфом, факсимільним зв'язком або іншим видом зв'язку, реєструються за встановленими правилами діловодства, про них негайно доповідається начальникові органу внутрішніх справ або особі, яка виконує його обов'язки. Начальник або особа, яка виконує його обов'язки, дає письмові вказівки щодо термінової реєстрації заяви чи повідомлення в черговій частині і приймає рішення про порядок її перевірки згідно з вимогами КПК України. Передавати ці заяви та повідомлення для розгляду без реєстрації у черговій частині категорично забороняється.

Анонімні листи, що містять відомості про злочин, що вчинений або готується, реєструються лише в режимно-секретних підрозділах і передаються до відповідних служб для використання при розкритті злочинів або запобіганні їм.

3.3. У ЖРЗПЗ реєструються також заяви і повідомлення, які містять інформацію про безвісно зниклого громадянина, та рапорти працівників органів внутрішніх справ про безпосереднє виявлення ними правопорушення, що містить ознаки злочину.

3.4. При реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, у т.ч. явки з повинною, що надійшли в письмовій формі, оперативний черговий на їх лицьовому боці проставляє спеціальний штамп реєстрації заяви і повідомлення про злочин, що вчинений або готується

(додаток 4 до цієї Інструкції), в якому вказано назву органу внутрішніх справ, дату реєстрації та порядковий номер реєстраційного запису і прізвище оперативного чергового.

3.5. При виявленні в процесі розслідування раніше вчиненого злочину особа, яка провадить дізнання, або слідчий одержує від потерпілого заяву, яка реєструється в ЖРЗПЗ, із позначенням «Додатково виявлено у ході розслідування кримінальної справи № ____». Коли одержання письмової заяви неможливе, складається рапорт. За цими документами приймається рішення згідно з вимогами КПК України.

При надходженні до органу внутрішніх справ заяви чи повідомлення про раніше відомий злочин, який зареєстровано в ЖРЗПЗ і за ним проведена (проводиться) перевірка згідно з КПК України, вони розглядаються відповідно до Закону України «Про звернення громадян».

3.6. Якщо реєстрацію заяви і повідомлення про злочин, що вчинений або готується, з будь-яких причин було затримано, то у графі № 2 ЖРЗПЗ поряд з часом її надходження до чергової частини зазначаються дата і точний час її початкового отримання працівником міліції. У такому разі строк прийняття рішення за нею обчислюється з часу початкового отримання.

3.7. Коли розгляд заяв і повідомлень про злочин, що вчинений або готується, не входить до відання органів внутрішніх справ або є свідчення про вчинення злочину на території обслуговування іншого органу внутрішніх справ, заява чи повідомлення після реєстрації протягом трьох діб пересилається за належністю, про що робиться відповідний запис у ЖРЗПЗ. Разом із цим обов'язково вживаються необхідні заходи щодо запобігання або припинення злочину, а також збереження слідів злочину.

При направленні заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, для розгляду за належністю відмітка про це в ЖРЗПЗ робиться тільки працівником з обліково-реєстраційної роботи або особою, на яку покладено відповідальність за обліково-реєстраційну і статистичну роботу, на підставі копії супровідного листа з вихідним номером режимно-секретного підрозділу органу внутрішніх справ, яка надалі зберігається в справі листування за заявами та повідомленнями про злочини.

Заявник інформується про передання його заяви про злочин за належністю протягом доби з часу прийняття рішення.

3.8. Заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, що надійшли з інших органів внутрішніх справ, реєструються і беруться на облік згідно з вимогами цієї Інструкції. При цьому строк їх вирішення відраховують з часу останньої реєстрації в органі внутрішніх справ.

Орган внутрішніх справ, який отримав такі заяви і повідомлення, зобов'язаний поінформувати ініціатора, повідомивши йому реєстраційний номер ЖРЗПЗ.

У разі повернення матеріалу з органу, куди він раніше надсилався для проведення перевірки за належністю, необхідно його реєструвати за раніше присвоєним номером із зазначенням повторної реєстрації через дріб (наприклад 54/1, 54/2 тощо). Така інформація повторно не зараховується, а враховується лише останнє прийняте рішення.

3.9. Якщо заява і повідомлення про злочин, що вчинений або готується, надійшли до органу внутрішніх справ при особистому зверненні заявника, то водночас з його реєстрацією в ЖРЗПЗ у черговій частині органу внутрішніх справ оперативний черговий або спеціально уповноважений працівник оформляє талон-повідомлення (додаток 5 до цієї Інструкції) і видає його заявнику.

Талон-повідомлення оформляється і видається заявнику також при його особистому зверненні за межами дислокації органу внутрішніх справ старшими дільничними (дільничними) інспекторами міліції, працівниками підрозділів кримінальної міліції та спецпідрозділів по боротьбі з організованою злочинністю.

3.10. Талон складається з двох частин: талон-корінець і талон-повідомлення. Обидві частини талона мають однаковий реєстраційний номер.

У талоні-корінці вказуються дані про заявника, короткий зміст заяви, реєстраційний номер за ЖРЗПЗ, посада, звання, прізвище та підпис особи, яка прийняла заяву, дата її прийняття, підпис заявника про отримання талона-повідомлення, дата та час реєстрації заяви.

У талоні-повідомленні вказуються відомості про особу, яка прийняла заяву, реєстраційний номер за ЖРЗПЗ найменування органу внутрішніх справ, адреса і службовий телефон, дата прийняття заяви та підпис, ініціали і прізвище оперативного чергового або працівника, зазначеного у п. 3.9 Інструкції. При видачі талона-повідомлення за межами дислокації органу внутрішніх справ реєстраційний номер за ЖРЗПЗ заявнику повідомляється додатково.

3.11. Заявник розписується за отримання талона-повідомлення на талоні-корінці, проставляє дату і час його отримання. Талон-корінець залишається в черговій частині органу внутрішніх справ.

3.12. Талони повинні бути зброшуровані в журнал і пронумеровані. Для працівників, зазначених в частині другій п.3.9 Інструкції, журнал талонів ведеться окремо. Журнали талонів реєструються в режимно-секретних підрозділах і зберігаються в черговій частині органу внутрішніх справ. Талони-корінці використовуються при звірках повноти реєстрації заяв про злочини, що вчинені або готуються, а також при розгляді скарг громадян на дії посадових осіб органів внутрішніх справ.

3.13. Працівникам, зазначеним у частині другій п.3.9 Інструкції, талони видаються оперативним черговим під підпис. Після отримання оперативним черговим талонів-корінців разом із заявою про злочин для реєстрації в ЖРЗПЗ зазначені талони-корінці підшиваються в окрему папку, про що робиться відповідна відмітка у журналі талонів.

3.14. У чергових частинах МВС, ГУБОЗ МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ оперативним черговим або оператором телефонної лінії «02» ведеться журнал реєстрації інформації про злочини та інші події, що надійшла по телефонній лінії чи за допомогою інших засобів зв'язку (далі - ЖРІЗ, додаток 6 до цієї Інструкції). Крім цього, ця інформація фіксується за допомогою інших записуючих пристроїв. Уся отримана інформація про злочини та події реєструється в ЖРІЗ і негайно передається до чергової частини міськ-, рай-, ліноргану за територіальністю для реагування. У черговій частині міськ-, рай-, ліноргану в ЖРЗПЗ реєструються заяви і повідомлення, які мають ознаки злочину.

3.15. ЖРЗПЗ і ЖРІЗ є документами суворої звітності і зберігаються в черговій частині МВС, ГУБОЗ МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ, міськ-, рай-, лінорганів та спецпідрозділів боротьби з організованою злочинністю МВС України. Вони повинні бути пронумеровані, прошнуровані, скріплені печаткою і зареєстровані в режимно-секретному підрозділі (у секретаря) органу внутрішніх справ.

Усі реквізити ЖРЗПЗ заповнюються оперативним черговим, а реквізити ЖРІЗ - оперативним черговим чергової частини та оператором телефонної лінії «02» МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ згідно з правилами ведення, надрукованими на звороті їх титульних аркушів (додаються). Записи за кожною інформацією повинні містити стислі і вичерпні дані про те, що і коли трапилось, хто, коли і в якій формі повідомив про злочин чи іншу подію, які вказівки одержано щодо порядку розгляду заяви або повідомлення, які заходи вжито для його перевірки, хто брав участь у розгляді, яке рішення, коли і ким прийняте, та інші відомості згідно з реквізитами журналів.

Персональна відповідальність за додержання правил ведення ЖРЗПЗ і повноту реєстрації інформації про злочини покладається на оперативного чергового по ГУБОЗ МВС, міськ-, рай-, лінорганів, спецпідрозділів БОЗ, а правил ведення ЖРІЗ - на оперативного чергового по МВС та помічника начальника чергової частини - оперативного чергового по ГУМВС, УМВС, УМВСТ.

3.16. Закінчені журнали обліку злочинів (ЖРЗПЗ і ЖРІЗ), обліку матеріалів, на підставі яких відмовлено в порушенні кримінальних справ, накопичувальні справи за матеріалами перевірок, журнали з талонами-корінцями передаються до режимно-секретних підрозділів і зберігаються протягом періоду, встановленого нормативними документами, що регламентують діловодство. Магнітні записи повідомлень про злочини, що

вчинені або готуються, зберігаються протягом 30 діб, а потім знищуються за письмовим погодженням голови комісії міськ-, рай-, ліноргану з контролю за прийманням, реєстрацією та розглядом заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, а в МВС, ГУБОЗ МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ - начальника чергової частини.

3.17. Приховуваними від обліку вважаються заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, якщо відомості про них на час виявлення не занесені до ЖРЗПЗ або ЖРІЗ, а самі заяви та повідомлення не отримали відповідного реєстраційного номера і заявнику не вручено талона-повідомлення.

4. Розгляд заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

4.1. Заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, що надійшли до чергової частини органу внутрішніх справ, реєструються в ЖРЗПЗ і про них доповідають начальнику органу, а в разі його відсутності - особі, яка його заміщає. Розгляд їх організовується згідно з вимогами КПК України і цієї Інструкції.

Розгляд заяв і повідомлень про злочини здійснюється відповідно до письмової вказівки начальника органу внутрішніх справ або особи, яка його заміщає, в порядку, встановленому КПК України.

4.2. За заявами і повідомленнями про злочини, що є приводом для порушення кримінальної справи (п.1.2 Інструкції), згідно з вимогами КПК України не пізніше триденного строку приймається одне із таких рішень: про порушення кримінальної справи; про відмову в порушенні кримінальної справи; про передання заяви чи повідомлення за належністю, про що особа, яка прийняла одне із зазначених рішень, письмово повідомляє заявника. У разі порушення кримінальної справи її реєстрація та облік здійснюються відповідно до вимог Інструкції про єдиний облік злочинів, затвердженої спільним наказом Генеральної прокуратури, МВС, СБУ, ДПАУ, Міністерства юстиції № 20/84/293/126/18/5-2002.

Коли необхідно перевірити заяву чи повідомлення про злочин до порушення справи, така перевірка здійснюється в строк не більше 10 днів шляхом відібрання пояснень від окремих громадян чи посадових осіб або витребування необхідних документів.

Рішення за заявами і повідомленнями про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу приймається протягом 3 днів, а у разі потреби перевірки викладених фактів та з'ясування додаткових обставин - у строк не більше 7 календарних днів.

Якщо в результаті перевірки заяви і повідомлення про злочин, що вчинений або готується, що надійшли, не встановлено підстав для порушення кримінальної справи, але матеріали перевірки містять дані про наявність у діянні особи адміністративного або дисциплінарного проступку чи іншого порушення громадського порядку, слідчий або орган дізнання

має право, відмовивши в порушенні кримінальної справи, надіслати заяву або повідомлення на розгляд громадській організації, товариському суду, комісії в справах неповнолітніх, трудовому колективу або адміністрації підприємства, установи, організації для вжиття відповідних заходів впливу або передати матеріали для застосування в установленому порядку заходів адміністративного стягнення.

Про результати розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, працівником з обліково-реєстраційної і статистичної роботи в графі 8 ЖРЗПЗ проставляється спеціальний штамп відмітки про рішення, прийняте за заявами і повідомленнями про злочини, що вчинені або готуються (додаток 7 до цієї Інструкції), заповнюються його реквізити і ставиться вихідний номер і дата письмової відповіді заявнику.

4.3. Строки розгляду заяв і повідомлень про злочини, зареєстрованих у ЖРЗПЗ, контролюються черговим по органу внутрішніх справ. Щодобово, при здаванні чергування він рапортом про нерозглянуті в строк заяви і повідомлення про злочини доповідає начальнику органу внутрішніх справ або особі, яка його заміщає, для вжиття відповідних заходів.

4.4. Про наслідки роботи з розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, складається за півріччя і рік єдиний статистичний звіт за формою № 2-Е та щомісячний звіт за формою 1-ЗП.

4.5. Матеріали про відмову в порушенні кримінальної справи

4.5.1. Матеріали про відмову в порушенні кримінальної справи оформлюються в окрему справу і реєструються в журналі обліку матеріалів, на підставі яких відмовлено в порушенні кримінальної справи (додаток 8 до цієї Інструкції), що ведеться в органах внутрішніх справ працівником з обліково-реєстраційної і статистичної роботи. Матеріалам присвоюється порядковий номер (від початку року).

Постанова про відмову в порушенні кримінальної справи складається в трьох примірниках та погоджується керівництвом підрозділу (служби) працівника, який її виніс, і затверджується керівником органу внутрішніх справ (крім постанов, винесених слідчим). Перший примірник зберігається в матеріалах справи, другий протягом доби надсилається відповідному прокуророві, а третій видається на вимогу особі, інтересів якої ця постанова стосується, або її законному представнику. Крім того, у повідомленнях, що надсилаються заявникам, обов'язково роз'яснюється порядок оскарження прийнятого рішення згідно з КПК України.

4.5.2. Якщо для перевірки обґрунтованості прийнятого рішення про відмову в порушенні кримінальної справи прокурор вимагає надання йому матеріалів, вони надсилаються працівником з обліково-реєстраційної і статистичної роботи негайно.

У разі скасування постанови про відмову в порушенні кримінальної справи додаткова перевірка здійснюється в терміни, передбачені КПК України.

4.5.3. Заяви, що надійшли до органів внутрішніх справ про злочини, передбачені ст. 125, ч. 1 ст. 126, а також ст. 356 КК України, коли кримінальні справи порушуються не інакше як за скаргою потерпілого, надсилаються до суду, на його вимогу, разом з матеріалами перевірки. У цих справах дізнання і попереднє слідство не проводяться.

4.5.4. Винесеною з порушенням норм кримінально-процесуального законодавства є постанова про відмову в порушенні кримінальної справи, якщо після перевірки її скасовано та порушено кримінальну справу.

5. Контроль за додержанням порядку прийняття, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

5.1. Організація роботи за додержанням вимог, установлених Інструкцією про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, покладається на начальника органу внутрішніх справ, а в разі відсутності начальника - на особу, яка його заміщає. Він несе відповідальність за дотримання законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини.

5.2. Начальник органу внутрішніх справ зобов'язаний:

5.2.1. Після доповіді оперативного чергового органу внутрішніх справ про оперативну обстановку за минулу добу перевірити правильність ведення ЖРЗПЗ та реєстрацію в повному обсязі всіх заяв і повідомлень про злочини, які надійшли за цей період, про що зробити відповідний запис.

5.2.2. Особисто детально вивчати перевірені матеріали та, переконавшись в їх повноті і об'єктивності, затверджувати винесені працівниками дізнання постанови про порушення кримінальних справ або відмову в їх порушенні. Проводити зустрічі (співбесіди) із заявниками під час затвердження постанови про відмову в порушенні кримінальної справи за наявності зустрічної заяви потерпілого щодо зупинення розгляду його попередньої заяви, про що робити відповідний запис.

При виявленні необґрунтованості рішення, прийнятого за матеріалом, на підставі якого раніше затверджено постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, негайно вносити пропозиції відповідному прокурору про її скасування.

5.2.3. У разі виявлення фактів порушення порядку прийняття, реєстрації та розгляду заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, вживати термінових заходів щодо їх усунення, доручати проведення службової перевірки і притягувати у встановленому порядку винних посадових осіб до відповідальності.

5.2.4. Щоквартально організовувати проведення звірок повноти обліку заяв і повідомлень про злочини, що зареєстровані в ЖРЗПЗ.

5.2.5. Для контролю за достовірністю реєстрації інформації, що надходить по телефонній лінії «02» або за допомогою інших засобів зв'язку до чергових частин МВС, ГУБОЗ МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ та міськ-, рай-, лінорганів, забезпечити її запис на магнітну плівку або інші пристрої, що записують.

5.3. Контроль за додержанням законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, покладається також на керівників підрозділів органів внутрішніх справ, працівниками яких безпосередньо здійснюється розгляд цих заяв і повідомлень.

5.4. Контроль за дотриманням правил ведення ЖРЗПЗ і ЖРІЗ, повнотою реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, покладається на начальника чергової частини органу внутрішніх справ.

**Перший заступник начальника
головного штабу МВС України
полковник міліції**

В.М.Овсієнко

*Додаток 1
до п.1.3 Інструкції
про порядок приймання,
реєстрації та розгляду
в органах і підрозділах
внутрішніх справ України
заяв і повідомлень про
злочини, що вчинені або готуються*

**ПРИМІРНІ ПРАВИЛА
приймання, реєстрації та розгляду
в органах і підрозділах внутрішніх справ України
заяв і повідомлень про злочини, що вчинені
або готуються**

1. Згідно зі ст. 10 Закону України «Про міліцію» міліція відповідно до своїх завдань зобов'язана приймати та реєструвати заяви й повідомлення про злочини. Заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, незалежно від місця і часу їх скоєння, повноти отриманих зведень і форми подання, а також особистості заявника, приймаються цілодобово оперативним черговим того органу внутрішніх справ, до якого звернулася особа чи надійшло повідомлення.

За межами дислокації органу внутрішніх справ працівник міліції на території України незалежно від посади, яку він займає, місцезнаходження і часу в разі звернення до нього громадян або службових осіб з заявою чи повідомленням про злочин, що вчинений або готується, або в разі безпосереднього виявлення такого зобов'язаний вжити заходів до його припинення, подання допомоги особам, які її потребують, встановлення і затримання осіб, які вчинили злочин, охорони місця події і повідомити про це в найближчий підрозділ міліції.

2. Згідно з вимогами КПК України, заяви або повідомлення представників влади, громадськості чи окремих громадян про злочин можуть бути усними або письмовими. Усні заяви заносяться до протоколу, який підписують заявник та посадова особа, що прийняла заяву. При цьому заявник попереджується про кримінальну відповідальність за свідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину, про що відмічається в протоколі.

Письмова заява повинна бути підписана особою, від якої вона подається. До порушення справи слід пересвідчитися в особі заявника, попередити його про відповідальність за завідомо неправдиве повідомлення про вчинення злочину і взяти від нього відповідний підпис.

Повідомлення підприємств, установ, організацій і посадових осіб повинні бути викладені в письмовій формі.

Повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину, можуть бути усними або письмовими.

3. У разі явки з повинною з'ясовується особа того, хто з'явився, після чого складається протокол, в якому детально викладається зроблена заява. Протокол підписують особа, що з'явилася з повинною, і службова особа, яка склала цей протокол.

4. За заявою і повідомленням про злочин у строк не більш як 3 доби від дня надходження до органу внутрішніх справ, повинно бути прийнято одне з таких рішень:

- про порушення кримінальної справи;
- про відмову в порушенні кримінальної справи;
- про направлення заяви або повідомлення за належністю.

Коли необхідно перевірити заяву або повідомлення про злочин до порушення справи, така перевірка здійснюється в строк не більше 10 днів шляхом відібрання пояснень від окремих громадян чи посадових осіб або витребування необхідних документів.

5. Заявник має право:

- викладати заяву державною мовою або іншою мовою, якою він володіє, та користуватися послугами перекладача;
- одержувати письмове повідомлення про рішення, прийняте за його заявою;
- оскаржувати дії працівників органів внутрішніх справ, які розглядали його заяву, керівнику органу внутрішніх справ, вищих ОВС, прокуророві чи до суду.

6. Номери телефонів (адреси):

керівників ГУМВС, УМВС, УМВСТ, на які покладено контроль за дотриманням законності при розгляді заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються:

прокуратури, що здійснює нагляд:

*Додаток 2
до п.2.4 Інструкції про порядок
приймання, реєстрації та розгляду
в органах і підрозділах внутрішніх
справ України заяв і повідомлень про
злочини, що вчинені або готуються*

**ПРОТОКОЛ
усної заяви (повідомлення) про злочин**
« ____ » _____ 20__ р.

Я, _____
(посада, звання, прізвище і ініціали працівника міліції)

з дотриманням вимог статей України прийняв заяву (повідомлення) від

(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, посада,

місце роботи і проживання заявника)

про _____
(злочин, що вчинений або готується)

Гр. _____ попереджений про кримінальну відпо-
(прізвище, ініціали заявника)
відальність згідно зі ст. 383 КК України за завідомо неправдиве повідом-
лення про вчинення злочину _____
(підпис заявника)

Гр. _____ заявив:
(прізвище, ініціали)

1. Обставини події (дата, час, місце): _____

2. Яку матеріальну шкоду завдано протиправними діями, на яку суму, чи є вона для потерпілого значною, яким способом злочинці заволоділи майном (проникнення у житло чи інше приміщення, напад, вимагання, обман чи зловживання довірою); якщо було проникнення, то яким шляхом (злам запірних пристроїв, підбір ключа, виставлення вікна, через квартиру, іншим способом); яке майно викрадене, де воно було, наявність документів, які затверджують придбання і вартість втраченого майна, його прикмети, коли і де придбано: _____

3. Чи застосовувалося до заявника фізичне насильство або погроза його застосування, у чому це конкретно виявилось, які предмети (ніж, пістолет, газовий балончик, палиця тощо) використовувалися під час нападу? Якщо було вимагання майна чи права на нього або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою застосування насильства, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження майна тощо, то в чому конкретно виявилися ці дії? _____

4. Чи заподіяні кому-небудь які-небудь тілесні ушкодження, до якого медичного закладу звертався, де він розташований, чи перебував на стаціонарному або амбулаторному лікуванні?

5. Чи бачив особу, яка вчинила злочин, чи може її впізнати, за якими прикметами? _____

6. Чи підозрюється хто-небудь у вчиненні злочину? Якщо так, то з якої причини, вказати відомості про цю особу: _____

7. Чи були очевидці вчинення злочину, що відомо про них? _____

8. З моїх слів записано вірно _____

(дата і підпис заявника)

Примітка. Заявник має право отримати від керівництва органу внутрішніх справ, де прийнято заяву, роз'яснення з приводу прийнятого за ним рішенням як на особистому прийманні, так і письмово.

Протокол-заяву прийняв: _____

(підпис працівника міліції)

*Додаток 3
до п.3.1. Інструкції про порядок
приймання, реєстрації та розгляду
в органах і підрозділах внутрішніх
справ України заяв і повідомлень про
злочини, що вчинені або готуються*

**ЖУРНАЛ
реєстрації заяв і повідомлень про злочини,
що вчинені або готуються**

В _____
(назва органу внутрішніх справ)

Почато «__» _____ 20__ р.

Закінчено «__» _____ 20__ р.

Інвентарний № _____

**Правила ведення журналу реєстрації
заяв і повідомлень про злочини, що вчинені
або готуються (ЖРЗПЗ)**

(Друкується на звороті титульного аркуша журналу)

1. Форма журналу реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, є єдиним для всіх органів внутрішніх справ України.

2. Персональна відповідальність за правильність ведення журналу покладається на оперативного чергового органу внутрішніх справ. Журнал є документом суворої звітності, аркуші в ньому повинні бути пронумеровані, прошнуровані і скріплені печаткою. Записи проводяться повністю, охайно і тільки чорним, фіолетовим або синім чорнилом (пастою). Виправлення і підчистки не допускаються. Про помилкові записи вчиняється застереження, яке підписується черговим.

3. Згідно з Інструкцією про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються, в ЖРЗПЗ реєструються заяви і повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, що є приводом для порушення кримінальної справи.

До заяв і повідомлень, які є приводом для порушення кримінальної справи, належать:

а) заяви або повідомлення підприємств, установ, організацій, посадових осіб, представників влади, громадськості або окремих громадян;

б) повідомлення представників влади, громадськості або окремих громадян, які затримали підозрювану особу на місці вчинення злочину;

в) явка з повинною;

г) повідомлення, опубліковані в пресі;

г') безпосереднє виявлення органом дізнання, слідчим, прокурором або судом ознак злочину.

Інформацію черговий реєструє самостійно без погодження з керівництвом органу внутрішніх справ.

4. При реєстрації матеріалу про раніше невідомий органу внутрішніх справ злочин, виявлений в процесі дізнання або попереднього слідства, проставляється відмітка «Додатково виявлено в ході розслідування кримінальної справи» і вказується її номер.

5. У разі реєстрації злочину, виявленого при звірці повноти обліку заяв і повідомлень про злочини, робиться відмітка «Виявлено при звірці» і вказується дата.

6. При заповненні граф 2, 5 і 8 журналу необхідно керуватися такими вимогами:

6.1. У графі 2 проставляються дата і час надходження заяви чи повідомлення про злочин безпосередньо до чергової частини. У разі реєстрації заяв і повідомлень, що надійшли поштою або отримані працівником органу внутрішніх справ при зверненні до нього громадянина, під першим записом про це робляться додаткові відмітки.

Наприклад:

надійшло поштою: вхідний № К-154 від 07.05.2003;

прийнято дільничним інспектором Петренком М.І. 29.04.2003.

У цих випадках термін розгляду заяв і повідомлень про злочин відраховується з часу початкового надходження інформації до працівника або до режимно-секретного підрозділу органу внутрішніх справ.

6.2. У графі 5 послідовно зазначаються заходи, вжиті за заявою або повідомленням про злочин:

- перелічуються посадові особи, яким доповідалась інформація;
- вказується, хто конкретно виїжджав на місце пригоди; якщо направлялась слідчо-оперативна група, то в якому персональному складі, час її виїзду;
- відмічаються дані про об'єкт злочинного посягання, наявність на ньому охорони, сигналізації, хімічної пастки та інші суттєві відомості;
- подається перелік викрадених номерних речей.

6.3. Графу 8 заповнюють:

6.3.1. Працівник з обліково-реєстраційної роботи:

а) ставить відбиток спеціального штампа з відміткою про рішення, прийняте за заявами і повідомленнями про злочини, що вчинені або готуються, і заповнює його реквізити, які є вихідними даними для складання державного статистичного звіту за формою № 2-Е «Про розгляд заяв і повідомлень про злочини».

У пункті 5 відбитка штампа проставляється номер розділу КК України, до якого належить злочин, що вчинений або готується, а потім відображається номер рядка з розділу 2 бланка звіту форми № 2-Е, що характеризує вид злочину. У цьому самому рядку через кому наводяться номери граф, що відображають відомості про рішення, прийняте за заявою або повідомленням, про злочин, що вчинений або готується, термін його прийняття і висновок прокурорського нагляду за обґрунтованістю відмови в порушенні кримінальної справи. Ці самі номери граф дублюються в реквізиті штампа «у т. ч. у рядку 41 графи» для обліку роботи слідчих.

Наприклад, розділ КК 6, рядок 15, графи 3, 4, 7, 9, у т. ч. у рядку 41 графи 3, 4, 7, 9.

Це означає:

- 6 - ознаки злочину належать до посягань на особисту власність;
- 15 - заява про крадіжку;
- 3 - відмовлено в порушенні кримінальної справи;
- 4 - за відсутністю події або складу злочину;
- 7 - рішення прийняте в строк понад 10 днів;
- 9 - постанову прокурором скасовано і порушено кримінальну справу.

Рядок 41 графи 3, 4, 7, 9 - заява розглядалась слідчими МВС;

б) вказується вихідний номер і дата письмового повідомлення заявнику (громадянам, адміністрації підприємств, організацій, посадовим особам) про наслідки розгляду його заяви або повідомлення про злочини, що вчинені або готуються;

в) записується номер кримінальної справи, якщо заява або повідомлення про злочини, що вчинені або готуються, долучаються до справи, яка вже є у провадженні.

6.3.2. Черговий по органу внутрішніх справ проставляє відбиток штампа з відміткою про те, що заява чи повідомлення про злочин, що вчинений або готується, не підтвердилась, з наведенням номера номенклатурної справи і сторінки, де розміщені документи, зібрані працівником, який проводив перевірку інформації.

*Додаток 8
до п.4.5.1 Інструкції про порядок
приймання, реєстрації та розгляду
в органах і ідрозділах внутрішніх
справ України заяв і повідомлень про
злочини, що вчинені або готуються*

**ЖУРНАЛ
обліку матеріалів, на підставі яких відмовлено
в порушенні кримінальної справи**

(назва органу внутрішніх справ)

Почато «__» _____ 200__ р.
Закінчено «__» _____ 200__ р.
Інвентарний № _____

ЗМІСТ
граф журналу обліку матеріалів, на підставі яких
відмовлено в порушенні кримінальної справи

№ з/п	Реєстрацій-ний №. Дата реєстрації заяви про відомлення про злочин	Прізвище заявника, назва установи, підприємства, організації, звідки надійшло повідомлення	Стислий опис події, ст. КК, за якою вона кваліфікується	Дата винесення постанови про відмову в порушенні кримінальної справи	Мотиви відмови з посиланням на ст. КПК	Ким винесено постанову (прізвище і посада)	Ким затверджено постанову (прізвище і посада)	Строк, за який розглянуто матеріали (кількість днів)	Дата перевірки матеріалів	При скасуванні прокурор постанови про відмову в порушенні кримінальної справи прийнято рішення	Порушено кримінальну справу, №, дата, ст. КК. Направлено на додаткову перевірку	Матеріали направлені за належністю (вих. №, том, сторінка номенклатурної справи, де зберігається супровідний лист)	Наслідки повторного розгляду матеріалів
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	

ДОДАТОК 7**Бібліотечка дільничного інспектора міліції**

Управління дільничних інспекторів міліції
Департамент громадської безпеки МВС України

ПАМ'ЯТКА**дільничному інспектору міліції при розгляді заяв і повідомлень
про вчинення насильства в сім'ї**

Порядок здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї службою дільничних інспекторів міліції органів внутрішніх справ визначено Інструкцією щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, затвердженою спільним наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та МВС України від 07.09.2009 № 3131/386.

**Дії дільничного інспектора міліції при розгляді заяв та
повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його
загрозу**

Дільничний інспектор міліції приймає та розглядає заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 квітня 2003 року № 616, та нормативно-правових актів МВС України.

При розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу дільничні інспектори міліції повинні виїхати (вийти) на місце конфлікту в кількості не менше двох працівників (або з позаштатним дільничним інспектором міліції чи членом громадського формування з охорони громадського порядку), дотримуючись при цьому заходів особистої безпеки.

По прибутті на місце вживають передбачених чинним законодавством заходів щодо припинення насильства. У разі необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги викликають бригаду швидкої медичної допомоги.

При безпосередній загрозі життю та здоров'ю дитини або інших членів сім'ї, які постраждали від насильства в сім'ї, вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу у направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

1. Якщо відносно потерпілої особи вчинено насильство в сім'ї, тобто умисне вчинення будь-яких дій фізичного, психологічного чи

економічного характеру (застосування фізичного насильства, що не завдало фізичного болю і не спричинило тілесних ушкоджень, погрози, образи чи переслідування, позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна або коштів, на які потерпілий має передбачене законом право, тощо), внаслідок чого могла бути чи була завдана шкода фізичному або психічному здоров'ю потерпілого, дільничний інспектор міліції:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;
- приймає заяву;
- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків);
- реєструє матеріал в установленому порядку згідно з наказом МВС України № 400-2004;
- заповнює спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї, яку передає начальникові відділу (відділення) дільничних інспекторів міліції;
- у **триденний термін** направляє **спеціальну картку обліку факту скоєння насильства в сім'ї** до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках скоєння насильства в сім'ї відносно неповнолітнього – ще й до служби у справах дітей місцевої держадміністрації;
- складає відносно кривдника адміністративний протокол за статтею 173² КУпАП;
- виносить особі, яка вчинила насильство в сім'ї (кривднику), офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- ставить кривдника на профілактичний облік в міськрайоргані;
- відомості про кривдника заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ;
- якщо кривдником повторно вчинено насильство в сім'ї після винесення йому офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, видає йому під розписку направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про його направлення на проходження корекційної програми;
- якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, йому виноситься захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з відповідним прокурором;
- приймає рішення по заяві відповідно до підпункту 4.2 наказу МВС України № 400-2004 (рішення за заявами і повідомленнями про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу приймається протягом 3 днів, а у разі потреби перевірки викладених фактів та з'ясування додаткових обставин - у строк не більше 7 календарних днів);
- доставляє (при необхідності) особу, яка вчинила насильство в сім'ї, до суду для розгляду справи про адміністративне правопорушення.

У подальшому здійснює контроль та профілактичні заходи за місцем проживання.

2. Якщо потерпілій особі заподіяні легкі тілесні ушкодження:

- роз'яснює особі порядок розгляду її звернення;
- приймає скаргу встановленого зразка. Скарга до суду оформлюється в порядку статті 27 КПК України та відповідно до ст. 251 (особливості досудового розгляду в справах, які порушуються за скаргою потерпілого) з урахуванням вимог ст. 223 (обвинувальний висновок) та ст. 224 (додатки до обвинувального висновку) КПК України;
- видає потерпілому направлення на СМЕ;
- документує факт правопорушення (опитує учасників конфлікту та свідків);
- вносить кривднику офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї;
- ставить кривдника на профілактичний облік в міськрайоргані;
- відомості про кривдника заносяться до інтегрованих інформаційно-пошукових систем органів внутрішніх справ;
- якщо кривдник уже перебуває на обліку за вчинення насильства в сім'ї, йому вноситься захисний припис, який затверджується начальником міськрайоргану та погоджується з прокурором району;
- реєструє матеріал в установленому порядку згідно з наказом МВС України № 400-2004;
- протягом 7 діб проводить збір інших необхідних для справи матеріалів (характеристика, довідка про судимість, ксерокопія паспорта тощо);
- якщо кривдником повторно вчинено насильство в сім'ї після винесення йому офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, видає йому під розписку направлення на проходження корекційної програми та в триденний строк надсилає до відповідного кризового центру повідомлення про його направлення на проходження корекційної програми;
- у разі відсутності в діях кривдника ознак злочину (події або складу) вносить постанову про відмову в порушенні кримінальної справи; направляє справу до суду в порядку ст. 97 КПК України. Практика свідчить, що при розгляді матеріалів за фактом насильства в сім'ї в діях кривдника, крім ознак ст.125 КК, можуть вбачатись ознаки інших злочинів, найбільш поширеними серед яких є хуліганство (ст. 296 КК), погроза вбивством (ст. 129 КК), умисне знищення або пошкодження майна (ст. 194 КК). Тому в ході перевірки необхідно чітко з'ясувати, на що був спрямований умисел кривдника. Якщо умисел був спрямований на заподіяння тілесних ушкоджень та в його діях відсутній склад злочину, передбачений зазначеними статтями, то необхідно за статтями 296, 129 та 194 КК виносити постанову про відмову в порушенні кримінальної справи, яка долучається до матеріалів сімейно-побутового конфлікту;
- всі зібрані матеріали підшиваються до справи, складається опис, аркуші нумеруються;
- по закінченні перевірки справа за підписом начальника міськрайоргану надсилається до суду.

3. Якщо потерпілій стороні, згідно з актом СМЕ, заподіяні тяжкі або середньої тяжкості тілесні ушкодження (статті 121-123, 128 КК України), матеріали передаються до слідчого підрозділу міськрайоргану.

ДГБ МВС України

ДОДАТОК 8

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
Енський РВ УМВС України в Енській області

МАТЕРІАЛИ

**на підставі яких прийнято рішення про відмову в
порушенні кримінальної справи за ч. 1 статей 129 та 296
КК України за заявою Хоменко С.І.**

ПОЧАТО:
ЗАКІНЧЕНО:

Термін зберігання 5 років

ЕНСЬК – 2011

ЗАТВЕРДЖУЮ

Начальник Енського РВ
УМВС України в Енській області
полковник міліції

П.В. Іванов

« _____ » 08 2011

**Постанова
про відмову в порушенні кримінальної справи**

м. Енськ

« _____ » 08 2011

Дільничний інспектор Енського РВ УМВС України в Енській області лейтенант міліції Дорош В.В., розглянувши матеріал ЖРЗПЗ № _____ від 09.08.2011

УСТАНОВИВ:

09.08.2011 о 21.30 спецлінією «102» до чергової частини Енського РВ УМВС України в Енській області надійшло повідомлення від Хоменко Світлани Іванівни, 1969 р.н. (проживає за адресою: вул. Будівельників, 2, кв. 34, м. Енськ) про те, що її чоловік Хоменко Віктор Семенович, 1966 р.н. (мешкає за цією ж адресою) за місцем проживання вчинив сімейну сварку.

Цього ж дня Хоменко С.І. звернулася до Енського РВ з письмовою заявою щодо вжиття заходів реагування відносно її чоловіка Хоменка В.С. згідно з чинним законодавством України (ЖРЗПЗ № _____).

У ході проведення перевірки за заявою Хоменко С.І. встановлено, що 09.08.2011 о 21.00 Хоменко В.С. (до кримінальної та адміністративної відповідальності не притягувався) перебуваючи в нетверезому стані, за місцем проживання безпідставно вчинив сімейну сварку, в ході якої висловлювався брутальною лайкою на адресу своєї дружини Хоменко С.І., погрожував їй фізичною розправою, своїми діями принижував її людську гідність. При цьому був присутній їх спільний неповнолітній син Іван, 1996 р.н.

На неодноразові прохання Хоменко С.І. та Хоменка І.В. припинити сварку Хоменко В.С. не реагував. Своїми діями Хоменко В.С. заподіяв психологічну травму своїй дружині та неповнолітньому сину.

Опитаний з цього приводу Хоменко В.С. факт учинення ним сварки та образ на адресу дружини підтвердив, при цьому висловлення погрози фізичною розправою категорично заперечив.

У бесіді з заявницею встановлено, що Хоменко В.С. протягом останніх трьох місяців неодноразово вчиняв сімейні сварки, в ході яких висловлювався брутальною лайкою, принижував її людську гідність, у деяких випадках сварки відбувалися в присутності неповнолітнього сина Івана.

Учинення сімейних сварок Хоменком В.С. також підтвердив опитаний

сусід заявниці Лисенко П.М. (мешкає за адресою: вул. Будівельників, 2, кв. 35, м. Енськ), факти погроз Хоменком В.С. на її адресу не підтвердив.

Таким чином, в діях Хоменка В.С. відсутні ознаки злочину, передбачених статтями 129 та 296 КК України, а вбачаються ознаки правопорушення, передбаченого статтею 173² КУпАП.

09.08.2011 Хоменку В.С. винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, а також його поставлено на профілактичний облік у відділі ДІМ Енського РВ.

Ураховуючи вищевикладене на підставі п. 2 ст. 6 КПК України,

Постановив:

1. У порушенні кримінальної справи за ст. ст. 129 та 296 КК України відносно Хоменка В.С. відмовити.
2. Громадянина Хоменка В.С. притягнути до адміністративної відповідальності за ст. 173² КУпАП.
3. Про прийняте рішення та вжиті заходи надати відповідь заявниці.
4. Копію постанови про відмову в порушенні кримінальної справи направити прокуророві Енського району Енської області.

Погоджую

Нач. СДІМ Енського РВ
підполковник міліції
Б.М. Сидоров _____

ДІМ Енського РВ
лейтенант міліції
Дорош В.В. _____

ПРОТОКОЛ

усної заяви (повідомлення) про злочин
«09»__08__2011 р.

Я, дільничний інспектор Еньського РВ лейтенант міліції Дорош В.В.
(посада, звання, прізвище і ініціали працівника міліції)

з дотриманням вимог статей України прийняв заяву (повідомлення) від
Хоменко Світлани Іванівни, 24.04.1969 р.н.

(прізвище, ім'я, по батькові, рік народження, посада,
м. Еньськ, вул. Будівельників, 2 , кв. 34, вихователь у дитячому садку №5
місце роботи і проживання заявника)
м. Еньська

про _____
(злочин, що вчинений або готується)

Гр. ХОМЕНКО С.І. _____ попереджений про кримінальну
(прізвище, ініціали заявника)

відповідальність згідно зі ст. 383 КК України за завідомо неправдиве
повідомлення про вчинення злочину

(підпис заявника)

Гр. ХОМЕНКО С.І. _____ заявив:
(прізвище, ініціали)

1. Обставини події (дата, час, місце): **09.08.2011 близько 21.00 за місцем проживання вул. Будівельників, 2 , кв. 34, мій чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої словесно ображав мене різними словами та висловлював погрози на мою адресу. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який заспокоював чоловіка.**

2. Яку матеріальну шкоду завдано протиправними діями, на яку суму, чи є вона для потерпілого значною, яким способом злочинці заволоділи майном (проникнення у житло чи інше приміщення, напад, вимагання, обман чи зловживання довірою); якщо було проникнення, то яким шляхом (злам запірних пристроїв, підбір ключа, виставлення вікна, через квартиру, іншим способом); яке майно викрадене, де воно було, наявність документів, які затверджують придбання і вартість втраченого майна, його прикмети, коли і де придбано: **не завдано**

3. Чи застосовувалося до заявника фізичне насильство або погроза його застосування, у чому це конкретно виявилось, які предмети

(ніж, пістолет, газовий балончик, палиця тощо) використовувалися під час нападу? Якщо було вимагання майна чи права на нього або вчинення будь-яких дій майнового характеру з погрозою застосування насильства, заподіяння тілесних ушкоджень, пошкодження майна тощо, то в чому конкретно виявилися ці дії? **не застосовувалося**

4. Чи заподіяні кому-небудь які-небудь тілесні ушкодження, до якого медичного закладу звертався, де він розташований, чи перебував на стаціонарному або амбулаторному лікуванні? **не заподіяні**

5. Чи бачив особу, яка вчинила злочин, чи може її впізнати, за якими прикметами? _____

6. Чи підозрюється хто-небудь у вчиненні злочину? Якщо так, то з якої причини, вказати відомості про цю особу: _____

7. Чи були очевидці вчинення злочину, що відомо про них? _____

8. З моїх слів записано вірно ПІДПИС Хоменко С.І.
(дата і підпис заявника)

Примітка. Заявник має право отримати від керівництва органу внутрішніх справ, де прийнято заяву, роз'яснення з приводу прийнятого за ним рішенням як на особистому прийманні, так і письмово.

Протокол-заяву прийняв: _____
(підпис працівника міліції)

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-на Хоменка Віктора Семеновича
12.05.1966 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянина України, працює АТП-56, токарем,
проживає м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судимого*

ПОЯСНЕННЯ

09.08.2011 близько 21.00. за місцем проживання в мене з дружиною Хоменко Світланою Іванівною виникла сварка, в ході якої я словесно ображав її. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який мене заспокоював. Потім дружина викликала працівників міліції.

Погрози на адресу дружини я не виказував.

Протягом останніх трьох місяців аналогічні сварки неодноразово виникали в мене з дружиною з приводу невиконання нею подружніх обов'язків (небажання готувати, прибирати в квартирі тощо).

Вину свою визнаю (або не визнаю).

09.08.2011

В.С. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-нки Хоменко Світлани Іванівни,
24.04.1969 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянки України, працює дитячий садок № 5, вихователь,
проживає м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судима*

ПОЯСНЕННЯ

09.08.2011 близько 21.00. мій чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої словесно ображав мене різними словами та висловлював погрози на мою адресу. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який заспокоював чоловіка.

Побачивши, що він не заспокоюється, я злякалася та викликала міліцію.

Протягом останніх трьох місяців аналогічні сварки вже відбувалися, ініціатором сварок завжди був чоловік, у деяких випадках під час сварок був присутній наш неповнолітній син.

Своїми діями Хоменко В.С. спричинив мені та дитині психологічну травму, останнім часом наш син став гірше навчатися в школі, а я відчуваю невпевненість та постійне відчуття страху.

09.08.2011

С.І. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-на Лисенка Петра Микитовича,
21.01.1951 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянин України, пенсіонер, проживає м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 35,
раніше не судимий*

ПОЯСНЕННЯ

Своїх сусідів з квартири № 34 подружжя Хоменків знаю 15 років, з часу заселення в будинок.

Протягом останніх трьох місяців я чув як Хоменко Віктор неодноразово вчиняв сімейні сварки (так як наші помешкання знаходяться поруч). У ході сварок він висловлювався брутальною лайкою на адресу своєї дружини Світлани.

Причини сварок мені не відомі. Також я не можу стверджувати чи був присутнім при сварках їх неповнолітній син Іван, однак, останнім часом я помітив, що дитина і дружина Хоменка Віктора мають пригнічений стан.

09.08.2011 близько 21.15 я в черговий раз почув як Віктор словесно ображав свою дружину, погрози на її адресу я не чув. Також я чув як під час сварки їх неповнолітній син Іван намагався заспокоїти Віктора.

09.08.2011

П.М. Лисенко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області
полковнику міліції
Іванову П.В.

РАПОРТ

09.08.2011 близько 21.30 за вказівкою оперативного чергового по районному відділу мною здійснено виїзд за адресою: м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34, де за попередньою інформацією чоловік вчинив сімейну сварку.

По прибуттю за вказаною адресою встановлено, що міліцію викликала Хоменко Світлана Іванівна, яка пояснила, що її чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої він в присутності неповнолітнього сина Івана, 1996 р.н. словесно ображав її та висловлював погрози на її адресу.

Хоменко С.І. звернулася з письмовою заявою щодо вжиття вичерпних заходів відносно її чоловіка Хоменка В.С. згідно з чинним законодавством України.

На час прибуття працівників міліції Хоменко В.С. мав спокійний стан, свою вину визнав.

Враховуючи, що Хоменко В.С. відносно Хоменко С.І. та неповнолітнього сина вчинив психологічне насильство, йому винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Дільничний інспектор міліції Енського РВ
УМВС України у Енській області
лейтенант міліції

В.В. Дорош

09.08.2011

**Офіційне попередження
про неприпустимість учинення насильства в сім'ї**

Я, Хоменко Віктор Семенович,

(прізвище, ім'я та по батькові)

12 05 1966 року народження, проживаю за адресою:

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

(місце проживання)

у зв'язку з тим, що 09.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул.

(короткий зміст правопорушення)

Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство.

на підставі статті 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис правопорушника Хоменко

09.08.2011 року

Офіційне попередження здійснено дільничним інспектором міліції Енського РВ УМВС України в Енській області лейтенантом міліції Дорошем В.В.

(посада, звання, прізвище та підпис працівника, який здійснив попередження)

У присутності Хоменко С.І.

(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

**Начальникові відділу у справах
сім'ї, молоді та спорту Енській РДА**

вул. Енгельса, 9, м. Енськ

На виконання п. 2.7. спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ від 07.09.2009 № 3131/386 надсилаю Спеціальну картку обліку факту вчинення насильства в сім'ї (додаток 6) для відповідного реагування.

Додаток: на 1 аркуші

Дільничний інспектор міліції
Енського РВ УМВС України
в Енській області
лейтенант міліції

В.В. Дорош

**Начальникові відділу у справах
дітей Енській РДА**

вул. Енгельса, 9, м. Енськ

На виконання п. 2.7. спільного наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерства внутрішніх справ від 07.09.2009 № 3131/386 надсилаю Спеціальну картку обліку факту вчинення насильства в сім'ї (додаток 6) для відповідного реагування.

Додаток: на 1 аркуші

Дільничний інспектор міліції
Енського РВ УМВС України
в Енській області
лейтенант міліції

В.В. Дорош

Хоменко Світлана Іванівна
вул. Будівельників, 2, кв. 34,
м. Енськ

Шановна Світлано Іванівно!

Вашу заяву від 09.08.2011 щодо вчинення насильства в сім'ї Вашим чоловіком Хоменком В.С. Енським РВ УМВС України в Енській області уважно розглянуто.

У ході перевірки встановлено, що в діях Хоменка В.С. відсутні ознаки злочину, передбаченого статтями 129 (Погроза вбивством) та 296 (Хуліганство) Кримінального кодексу України.

У зв'язку з цим у порушенні кримінальної справи відносно нього відмовлено на підставі п. 2 ст. 6 Кримінально-процесуального кодексу України.

У діях Вашого чоловіка Хоменка В.С. вбачаються ознаки правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 173² (Учинення насильства в сім'ї, невиконання захисного припису або непроходження корекційної програми) Кодексу України про адміністративне правопорушення, а тому відносно нього складено адміністративний протокол.

Одночасно, згідно ст. 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» йому винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Згідно ст. 12 зазначеного Закону його поставлено на профілактичний облік у відділі дільничних інспекторів міліції Енського РВ як особу, яка вчинила насильство в сім'ї.

Також до відділів у справах сім'ї молоді та спорту та у справах дітей Енської РДА надіслано інформацію для відповідного реагування.

З повагою
Начальник Енського РВ
УМВС України в Енській області

П.В. Іванов

**Опис
документів документів, які знаходяться в справі**

Порядковий номер	Зміст документа	Номера сторінок
1.	Постанова про відмову в порушенні кримінальної справи	1-2
2.	Протокол усної заяви про злочин	3-4
3.	Пояснення Хоменко С.І.	5
4.	Пояснення Хоменка В.С.	6
5.	Пояснення Лисенка П.М.	7
6.	Рапорт дільничного інспектора міліції Дороша В.В	8
7.	Копія офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї	9
8.	Копія супровідного листа до відділу у справах сім'ї молоді та спорту Енській РДА	10
9.	Копія супровідного листа до відділу у справах дітей Енської РДА	11
10.	Копія відповіді	12

Опис склав:

Дільничний інспектор
Енського РВ УМВС України
в Енській області
лейтенант міліції

(підпис)

В.В. Дорош

ДОДАТОК 9

СПРАВА

про адміністративне правопорушення, передбачене частиною 1 статті 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення

відносно громадянина **ХОМЕНКА ВІКТОРА СЕМЕНОВИЧА**,
1966 р.н., проживає в м. Енську по вул. Будівельників, 2, кв. 34

ПОЧАТО:

ЗАКІНЧЕНО:

ЕНСЬК – 2011

(Штамп Енського РВ)

Голові Енського районного суду
Мартинюку В.І.
вул. Саксаганського, 100,
м. Енськ

Направляю адміністративний матеріал відносно громадянина Хоменка Віктора Семеновича, 1966 р.н., непрацюючого, мешканця м. Енська, вул. Будівельників, 2, кв. 34 за правопорушення, передбачене частиною 1 статті 173² КУпАП, для розгляду.

Додаток : на 12 аркушах.

Начальник Енського РВ УМВС
України у Енській області
полковник міліції
О.В. Вакула

_____. _____. 2011

ПРОТОКОЛ № НН 000000
про адміністративне правопорушення
 за ч. 1 ст. 173² КУпАП

10.08.2011 р. _____

_____ м. Енськ

(найменування
населеного пункту)

Я, дільничний інспектор міліції Енського РВ УМВС України у Енській області лейтенант міліції Дорош В.В.

(посада, найменування ОВС, звання, прізвище, ім'я, по батькові особи, яка склала протокол)
 склав цей протокол про те, що громадянин(ка):

1. Прізвище, ім'я, по батькові Хоменко Віктор Семенович
 2. Дата та місце народження 12.05.1966 р.н., м. Енськ, Енській області

мі

3. Громадянство громадянин України

4. Місце роботи і посада АТП – 56, водій

5. Місячний заробіток 1700 грн.

6. На утриманні осіб 1 особа

7. Місце проживання м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

8. Місце прописки там же

9. Чи піддавався протягом року адміністративному стягненню: _____
не притягувався (Апра № 75)

(дата, яким органом, за що, вид стягнення)

10. Особа правопорушника засвідчується паспорт АА № 000000, виданий Енським РВ 16 квітня 1997 року

(вказати документ, коли і ким виданий, серія, номер)

09.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул. Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство.

(дата та час, місце вчинення і суть адміністративного правопорушення)

Вчинивши правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173² КУпАП.

СВІДКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ

1. _____ адреса _____ підпис _____

2. _____ адреса _____ підпис _____

Правопорушенням заподіяна матеріальна шкода не заподіяна
 (сума в гривнях)

Гр. Хоменку В.С. роз'яснено його права та обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, і повідомлено, що розгляд адміністративної справи відбудеться « » _____ 2011 року.

Підпис особи, яка притягується до адміністративної відповідальності
Хоменко

У присутності понятьх

1. _____ адреса _____ підпис _____
 2. _____ адреса _____ підпис _____

проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений ст. 264, КУпАП, що були не проводився, та згідно зі ст. 265 КУпАП виявлені та вилучені для тимчасового зберігання: не вилучались

(вказати перелік речей, цінностей, документів, що являються, знаряддям

_____ або безпосереднім об'єктом
 правопорушення, їх індивідуальної ознаки, а за потреби – місця та обставини виявлення)

Підпис понять 1. _____ 2. _____

Підпис особи, яка притягується до адміністративної відповідальності _____
Хоменко

**ПОЯСНЕННЯ ОСОБИ, ЯКА ПРИТЯГУЄТЬСЯ
 ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

На окремому аркуші

(у разі відмови особи, яка притягується до адмінвідповідальності, від пояснення або підпису
 протоколу про це робиться запис посадовою особою, яка склала протокол)

**Підпис особи, яка притягується до адміністративної
 відповідальності Хоменко**

Від пояснення та підписання протоколу відмовився у присутності
 свідків:

Підпис свідків 1. _____ 2. _____

ЗАЯВИ, КЛОПОТАННЯ

Якщо є, то вказати які: не поступило

Рішення керівництва органу внутрішніх справ за заявою, клопотанням

До протоколу додається рапорт дільничного інспектора
 міліції Енського РВ УМВС Дороша В.В., пояснення Хоменка С.В.,
 пояснення Хоменко С.І., офіційне попередження про неприпустимість
 вчинення насильства в сім'ї.

Підпис посадової особи, яка склала протокол

Дорош В.В.

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

гр-на Хоменка Віктора Семеновича
12.05.1966 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянина України, працює АТП-56, водієм,
проживає м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судимого

ПОЯСНЕННЯ

09.08.2011 близько 21.00 за місцем проживання в мене з дружиною Хоменко Світланою Іванівною виникла сварка, в ході якої я словесно ображав її. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який мене заспокоював. Потім дружина викликала працівників міліції.

Погрози на адресу дружини я не виказував.

Протягом останніх трьох місяців аналогічні сварки неодноразово виникали в мене з дружиною з приводу невиконання нею подружніх обов'язків (небажання готувати, прибирати в квартирі тощо).

Вину свою визнаю (або не визнаю).

09.08.2011

В.С. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-нки Хоменко Світлани Іванівни,
24.04.1969 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянки України, працює дитячий садок № 5, вихователь,
проживає м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судима*

ПОЯСНЕННЯ

09.08.2011 близько 21.00. мій чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої словесно ображав мене різними словами та висловлював погрози на мою адресу. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який заспокоював чоловіка.

Побачивши, що він не заспокоюється, я злякалася та викликала міліцію.

Протягом останніх трьох місяців аналогічні сварки вже відбувалися, ініціатором сварок завжди був чоловік, у деяких випадках під час сварок був присутній наш неповнолітній син.

Своїми діями Хоменко В.С. спричинив мені та дитині психологічну травму, останнім часом наш син став гірше навчатися в школі, а я відчую невпевненість та постійне відчуття страху.

09.08.2011

С.І. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області
полковнику міліції
Вакулі О.В.

РАПОРТ

09.08.2011 близько 21.30 за вказівкою оперативного чергового по районному відділу мною здійснено виїзд за адресою: м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34, де за попередньою інформацією чоловік вчинив сімейну сварку.

По прибуттю за вказаною адресою встановлено, що міліцію викликала Хоменко Світлана Іванівна, яка пояснила, що її чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої він в присутності неповнолітнього сина Івана, 1996 р.н., словесно ображав її та висловлював погрози на її адресу.

Враховуючи, що Хоменко В.С. відносно Хоменко С.І. та неповнолітнього сина вчинив психологічне насильство, тобто правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173² КУпАП, громадянина Хоменка В.С. було затримано та доставлено до чергової частини Енського РВ УМВС України в Енській області для складання адміністративного протоколу.

Дільничний інспектор міліції Енського РВ
УМВС України у Енській області
лейтенант міліції

В.В. Дорош

09.08.2011

Додаток 3
до п. 2.4 Інструкції
з оформлення матеріалів
про адміністративні
правопорушення

Протокол _____ № 000000
(серія)

Про адміністративне затримання*

09.08.2011 року _____ м. Енськ
(найменування населеного пункту)

Я, дільничний інспектор міліції Енського РВ УМВС України в Енській області лейтенант міліції Дорош В.П.

(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання, прізвище,

ім'я та по батькові особи, яка склала протокол)

склав цей протокол про адміністративне затримання
гр. Хоменка Віктора Семеновича

(прізвище, ім'я та по батькові затриманого)

«12» 05 1966 року народження, що проживає за адресою: _____ м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 34

який (-яка) доставлений (-на) в службове приміщення

Енського РВ УМВС України в Енській області, по вул. Свободи, 9

(назва та адреса)

«09» 08 2011 року о «22» год. «15» хв. у зв'язку із вчиненням правопорушення,
передбаченого ч. 1 ст. 173² КУпАП для складання протоколу про
адміністративне правопорушення

(припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу

про адміністративне правопорушення, для розгляду справи і т.ін.)

Гр. Хоменку В.С. роз'яснено його (її) права та обов'язки, передбачені ст. 268
КУпАП. «09» 08.2011 р.

Підпис затриманої особи _____ Хоменко

Про місцеперебування затриманого (-ної) згідно зі ст. 261 КУпАП повідомлено
о «22» год. «30» хв. «09» 08 2011 року дружину Хоменко Світлану Іванівну
по тел. 6-39-33

(родичів, адміністрацію за місцем роботи або навчання, яким чином повідомлено)

* Протокол про адміністративне затримання складається у випадках, передбачених ст. 262 КУпАП.

Перед поміщенням до кімнати для затриманих в адміністративному порядку в присутності понятих

1. _____ адреса _____ підпис _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

2. _____ адреса _____ підпис _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений ст. 264 КУпАП, що були в затриманого (-ної) не проводився

(прізвище та ініціали)

У затриманого (-ної) в присутності понятих виявлені та вилучені для тимчасового зберігання не вилучалися

Затриманий (-на) одягнутий (-та) _____

(описується в чому вдягнений затриманий)

сорочку білого кольору, чорні штани, туфлі чорні

При особистому огляді тілесні ушкодження (не виявлені, виявлені)

(непотрібне закреслити)

не виявлені

(які саме, чи надавалася медична допомога, час надання медичної допомоги,

номер виклику і бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря)

Заяви та зауваження, зроблені при затриманні та огляді _____

Заяв та зауважень не надійшло

(вказати ким і які саме)

Підписи понятих 1. _____ 2. _____

Підпис затриманого (-ної) _____ Хоменко

Підпис працівника, який робив огляд _____ Дорош

Гр. Хоменко В.С. звільнений (-на) «09»08.2011 року о «23» год. «45» хв.

(прізвище та ініціали)

Причина звільнення: прийнято рішення направити матеріал до суду

При звільненні одержав (-ла)

речі не вилучалися

(вказати перелік речей, що повернуті при звільненні)

Претензій не маю, претензії маю, _____

(непотрібне закреслити)

(вказати, які саме)

не маю

Підпис звільненої особи _____ Хоменко

Підпис посадової особи _____ Дорош

Додаток 2
до п. 2.9 Інструкції з оформлення матеріалів
про адміністративні правопорушення

**Постанова
за справою про адміністративне правопорушення**

«10» 08 2011 р. м. Енськ
(найменування населеного пункту)

Я, начальник Енського РВ УМВС України в Енській області полковник міліції

(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання,
Вакула О.В.

прізвище, ініціали особи, яка винесла постанову)
розглянувши матеріали адміністративної справи відносно гр.
Хоменка Віктора Семеновича, 12.05.1966 р.н.
(число, місяць і рік народження)

м. Енськ, Енської області
(місце народження)

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34,
(місце проживання)

АТП – 56, водій
(місце роботи та посада)

документ, який засвідчує особу паспорт АА № 000000, виданий
(указати документ, коли і ким виданий, серію, номер)
Енським 16 квітня 1997 року

Установив

09.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул. Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство.

Враховуючи, що гр. Хоменко В.С. скоїв (-ла) адміністративне правопорушення, передбачене ч. 1 ст. 173² Кодексу України про адміністративні правопорушення,

ПОСТАНОВИВ

Матеріали про скоєння адміністративного правопорушення гр. Хоменко В.С. за ч. 1 ст. 173² КУпАП направити на розгляд суду.

Рішення, винесене щодо вилучених документів, речей _____
не вилучалися

Вилучені документи, речі отримав _____
(підпис правопорушника)

Постанова може бути оскаржена згідно зі статтями 287 – 289 КУпАП у вищому органі або районному (міському) суді протягом 10 днів від дня її винесення.

Начальник Енського РВ УМВС України в Енській області
полковник міліції

(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання)

Вакула О.В.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

Копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності отримав

«10».08.2011 року.

Підпис правопорушника Хоменко

**Офіційне попередження
про неприпустимість учинення насильства в сім'ї**

Я, Хоменко Віктор Семенович,

(прізвище, ім'я та по батькові)

12 05 1966 року народження, проживаю за адресою:

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

(місце проживання)

у зв'язку з тим, що 09.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул.

(короткий зміст правопорушення)

Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство.

на підставі статті 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис правопорушника Хоменко

09.08.2011 року

Офіційне попередження здійснено дільничним інспектором міліції Енського РВ УМВС України в Енській області лейтенантом міліції Дорошем В.В.

(посада, звання, прізвище та підпис працівника, який здійснив попередження)

У присутності Хоменко С.І.

(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

**Опис
документів, які знаходяться в справі**

Порядковий номер	Зміст документа	Номера сторінок
1.	Супровідний лист до районного суду	1
2.	Протокол про адміністративне правопорушення	2-3
3.	Постанова за справою про адміністративне правопорушення	4-5
4.	Протокол про адміністративне затримання	6-8
5.	Рапорт дільничного інспектора міліції Дороша В.В.	9
6.	Пояснення правопорушника Хоменка В.С.	10
7.	Пояснення громадянки Хоменко С.І.	11
8.	Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї	12

Опис склав:

Дільничний інспектор
Енського РВ УМВС України
в Енській області
лейтенант міліції

(підпис)

В.В. Дорош

СПРАВА

**про адміністративне правопорушення, передбачене частиною 2 статті
173² Кодексу України про адміністративні правопорушення**

**відносно громадянина ХОМЕНКА ВІКТОРА СЕМЕНОВИЧА,
1966 р.н., проживає в м. Енську по вул. Будівельників, 2, кв. 34**

ПОЧАТО:

ЗАКІНЧЕНО:

ЕНСЬК – 2011

(Штамп Енського РВ)

Голові Енського районного суду
Мартинюку В.І.
вул. Саксаганського, 100,
м. Енськ

Направляю адміністративний матеріал відносно громадянина Хоменка Віктора Семеновича, 1966 р.н., непрацюючого, мешканця м. Енська, вул. Будівельників, 2, кв. 34 за правопорушення, передбачене частиною 2 статті 173² КУпАП, для розгляду.

Додаток : на 13 аркушах.

Начальник Енського РВ УМВС
України у Енській області
полковник міліції

О.В. Вакула

_____. 2011

ПРОТОКОЛ № НН 000000
про адміністративне правопорушення
 за ч. 2 ст. 173² КУпАП

29.09.2011 р.

М. Енськ

(найменування
населеного пункту)

Я, дільничний інспектор міліції Енського РВ УМВС України у Енській області лейтенант міліції Дорош В.В.

(посада, найменування ОВС, звання прізвище, ім'я, по-батькові особи,
яка склала протокол)

склав цей протокол про те, що громадянин(ка):

1. Прізвище, ім'я, по батькові Хоменко Віктор Семенович
2. Дата та місце народження 12.05.1966 р.н., м. Енськ, Енської області
3. Громадянство громадянин України
4. Місце роботи і посада АТП – 56, водій
5. Місячний заробіток 1700 грн.
6. На утриманні осіб 1 особа
7. Місце проживання м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34
8. Місце прописки там же
9. Чи піддавався протягом року адміністративному стягненню:
14.08.2011 Енським райсудом за ч. 1 ст. 173² КУпАП штраф 51 грн. (Апра № 75), 04.09.2011 Енським райсудом за ч. 2 ст. 173² КУпАП штраф 85 грн. (Апра № 75)

(дата, яким органом, за що, вид стягнення)

10. Особа правопорушника засвідчується паспорт АА № 000000, виданий Енським РВ 16 квітня 1997 року

(вказати документ, коли і ким виданий, серія, номер)

29.09.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул. Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство, чим не виконав захисний припис, винесений йому 29.08.2011.

(дата та час, місце вчинення і суть адміністративного правопорушення)

Вчинивши правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 173² КУпАП.**СВІДКИ ПРАВОПОРУШЕННЯ**

1. _____ адреса _____ підпис _____
2. _____ адреса _____ підпис _____

Правопорушення заподіяна матеріальна шкода не заподіяна
(сума в гривнях)

Гр. Хоменку В.С. роз'яснено його права та обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, і повідомлено, що розгляд адміністративної справи відбудеться « _____ » _____ 2011 року.

Підпис особи, яка притягується до адмінвідповідальності
Хоменко

У присутності понятьх

1. _____ адреса _____ підпис _____
 2. _____ адреса _____ підпис _____

проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений ст. 264, КУпАП, що були не проводився, та згідно зі ст. 265 КУпАП виявлені та вилучені для тимчасового зберігання: не вилучались

(вказати перелік речей, цінностей, документів, що являються, знаряддям або

_____ безпосереднім об'єктом правопорушення, їх індивідуальної ознаки, а за потреби –

_____ місця та обставини виявлення)

Підпис понятьх 1. _____ 2. _____

Підпис особи, яка притягується до адміністративної відповідальності
Хоменко

ПОЯСНЕННЯ ОСОБИ, ЯКА ПРИТЯГУЄТЬСЯ ДО АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

На окремому аркуші

(у разі відмови особи, яка притягується до адмінвідповідальності, від пояснення або підпису протоколу про це робиться запис посадовою особою, яка склала протокол)

Підпис особи, яка притягується до адміністративної відповідальності Хоменко

Від пояснення та підписання протоколу відмовився у присутності свідків:

Підпис свідків 1. _____ 2. _____

ЗАЯВИ, КЛОПОТАННЯ

Якщо є, то вказати які: не поступило

Рішення керівництва органу внутрішніх справ за заявою, клопотанням

До протоколу додається рапорт дільничного інспектора міліції Енського РВ УМВС Дороша В.В., пояснення Хоменка В.С., пояснення Хоменко С.І., офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, захисний припис.

Підпис посадової особи, яка склала протокол

Дорош

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-на Хоменка Віктора Семеновича
12.05.1966 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянина України, працює АТП-56, водієм,
проживає м. Енськ,
вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судимого*

ПОЯСНЕННЯ

29.09.2011 близько 21.00. у мене з дружиною Хоменко Світланою Іванівною виникла сварка, в ході якої я словесно ображав її та висловлював погрози на її адресу. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який мене заспокоював. Потім дружина викликала працівників міліції.

09.08.2011 та 29.08.2011 після вчинення аналогічних сварок працівники міліції винесли мені офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та захисний припис, а також притягнули мене до адміністративної відповідальності. Судом я був оштрафований перший раз на 51 гривню, а другий – на 85 гривень.

Вину свою визнаю (або не визнаю).

29.09.2011

В.С. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

**Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області**

*гр-нки Хоменко Світлани Іванівни,
24.04.1969 р.н., м. Енськ, Енська область,
громадянки України, працює дитячий садок № 5, вихователь,
проживає м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34,
раніше не судима*

ПОЯСНЕННЯ

29.09.2011 близько 21.00. мій чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої словесно ображав мене різними словами та висловлював погрози на мою адресу. При цьому був присутній наш неповнолітній син Іван, 1996 р.н., який заспокоював чоловіка.

Побачивши, що він не заспокоюється, я злякалася та викликала міліцію.

Раніше, 09.08.2011 та 29.08.2011 він вчиняв сварки. Працівники міліції попереджали його про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, виносили йому захисний припис, а також притягували його до адміністративної відповідальності. Суд двічі призначав йому штрафи в сумі 51 та 85 гривень.

29.09.2011

С.І. Хоменко

*Пояснення прийняв дільничний
інспектор Енського РВ УМВС
України у Енській області
лейтенант міліції*

В.В. Дорош

Начальнику Енського РВ УМВС
України у Енській області
полковнику міліції
Вакулі О.В.

РАПОРТ

29.09.2011 близько 21.30 за вказівкою оперативного чергового по районному відділу мною здійснено виїзд за адресою: м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34, де за попередньою інформацією чоловік вчинив сімейну сварку.

По прибуттю за вказаною адресою встановлено, що міліцію викликала Хоменко Світлана Іванівна, яка пояснила, що її чоловік Хоменко Віктор Семенович безпричинно вчинив сварку, у ході якої він в присутності неповнолітнього сина Івана, 1996 р.н., ображав її різними словами та висловлював погрози на її адресу.

Дії Хоменка В.С. відносно Хоменко С.І. та неповнолітнього сина відповідно до Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» кваліфікуються як психологічне насильство.

14.08.2011 та 04.09.2011 Енським районним судом Хоменка В.С. було притягнуто до адміністративної відповідальності за ч. 1 та ч. 2 ст. 173² КУпАП та накладено стягнення у вигляді штрафу.

Враховуючи, що Хоменко В.С. скоїв правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 173² КУпАП, його було затримано та доставлено до чергової частини Енського РВ УМВС України в Енській області для складання адміністративного протоколу.

Дільничний інспектор міліції Енського РВ
УМВС України у Енській області
лейтенант міліції

В.В. Дорош

29.09.2011

Додаток 3
до п. 2.4 Інструкції з оформлення матеріалів
про адміністративні правопорушення

Протокол _____ № 000000
(серія)

Про адміністративне затримання*

29.09.2011 року

_____ м. ЕНСЬК
(найменування
населеного пункту)

Я, дільничний інспектор міліції Енського РВ УМВС України в Енській області

(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання,
лейтенант міліції Дорош В.П.

(прізвище, ім'я та по батькові особи, яка склала протокол)

склав цей протокол про адміністративне затримання гр. Хоменка Віктора Семеновича, «12» 05 1966 року

(прізвище, ім'я та по батькові затриманого)

народження, що проживає за адресою:

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34,

який (-яка) доставлений (-на) в службове приміщення

Енського РВ УМВС України в Енській області, по вул. Свободи, 9

(назва та адреса)

«29».09.2011 року о «22» год. «15» хв. у зв'язку із вчиненням правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 173² КУпАП для складання протоколу про адміністративне правопорушення

(припинення адміністративного правопорушення, складання протоколу)

про адміністративне правопорушення, для розгляду справи і т.ін.)

Гр. Хоменку В.С. роз'яснено його (її) права та обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП. «29» 09 2011 р.

Підпис затриманої особи _____ Хоменко

Про місцеперебування затриманого (-ної) згідно зі ст. 261 КУпАП повідомлено о «22» год. «30» хв. «29» 09 2011 року дружину Хоменко Світлану Іванівну по тел. 6-39-33

(родичів, адміністрацію за місцем роботи або навчання, яким чином повідомлено)

Перед поміщенням до кімнати для затриманих в адміністративному порядку в присутності понятих

* Протокол про адміністративне затримання складається у випадках, передбачених ст. 262 КУпАП.

1. _____, адреса _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

2. _____, адреса _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

проведено особистий огляд та огляд речей, передбачений ст. 264 КУпАП, що були в затриманого (-ної) не проводився

У затриманого (-ної) в присутності понятих виявлені та вилучені для тимчасового зберігання не вилучалися

Затриманий (-на) одягнутий (-та) сорочку білого кольору, чорні штани, туфлі чорні
(описується в чому вдягнений затриманий)

При особистому огляді тілесні ушкодження (не виявлені, виявлені) _____
(непотрібне закреслити)

не виявлені

(які саме, чи надавалася медична допомога, час надання медичної допомоги,

номер виклику і бригади швидкої медичної допомоги, прізвище та ініціали лікаря)

Заяви та зауваження, зроблені при затриманні та огляді

Заяв та зауважень не надійшло
(указати ким і які саме)

Підписи понятих 1. _____ 2. _____

Підпис затриманого (-ної) _____ Хоменко

Підпис працівника, який робив огляд _____ Дорош

Гр. Хоменко В.С. звільнений (-на) «29» 09.2011 року о «23» год. «45» хв
(прізвище та ініціали)

Причина звільнення: прийнято рішення направити матеріал до суду

При звільненні одержав (-ла) речі не вилучалися
(указати перелік речей, що повернуті при звільненні)

Претензій не маю, претензії маю, _____
(непотрібне закреслити) (указати, які саме)

не маю

Підпис звільненої особи _____ Хоменко

Підпис посадової особи _____ Дорош

Додаток 2
до п. 2.9 Інструкції з оформлення матеріалів
про адміністративні правопорушення

**Постанова
за справою про адміністративне правопорушення**

«30» 09.2011 р.

_____ м. Енськ

(найменування населеного пункту)

Я, начальник Енського РВ УМВС України в Енській області полковник міліції
(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання,

Вакула О.В.

(прізвище, ініціали особи, яка винесла постанову)

розглянувши матеріали адміністративної справи відносно гр. Хоменка
Віктора Семеновича, 12.05.1966

(число, місяць і рік народження)

м. Енськ, Енської області

(місце народження)

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

(місце проживання)

АТП – 56, водій

(місце роботи та посада)

документ, який засвідчує особу паспорт АА № 000000, виданий Енським
РВ 16 квітня 1997 року

(вказати документ, коли і ким виданий, серію, номер)

Установив

29.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул. Будівельників, 2, вчинив сварку
з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її
адресу, тобто вчинив психологічне насильство, чим не виконав захисний
припис, винесений йому 29.08.2011.

Враховуючи, що гр. Хоменко В.С. скоїв (-ла) адміністративне
правопорушення, передбачене ч. 2 ст. 173² Кодексу України про адмініс-
тративні правопорушення,

ПОСТАНОВИВ

Матеріали про скоєння адміністративного правопорушення гр. Хоменко В.С.
за ч. 2 ст. 173-2 КУпАП направити на розгляд суду.

Рішення, винесене щодо вилучених документів, речей
не вилучалися

Вилучені документи, речі отримав _____

(підпис правопорушника)

Постанова може бути оскаржена згідно зі статтями 287 – 289 КУпАП у вищому органі або районному (міському) суді протягом 10 днів від дня її винесення.

Начальник Енського РВ УМВС України в Енській області полковник міліції

(посада, найменування органу внутрішніх справ, звання)

Вакула О.В.

_____ (підпис)

_____ (прізвище, ініціали)

Копію постанови про притягнення до адміністративної відповідальності отримав

«30» 09.2011 року.

Підпис правопорушника Хоменко

**Офіційне попередження
про неприпустимість учинення насильства в сім'ї**

Я, Хоменко Віктор Семенович.

(прізвище, ім'я та по батькові)

12.05.1966 року народження, проживаю за адресою:

м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

(місце проживання)

у зв'язку з тим, що 09.08.2011 о 21.00 год. в квартирі 34 по вул.

(короткий зміст правопорушення)

Будівельників, 2, вчинив сварку з дружиною Хоменко С.І., у ході якої висловлював образи та погрози на її адресу, тобто вчинив психологічне насильство.

на підставі статті 10 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис правопорушника Хоменко

09.08.2011 року

Офіційне попередження здійснено дільничним інспектором міліції Енського РВ УМВС України в Енській області лейтенантом міліції Дорошем В.В.

(посада, звання, прізвище та підпис працівника, який здійснив попередження)

У присутності Хоменко С.І.

(вказати особу, яка була присутня при винесенні попередження)

ПОГОДЖЕНО

Начальник Енського РВ
 УМВС України в Енській області
 полковник міліції

 О.В. Вакула

 29 08 2011 року

ПОГОДЖЕНО

Прокурор Енського району
Енської області
 старший радник юстиції

 І.П. Мамай

 29 08 2011 року

**Захисний припис
 особі, яка вчинила насильство в сім'ї**

29.08.2011 року

м. Енськ

(назва населеного пункту)

Я, дільничний інспектор міліції Енського РВ УМВС України у Енській області лейтенант міліції Дорош В.В.

(посада, звання, прізвище та ініціали працівника, який виніс захисний припис)

на підставі статті 13 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї» виніс захисний припис гр. Хоменку Віктору Семеновичу
 (прізвище, ім'я та по батькові)

12.05.1966 року народження, проживає за адресою: _____
м. Енськ, вул. Будівельників, 2, кв. 34

(місце проживання)

у зв'язку зі скоєнням ним (нею) умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування (насильства в сім'ї) після отримання офіційного попередження про неприпустимість їх вчинення.

Цим приписом гр. Хоменку Віктору Семеновичу

заборонено чинити такі дії (потрібне підкреслити):

1. чинити акти фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру відносно інших членів сім'ї;
2. отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;
3. розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона перебуває в місці, що не є відомим особі, яка вчинила насильство;
4. відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
5. вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені обмеження діють до 29.11.2011 року.

Гр. Хоменку Віктору Семеновичу роз'яснено, що в разі порушення вимог захисного припису він (вона) буде притягнутий (-та) до відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Підпис особи, якій винесено захисний припис Хоменко

29.09.2011 року
(дата винесення захисного припису)

Дорош
(підпис посадової особи, якою
винесено захисний припис)

Примітка. Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину, передбаченого п. 2 ст.13 Закону України «Про попередження насильства в сім'ї».

**Опис
документів, які знаходяться в справі**

Порядковий номер	Зміст документа	Номера сторінок
1.	Супровідний лист до районного суду	1
2.	Протокол про адміністративне правопорушення	2-3
3.	Постанова за справою про адміністративне правопорушення	4-5
4.	Протокол про адміністративне затримання	6-8
5.	Рапорт дільничного інспектора міліції Дороша В.В.	9
6.	Пояснення правопорушника Хоменка В.С.	10
7.	Пояснення громадянки Хоменко С.І.	11
8.	Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї (від 09.08.2011)	12
9.	Захисний припис	13

Опис склав:

Дільничний інспектор
Енського РВ УМВС України
в Енській області
лейтенант міліції _____

В.В. Дорош

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Законодавство України з попередження насильства в сім'ї.
2. Поняття сім'ї відповідно до Сімейного кодексу України.
3. Хто належить до членів сім'ї.
4. Поняття насильства в сім'ї. Види насильства в сім'ї.
5. Причини та умови вчинення насильства в сім'ї.
6. Кримінологічні характеристики кривдників та жертв сімейного насильства.
7. Психологічні особливості особистостей та поведінки членів сім'ї, в якій чиниться насильство.
8. Гендерні витоки насильства в сім'ї.
9. Основні теорії насильства.
10. Міфи та факти про насильство в сім'ї та насильство щодо дітей.
11. Колесо влади та контролю.
12. Що таке «цикл насильства».
13. Основні документи ООН та Ради Європи щодо подолання насильства у сім'ї.
14. «Модельний закон про домашнє насильство». Досвід зарубіжних країн щодо подолання насильства у сім'ї.
15. Державні органи та соціальні установи як суб'єкти протидії насильству в сім'ї. Організаційно-правова основа їх взаємодії.
16. Поняття заходів з попередження насильства в сім'ї.
17. Підстави та порядок вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї.
18. Дії дільничного інспектора міліції при розгляді заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу.
19. Спеціальні заходи з попередження насильства в сім'ї.
20. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.
21. Взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї
22. Направлення кривдника на проходження корекційної програми.
23. Захисний припис.
24. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
25. Кримінальна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
26. Адміністративна відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
27. Цивільно-правова відповідальність за вчинення насильства в сім'ї.
28. Особливості спілкування працівників міліції з жертвою насильства в сім'ї та особою, яка вчинила насильство в сім'ї.
29. Заходи безпеки працівників міліції при реагуванні на випадки насильства в сім'ї.

СПИСОК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

- КК** – Кримінальний кодекс України
- КПК** – Кримінально-процесуальний кодекс України
- ЦК** – Цивільний кодекс України
- ЦПК** – Цивільний процесуальний кодекс України
- КУпАП** – Кодекс України про адміністративні правопорушення
- СК** – Сімейний кодекс України
- ВРУ** – Верховна Рада України
- КМУ** – Кабінет Міністрів України
- МЗС України** – Міністерство закордонних справ України
- Мін'юст** – Міністерство юстиції України
- Мінсім'ямолодьспорт** – Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту
- Мінсоцполітики** – Міністерство соціальної політики України
- МОЗ** – Міністерство охорони здоров'я України
- МОНмолодьспорт** – Міністерство освіти, науки, молоді та спорту України
- ОДА** – Обласна державна адміністрація
- ОБСЕ** – Організація з безпеки та співробітництва в Європі
- РЄ** – Рада Європи
- МВС України** – Міністерство внутрішніх справ України
- ДГБ МВС** – Департамент громадської безпеки Міністерства внутрішніх справ України
- ГУМВС** – Головне управління Міністерства внутрішніх справ України
- УМВС** – Управління Міністерства внутрішніх справ України
- УГБ** – Управління громадської безпеки
- ДІМ** – Дільничний інспектор міліції
- ДКМСД** – Департамент кримінальної міліції у справах дітей
- ЖРЗПЗ** – Журнал реєстрації заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Конституція та закони України

1. Конституція України із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 8 грудня 2004 року № 2222-IV, від 1 лютого 2011 року № 2952-VI- К.: ЮІ. – 2010. – 40 с.

2. Кримінальний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 16 вересня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ. – 184 с.

3. Кримінально-процесуальний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 16 вересня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 212 с.

4. Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 1 жовтня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

5. Кодекс адміністративного судочинства: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 5 жовтня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

6. Сімейний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 4 жовтня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

7. Цивільний кодекс України: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 16 вересня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

8. Закон України «Про міліцію»: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 13 серпня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011. – 212 с.

9. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» від 15.11.2001р. № 2789 (Із змінами, внесеними згідно із Законами № 609-V від 07.02.2007, ВВР, 2007, № 15, ст.194, № 599-VI від 25.09.2008, ВВР, 2009, № 13, ст.153).

10. Закон України «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» від 24.01.1995 р. № 20/95-ВР: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 12 жовтня 2010 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

11. Закон України «Про охорону дитинства» від 26.04.2001 р. № 2402: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 10 липня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

12. Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 р. № 2558: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 31 січня 2009 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

13. Закон України «Про соціальні послуги» від 19.06.2003 р. № 966: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 15 травня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

14. Закон України «Про психіатричну допомогу» від 22.02.2000 р. № 1489: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 19 червня 2007 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2008.

15. Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків» від 08.09.2005 р. № 2866.

16. Закон України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживання ними» від 15.02.1995 р. № 62/95-ВР: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 31 січня 2007 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2007.

17. Закон України «Про звернення громадян» від 02.10.1996 р. № 393/96-ВР: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 11 червня 2009 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2010.

18. Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 20.05.1997 р. № 280/97-ВР: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 7 серпня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

19. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 09.04.1999 р. № 586: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 19 травня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

20. Закон України «Про об'єднання громадян» від 16.06.1992 р. № 2460: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 2 травня 2011 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2011.

21. Закон України «Про Загальнодержавну програму «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» на період до 2016 року» від 05.03.2009 р. № 1065.

22. Закон України «Про адміністративний нагляд за особами, звільненими з місць позбавлення волі» від 01.12.1994 № 264/94-ВР: чинне законодавство із змінами і доповненнями на 20 травня 2005 року: (Відповідає офіц. текстові) – К.: Алерта; ЦУЛ, 2006.

Акти міжнародного права

23. Загальна декларація прав людини. Прийнята третьою сесією Генеральної Асамблеї ООН, резолюція 217А (III) від 10.12.1948 р.

24. Декларація про ліквідацію дискримінації у відношенні жінок. Резолюція 2263 Генеральної Асамблеї ООН від 07.11.1967 р.

25. Міжнародний пакт про економічні соціальні і культурні права. Резолюція Генеральної асамблеї ООН 220 від 16.12.1966 р.

26. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права. Резолюція Генеральної асамблеї ООН 220 від 16.12.1966 р.

27. Декларація про захист усіх осіб від катування та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведження та покарання. Резолюція Генеральної Асамблеї ООН від 09.12.1975, № 3452.

28. Декларація Комітету Міністрів Ради Європи про рівноправність жінок та чоловіків. Прийнято Комітетом Міністрів на 83 сесії 16.11.1988 р.

29. Рекомендація Комітету Міністрів Ради Європи № R(85) 4 державам-членам «Про насильство в сім'ї» від 26.03.1985 р.

30. Конвенція ООН «Про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок» від 18.12.1979 р. Ратифікована Президією Верховної Ради СРСР 19.12.1997 р.

31. Конвенція ООН про права дитини від 20.11.1989 р. Ратифікована Верховною Радою України 27.02.1991 р.

32. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведження та покарання від 10.12.1984 р. Ратифікована Верховною Радою України 26.01.1987 р.

33. Конвенція Ради Європи про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 р. № ETS 005. Ратифікована Верховною Радою України 17.07.1997 р.

34. Європейська конвенція про здійснення прав дітей, від 25.01.1996 № ETS 160. Ратифікована Верховною Радою України 03.08.2006 р.

35. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуальної розбещеності від 25.10.2007 р.

36. Конвенція Міжнародної організації праці «Про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці» від 17.06.1999 р. № 182. Ратифікована Верховною Радою України 05.10.2000 р.

37. Конвенція Міжнародної організації праці «Про рівне ставлення й рівні можливості чоловіків і жінок: трудящі із сімейними обов'язками» від 23.06.1981 р. № 156. Ратифікована Верховною Радою України 22.10.1999 р.

38. План дій ОБСЄ щодо підтримки гендерної рівності (2004 р.).

39. Рішення Ради Міністрів ОБСЄ 15/05 щодо запобігання та протидії насильству проти жінок (2005 р.).

40. Конвенція Ради Європи про запобігання та боротьбу з насильством стосовно жінок та домашнім насильством від 11 травня 2011 р.

Укази Президента України

41. Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» від 26.07.2005 р. № 1135/2005.

42. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності служби дільничних інспекторів міліції» від 12.01.2004 р. № 27/2004 (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 118/2007 від 19.02.2007 р.).

43. Указ Президента України «Про додаткові заходи щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина, громадського порядку та посилення боротьби зі злочинністю» від 28.03.2008 р. № 276/2008.

44. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення захисту прав і законних інтересів дітей» від 05.05.2008 р. № 411/2008.

45. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення особистої безпеки громадян та протидії злочинності» від 19.07.2005 р. № 1119/2005.

46. Указ Президента України «Про заходи щодо зміцнення правопорядку і посилення взаємодії місцевих органів виконавчої влади та правоохоронних органів» від 15.12.2006 р. № 1087/2006.

47. Указ Президента України «Про першочергові заходи щодо забезпечення реалізації та гарантування конституційного права на звернення до органів державної влади та органів місцевого самоврядування» від 07.02.2008 р. № 109/2008.

48. Положення про Міністерство внутрішніх справ України: Указ ПУ від 6 квітня 2011 року №383/2011 // Офіційний вісник Президента України. – 2011. - № 9. – Ст.536.

Постанови Верховної Ради України

49. Постанова Верховної Ради України «Про Декларацію про загальні засади державної політики України стосовно сім'ї та жінок» від 05.03.1999 р. № 475-XIV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 17, ст. 129).

50. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань на тему «Про рівні права та рівні можливості в Україні: реалії та перспективи» від 27.06.2007 р. № 1241-V (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 45, ст. 522).

51. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Становище жінок в Україні: реалії та перспективи» від 29.06.2004 р. № 1904-IV (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2004, № 50, ст. 542).

52. Постанова Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства» від 22.03.2007 р. № 817-V (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2007, № 18-19, ст. 273).

53. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації учасників парламентських слухань щодо реалізації в Україні Конвенції ООН «Про ліквідацію усіх форм дискримінації по відношенню до жінок» від 12.07.1995р. № 289/95-ВР.

Постанови Кабінету міністрів України

54. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Інструкції з діловодства за зверненнями громадян в органах державної влади і місцевого самоврядування, об'єднаннях громадян, на підприємствах, в установах, організаціях незалежно від форм власності, в засобах масової інформації» від 14.04.1997 р. № 348.

55. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про центр медико-соціальної реабілітації неповнолітніх» від 06.09.1996 р. № 1072.

56. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу» від 26.04.2003 р. № 616 (із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ № 1572 від 17.11.2004 р., № 1757 від 25.12.2004 р., № 305 від 20.04.2005 р., № 1134 від 19.09.2007 р.).

57. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типових положень про службу у справах дітей» від 30.08.2007 р. № 1068.

58. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження типового положення про центр соціально-психологічної допомоги» від 12.05.2004 р. № 608.

59. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Типового положення про центр соціально-психологічної реабілітації дітей» від 28.01.2004 р. № 87.

60. Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення кримінальної міліції у справах дітей» від 08.07.1995 р. № 502.

61. Постанова Кабінету Міністрів України «Про Типове положення про притулок для дітей» від 09.06.1997 р. № 565.

62. Постанова Ради Міністрів УРСР «Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів при охороні громадського порядку» від 27.02.1991 р. № 49.

63. Вказівка Кабінету Міністрів України «Про забезпечення зачитування основних прав затриманих під час затримання громадян за підозрою у вчиненні злочину або у зв'язку з учиненням адміністративного правопорушення» від 12.04.2006 р.

**Нормативно-правові акти міністерств та інших
центральної державної влади**

64. Директива МВС України «Питання службового етикету працівників органів внутрішніх справ України» від 28.04.2004 р.

65. Наказ Державного департаменту України з питань виконання покарань та МВС України «Про затвердження Інструкції про порядок виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі та здійснення контролю щодо осіб, засуджених до таких покарань» від 19.12.2003 р. № 270/1560.

66. Наказ Держкомсім'ямолоді, МВС, МОН, МОЗ України «Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення» від 16 січня 2004 року № 5/34/24/11.

67. Наказ МВС, МОЗ України «Про порядок обліку випадків звернення до медичних установ і міськрайлінорганів внутрішніх справ громадян з тілесними ушкодженнями кримінального характеру» від 10.05.1993 р. № 307/105.

68. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про громадського помічника дільничного інспектора міліції у сільській місцевості» від 25.07.2005 р. № 595.

69. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі внутрішніх справ України» від 10.10.2004 р. № 1177.

70. Наказ МВС України «Про затвердження Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України» від 11.11.2010 р. № 550.

71. Наказ МВС України «Про заходи щодо вдосконалення організації роботи служби дільничних інспекторів міліції» від 30.05.2005 р. № 400.

72. Наказ МВС України «Про заходи щодо зміцнення дисципліни і законності в органах внутрішніх справ та попередження надзвичайних подій, пов'язаних із загибеллю й травмуванням особового складу» від 16.03.2007 р. № 81.

73. Наказ МВС України «Про заходи щодо подальшого вдосконалення охорони громадського порядку та безпеки громадян» від 11.04.2004 р. № 231.

74. Наказ МВС України «Про організацію виконання Указу Президента України від 12 січня 2004 р. № 27 «Про додаткові заходи щодо поліпшення діяльності служби ДІМ» від 21.01.2004 р. № 64.

75. Наказ МВС України «Про порядок приймання, реєстрації та розгляду в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про злочини, що вчинені або готуються» від 14.04.2004 р. № 400.

76. Наказ Мінсім'ямолоді України «Про затвердження Порядку

виявлення та ведення обліку дітей службами у справах неповнолітніх» від 14.04.2004 р. № 15.

77. Наказ Міністерства молоді та спорту та МВС України «Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту, служб у справах дітей, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та відповідних підрозділів органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї» від 7 вересня 2009 р. № 3131/386.

78. Наказ Міністерства молоді, МОЗ, Мінпраці, Мінтрансзв'язку, МВС України та Державного департаменту України з питань виконання покарань «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинились у складних життєвих обставинах» від 14.06.2006 р. № 1983/388/452/221/556/596/106.

Підручники

79. Адміністративна діяльність. Частина особлива. Підручник / За заг. ред. проф. О.М. Бандурки. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ «Еспада», 2000.
80. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть Особенная. Учебник. – Изд. 3-е, испр. и доп. //Под ред. д-ра юрид. Наук, проф., акад. РАЕН А.П. Корнеева.– М.: «Щит-М», 2001.
81. Адміністративна (поліцейська) діяльність органів внутрішніх справ (Загальна частина). Підручник //Авт. колектив (Ю.В. Римаренко, Є.М. Моїсеєв, В.І. Олефір - керівники). – К.: КНТ. 2008.
82. Адміністративна діяльність міліції /За заг. ред. акад. АПрНУ, проф. О.М. Бандурки. Підручник. – Харків: Вид-во Ун-т внутр. справ, 2004.
83. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник для слухачів та курсантів вузів МВС України /За ред. І.П. Голосніченка, Я.Ю. Кондратьєва. – К.: КМУЦА, 1999.
84. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ. Загальна частина: Підручник. – К.: УАВС, 1995.
85. Административная ответственность: Учебник /Агапов А.Б. – М.: Статут, 2000.
86. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник. У двох томах. Том 1. Загальна частина /Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова) та ін. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2007.
87. Адміністративне право України: Підручник /За заг. ред. С.В. Ківалова. – Одеса, 2003.
88. Адміністративне право України: Підручник для юрид. вузів і фак. /За ред. Ю.П. Битяка. – Х., 2007.
89. Бандурка А.М., Тищенко Н.М. Административный процесс: Учебник. – Харьков: Изд-во НУВД, 2001.
90. Бандурка О.М., Соколов В.О., Московец В.І. Партнерські взаємовідносини між населенням і міліцією: Підручник для вищих навчальних закладів /Нац. Ун-т внутр. справ. - Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003.
91. Кисин В.Р. Административная деятельность органов внутренних дел. Часть общая: Учебник. – М.: Юрист, 1998.
92. Колпаков В.К., Кузьменко О.В. Адміністративне право України: Підручник. – К.: Юринком Інтер, 2003.

Навчальні посібники, інші дидактичні та методичні матеріали

93. Административная деятельность органов внутренних дел. Общая и особенная части: Учеб. пособие для вузов /Под ред. В.Я. Кикотя. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2003.

94. Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник /За заг. ред. А.Т. Комзюка. 2-е вид. випр. і доп. – Харків: Ун-т внутр. справ, 2000.

95. Адміністративна діяльність органів внутрішніх справ: Навчальний посібник /За заг. ред. Моїсеєва Є.М. / Сущенко В.Д., Олефір В.І., Константінов С.Ф. та ін. – К.: КНТ, 2008.

96. Адміністративна діяльність: Навчальний посібник /За заг. ред. О.І. Остапенка. – Л.: Афіша, 2002.

97. Бандурка О.М. Професійна етика працівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник. – Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2001.

98. Баранник П.Д., Заброда Д.Г. Діяльність органів внутрішніх справ в умовах, що ускладнюють оперативну обстановку: Посібник. – Д.: Моноліт, 2008.

99. Безчастний В.М., Абдулін А.А. Основи етикету працівників органів внутрішніх справ: Навчальний посібник /Донецький юридичний ін-т Луганського держ. ун-ту внутрішніх справ. – Донецьк.: ДЮІ ЛДУВС, 2007.

100. Голина В.В. Попередження тяжких насильницьких злочинів проти життя і здоров'я особи: Навчальний посібник /Національна юридична Академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х.: Рубікон, 1997.

101. Голина В.В., Валуйська М.Ю. Запобігання злочинності в Україні: Навчальний посібник /Національна юридична Академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2007.

102. Голосніченко І.П. Адміністративне право України (основні категорії та поняття): Посібник. – К.: МАУП, 1998.

103. Голосніченко І.П., Стахурський М.Ф. Адміністративний процес: Навчальний посібник/За заг. ред. доктора юридичних наук, професора І.П. Голосніченка. – К.: ГАН, 2003.

104. Гончарук С.Т. Адміністративна відповідальність: Навч.-метод. посібник /Національний авіаційний ун-т. – К.: НАУ, 2005.

105. Гончарук С.Т. Адміністративне право України: Навчальний посібник. – К.: 2000.

106. Гончарук С.Т. Основи адміністративного права України: Навчальний посібник. – К.: 2004.

107. Губанов А.В. Полиция Запада: основы деятельности по охране правопорядка. – М.: ВНИИ МВД РФ, 1993.

108. Діяльність підрозділів міліції громадської безпеки: Курс лекцій. – Івано-Франківськ: ВОНР та РВД ПЮІ ЛьвДУВС, 2007.

109. Заброда Д.Г., Камишов О.Л., Меживий В.П., Негодченко В.О. Правові та організаційні основи попередження міліцією правопорушень на адміністративній дільниці: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ, ДДувс, 2006.
110. Запобігання втрат серед особового складу працівників ОВС при виконанні ними обов'язків по охороні громадського порядку: Навчальний посібник /Доненко В.В., Заброда Д.Г. – Дніпропетровськ: Юридична академія МВС, 2003.
111. Калаянов Д.П., Остюченко С.М., Аносенков А.А. Права регламентація адміністративного затримання правопорушників міліцією України: Науково-методична розробка. – Вид 2-е, доп. – Одеса: Одеський ін-т внутр. справ, 2002.
112. Калюжний Р.А., Комзюк А.Т., Погрібний О.О., Андреева О.Б., Арістова І.В. Кодекс України про адміністративні правопорушення: із змінами та доповненнями на 1 вересня 2007 р.: Науково практичний коментар. – К.: Всеукраїнська асоціація видавців «Правова єдність», 2007.
113. Колпаков В.К. Взаимодействие милиции и общественности в сфере правопорядка: Учеб. пособ. – К.: УАВД, 1993.
114. Коробов Г.А. Обеспечение прав человека в деятельности органов внутренних дел: Учебно-метод. Пособие. – Воронеж: ВИ МВД России, 2000.
115. Курінний Є.В. Розгляд звернень громадян в органах внутрішніх справ України: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000.
116. Мироненко Н.М. та ін. Законодавство України про адміністративні правопорушення та адміністративне судочинство: Посібник /Академія адвокатури України; Школа адвокатської підготовки. – К.: Прецедент, 2007.
117. Негодченко О.В. Основи діяльності органів внутрішніх справ України щодо забезпечення прав і свобод людини: Навчальний посібник. – Дніпропетровськ: ЮА МВС, 2005.
118. Новіков В.В., Чистоклетов Л.Г., Зрибнєв М.А., Алембець М.А. Засосування вогнепальної зброї працівниками міліції: Навч.-практ. посібник. – Львів, Львів. ін-т внутр. справ при НАВСУ, 1998.
119. Олефір В.І., Черній В.В., Лошицький М.В. Охорона громадського порядку в сучасних умовах: Навч.-метод. посібник. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2003.
120. Правові та кримінологічні засади запобігання насильству в сім'ї: Навч. посіб. /За заг. ред. О.М. Джужі, І.В. Опришка, О.Г. Кулика. – К.: Національна академія внутрішніх справ України. – 2005.
121. Работа полиции и права человека в европейском контексте. Введение: Справ. пособие /Совет Европы. Генеральный директорат по правам человека (Страсбург); Институт конституционной и законодательной политики (Будапешт); Общественная правозащитная организация «Гражданский контроль» (Санкт-Петербург) /Марк Тейлор (авт.-сост.). – СПб.: Информационно-издательское агентство «ЛИК», 2000.

Інші джерела

122. Власов П.О. Насильство в сім'ї та організаційна робота по його подоланню. Інформаційно-практичний посібник. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська міська громадська організація «Жіночий інформаційно-координаційний центр», 2004.

123. Власов П.О. Насильство в сім'ї та соціальна робота із сім'ями, в яких чиниться насильство. Інформаційно-практичний посібник. – Дніпропетровськ: Дніпропетровська міська громадська організація «Жіночий інформаційно-координаційний центр», 2006.

124. Власов П.О., Запоржцев А.В., Брижик В.О. Насильство в сім'ї та діяльність органів внутрішніх справ по його подоланню. Бібліотечка дільничного інспектора міліції. Інформаційно-практичний посібник. МВС України. Департамент громадської безпеки; Дніпропетровська міська громадська організація «Жіночий інформаційно-координаційний центр». – Дніпропетровськ, 2006.

125. Джиліген Джеймс. Запобігання насильству – К.: Сфера, 2004.

126. Дмитренко М.І., Заброта Д.Г. Дії дільничних інспекторів міліції в екстремальних ситуаціях: Методичні рекомендації. – Дніпропетровськ: Дніпропетровський юридичний інститут МВС України, 2001.

127. Дмитренко М.І., Тропін М.В., Власов П.О. Попередження насильства в сім'ї. Методичні рекомендації. /Дніпропетровський юридичний інститут МВС України; УМВС України в Дніпропетровській області; Дніпропетровська громадська організація «Жіночий інформаційно-координаційний центр» – Дніпропетровськ, 2001.

128. Забезпечення органами внутрішніх справ міжнародно-правових стандартів прав людини при охороні громадського порядку. Науково-практичний, документально-джерельний та навчально-методичний комплекс (у трьох частинах). – Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001.

129. Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» (науково-практичний коментар) під ред. О.М. Рудневої – Харків: Спайк, 2003.

130. Запобігання насильству в сім'ї. Практичний посібник для дільничних інспекторів міліції /Київ. Школа Рівних можливостей: Редактор-упорядник О.В. Ляковська. К., 2004.

131. Насильство в сім'ї. Коментар. Руднева О.М., Голіна В.В., Гуторова Н.О., Христова Г.О., Вовк Д.О. У збірнику «Гендерне законодавство: Порівняльний аналіз та коментарі». Київ: Заповіт, 2005.

132. Онишко Ю.В., Морозова Т.Р., Осипов О.В., Семенцук В.Е. Організація роботи органів внутрішніх справ щодо профілактики злочинів, які вчиняються в сімейному середовищі. Психологічні аспекти дій працівника міліції у випадку насильства в сім'ї (методичні рекомендації). – К., 2002.

133. Проблеми забезпечення особистої безпеки працівників ОВС

та представників громадських формувань під час охорони громадського порядку: Матеріали міжвуз. наук.-практ. конференції. Донецьк, 26 березня 2004 р. – Донецьк: ДЮІ МВС при ДонГУ, 2004.

134. Проект «Проблеми жінок в Україні» (Отчет об исследовании). Всемирный банк. Киевский международный институт социологии. К., 1999.

135. Соціально-економічні причини насильства в сім'ї в Україні: аналіз проблем та шляхи запобігання. – К.: Державний ін-т проблем сім'ї та молоді, 2004.

136. Шапиро Даниель. Конфликты и общение. – Кишинэу: ARC, 1997.

137. Юхновець Г.О., Андросюк В.Г., Казимиренко Л.І. та ін. Забезпечення особистої безпеки працівників органів внутрішніх справ при виконанні службових обов'язків: Науково-практичні рекомендації /Під ред. М.І. Ануфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. – Національна академія внутрішніх справ України, 1999.

138. Стан системи попередження насильства в сім'ї в Україні: правові, соціальні, психологічні та медичні аспекти /Заг. ред. О.О. Кочемировська, К.: Вид-во ФОП Клименко Ю.А., 2010.

139. Методичні рекомендації щодо організації роботи дільничних інспекторів міліції з протидії насильству в сім'ї /Укладачі Запорожцев А.В., Брижик В.О., Мусієнко О.М., Заброта Д.Г., Басиста І.В., Київ, 2010.

140. Роль дільничних інспекторів міліції у попередженні насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми: алгоритм профілактики та припинення насильницьких дій: навчально-методичний комплекс /Укладачі: Брижик В., Буров С., Христова Г. – К.: МВС України, 2009.

141. Інформаційно-методичні матеріали та аналіз правової бази з питань попередження насильства над дітьми в сім'ї та поза нею /За заг. ред. Журавель Т.В., Христової Г.О. – К.: ТОВ «К.І.С.», 2010.

142. Модуль «Тренінг для тренерок/тренерів з гендерної рівності та впровадження гендерної політики в Україні». Запоріжжя: Друкарський світ, 2011.

143. Armatta Judith. Getting beyond the law's complicity in intimate violence against women // Willamette Law Review. V. 33, №4, Fall 1997.

144. Sasal Hanna Dorota. niebieskie karty. Przewodnik do procedury interwencji Policji wobec przemocy w rodzinie. Warszawa. – 1998.

145. Legislation in the Member States of the Council of Europe in the Field of Violence against Women, Directorate General of Human Rights, Council of Europe, Strasbourg, January 2007.

146. Illinois Domestic Violence Act and other Significant Laws Affecting Domestic Violence. – Illinois Coalition Against Domestic Violence Legal Institute, 2001.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК
ДО СПЕЦІАЛІЗОВАНОГО КУРСУ
З ПРОТИДІЇ НАСИЛЬСТВУ В СІМ'Ї ДЛЯ КУРСАНТІВ
ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ
ЗАПОРОЖЦЕВ А.В., ЛАБУНЬ А.В., ЗАБРОДА Д.Г., БАСИСТА І.В.,
ДРОЗДОВА І.В., БРИЖИК В.О., МУСІЄНКО О.М.**

Організація з безпеки та
співробітництва в Європі
Координатор проектів ОБСЄ в Україні

Опубліковано Координатором проектів ОБСЄ в Україні
в рамках проекту «Посилення спроможності установ, відповідальних
за протидію насильству в сім'ї в Україні»

Усі права захищені. Зміст цієї публікації може безкоштовно
копіюватися та використовуватися для освітніх і інших
некомерційних цілей за умови посилання на джерело інформації.

ОБСЄ, інститути ОБСЄ та Координатор проектів ОБСЄ в Україні не
несуть відповідальності за зміст та погляди, висловлені експертами
або організаціями в цьому матеріалі.

Україна, 01034, Київ
вул. Стрілецька, 16
www.osce.org/ukraine
© ОБСЄ 2012

Додрукарська підготовка та друк ПП «Час Друку».
01030, м. Київ, вул. Артема, 55, оф. 27
Тел.: (044) 392-72-65, 492-29-75.

Підписано до друку __.__.2012 р. Формат 70x100/16
Обсяг: Ум. др. арк. 14,3.; Обл. вид. арк.12,3.
Наклад ____ прим.

